

II INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONGRESS

**SMART
SOCIETY** 2019
CZESTOCHOWA 11 - 12 APRIL

**CONGRESS PROCEEDINGS
(STUDENT SECTION)
VOLUME 2**

ISBN 978-83-7542-141-6

CZESTOCHOWA 2019

CONGRESS ORGANIZERS

REZKINE ACADEMY
OF TECHNOLOGIES (ATWA)PETRO MOHYLA BLACK SEA NATIONAL
UNIVERSITY (UKRAINE)POLONIA UNIVERSITY
IN CZESTOCHOWA (POLAND)KYIV NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
NAMED AFTER VOLYMYR HETMAN (UKRAINE)TASHKENT BRANCH OF M. V. LOMONOSOV
MOSCOW STATE UNIVERSITY (UZBEKISTAN)ORSHCHYN STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER IVAN FRANKO (UKRAINE)

CONGRESS PROCEEDINGS - II INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONGRESS SMART SOCIETY 2019 (STUDENT SECTION) Volume 2, Czestochowa, "Educator" Publishing House of Polonia University, 2019, s. 114.

The publication is assigned with a DOI number: dx.doi.org/10.23856/W1712

The paper version of the publication is the original version. The publication is available in electronic version on the website: nuife.org

Edition: 100 copies.

© Copyright by "Educator" Publishing House of Polonia University

Czestochowa 2019

"Educator" Publishing House of Polonia University
Pułaskiego Street 4/6 42-200 Czestochowa
tel: +48 34 368 42 15, fax +48 34 324 96 62
e-mail: wydawnictwo@ap.edu.pl

CONTENTS

HUMANITIES

Oyniso Amirova	FUTURIST GALLERY OR ACQUAINTANCE WITH FUTURE THROUGH TRENDS	6
Mykyta Vodzianskyi	PROBLEMS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF IT - RIGHT IN UKRAINE	9
Nataliia Boiko	COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF UKRAINIAN AND GERMAN CULTURES ACCORDING TO HOFSTEDE'S DIMENSIONS	11
Darya Andronova	THE DYNAMICS OF THE EMOTIONAL BACKGROUND IN THE PROCESS OF TRAINING	14
Hanna Demchenko	WAYS OF IMPROVEMENT OF UKRAINE LEGISLATION ON ENVIRONMENTAL SECURITY IN THE CONTEXT OF ITS HARMONIZATION WITH THE ENVIRONMENTAL LEGISLATION OF THE EUROPEAN UNION	16
Olena Dzhuz	INTERCULTURAL COMMUNICATION AMONG THE MODERN YOUNG PEOPLE	18
Polina Filippova	THE EDUCATIONAL ASSESSMENT CENTER AS A COMPONENT OR NEW INSTITUTIONAL FORM OF EDUCATION	20
Dmytro Hushko	PUBLIC IMAGE OF A POLITICIAN AS AN ELEMENT OF POLITICAL ADVERTISING	21
Dmitriy Kostianok	EUROINTEGRATIONAL VECTORS OF UKRAINE LAW SYSTEM'S DEVELOPMENT	24
Elianna Sadykova	MANIFESTATION OF ALTRUISM – GOOD BY NATURE OR NURTURE	26
Yaroslav Kucherov	PROSPECTS FOR THE FORWARDING OF THE JUDICIAL PRECEDENT IN UKRAINE	30
Iryna Starostina	INNOVATION POLICY OF THE EUROPEAN UNION	33
Olga Kyrnos	MODERN PROBLEMS OF THE CIVIL PROCESS IN UKRAINE	35

Stefaniia Stadnyk, Maryna Matsiuk	POLAND AND UKRAINE: MODERN TENDENCIES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION	37
Aziza Turakulova	INTER-ETHNIC TOLERANCE RAISING - AS AN ELEMENT OF UZBEK CULTURE	39
Sofiia Movchaniuk	OVERCOMING OF STEREOTYPED THINKING AS A COMPONENT OF CROSS-CULTURAL MANAGEMENT	42
Snezhana Shelest	NATIONAL CULTURAL FACTORS, AND THEIR IMPACT ON INTERCULTURAL COMMUNICATION	44
Oleksii Sviatenko	ECONOMIC CRIMES: CHARACTERISTICS AND CRIMINAL ANALYSIS OF THEIR EXECUTION	45
Svitlana Chechel	AMERICAN ADMINISTRATIVE ASSISTANCE'S ACTIVITY IN 1919-1921 IN THE KINGDOM OF SERBS, CROATS, SLOVENIANS AND POLAND REPUBLIC	49
Oleksandr Hladin	USING MICRO-SERVICE ARCHITECTURE WHEN CREATING HIGH-LOAD SYSTEMS	52
Kristina Ikonnikova	CYBERSECURITY AS COMPOSITION OF STATE ECONOMIC SECURITY	53
Anna Kovalenko	JAVA VS. KOTLIN: WHICH ONE WILL BE THE BEST IN 2019	55
Andrey Pak	SOCIAL – PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF IDENTITY OF A PARENT, PREDETERMINE HIS STYLE OF ATTITUDE TO CHILDREN	56
Oleksandra Poliienko	POLISH AND UKRAINIAN TERMINOLOGY OF THE HOTEL-RESTAURANT SPHERE	58
Jakhongir Radjabov	ON THE ISSUE OF INTERCONNECTION OF SCIENCE AND RELIGION	60
George Robakidze	TOPICALITY OF JAVASCRIPT TECHNOLOGY. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES	63
Dmitry Trushkin	BRIEF OVERVIEW OF NEURAL NETWORK-BASED GAME BOTS	64
Nataly Zacharova	LEADERSHIP IN THE ORGANIZATION	66
Anastasia Zaitseva	IMPLEMENTATION OF THE SOLIDARY RECULTIVATION OF VIOLATED LAND IN UKRAINE AND EUROPE	71
Anna Zinyk	REGIONAL CONVERGENCE IN UKRAINE	72

Kamola Mukhtorova	SIGNIFICANCE OF MATERNITY IN WOMEN OF DIFFERENT ETHNIC GROUPS	74
Asalya Sodikjonova	THE VIEWS OF MOVIE GENRES IN ADOLESCENTS WITH CHARACTER ACCENTUATIONS	76
Vladislav Kuleev	PROBLEMS OF REALIZATION OF HUMAN RIGHTS	78
MEDICAL SCIENCES		
Roksolana Lupatsii, Liliia Brylovska, Khrystyna Huseiko	LACCASE – PERSPECTIVE INSTRUMENT OF MONITORING OF TOXIC COMPOUNDS IN ENVIRONMENT	80
Khrystyna Antoshko, Andrii Karaba	ANALYSIS OF WELL WATERS QUALITY IN MOSTYSKA DISTRICT	82
Vasylyna Bila, Sofiia Hunkevych	MORPHOMETRIC FEATURES OF PLANTS IN THE CONDITIONS OF THE URBAN ECOSYSTEM STARYY SAMBIR	86
Liliia Bakh, Anastasiia Kotubei	BIOECOLOGICAL PRINCIPLES FOR THE CREATION OF RESISTANT GREEN SPACES IN THE CONDITIONS OF DROGOBYCH CITY	89
Liliia Havran, Anastasiia Matsiurak	THE INFLUENCE OF BIOLOGICAL PREPARATIONS ON THE MORPHOLOGICAL INDICES AND CROP CAPACITY OF THE PURPLE CONEFLOWER (ECHINACEA PURPUREA) IN THE CONDITIONS OF THE PRECARPATHIAN REGION OF UKRAINE	91
Sofiia Halii, Oksana Yusyovych	ESTIMATION OF PHYTOTOXICITY FOR WELL WATER OF SOME SETTLEMENTS OF LVIV REGION	95
Viktoriia Lesiv, Liudmyla Yurchak	STUDYING BIOLOGICAL DIVERSITY OF THYME SPECIES (THYMUS) IN THE DROHOBYCH DISTRICT	98
Maryna Kosianchuk	INNOVATIONS IN MEDICAL SERVICE	100
Yuliia Pron, Tetiana Taiuzhyn, Marian Melnychenko, Mariia Zakharchych	RESEARCH OF ANTIOXIDANT PROPERTIES OF MINERAL TREATMENT WATER “NAFTUSIA” OF SKHIDNYTSKYI DEPOSIT	102
Iryna Trembach, Neonila Mykytyn	STUDY OF ANTIOXIDANT ACTIVITY FOR CAPSELLA BURSA - PASTORIS (L.) MEDIK	105
Oksana Tupyshak, Anastasiia Lutsiv	SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE CONTENT OF SCHOOL GEOGRAPHY	109
Sabina Muminova	TYPES AND PSYCHOLOGICAL CAUSES OF SUICIDE AMONG TEENAGERS	111

HUMANITIES

FUTURIST GALLERY OR ACQUAINTANCE WITH FUTURE THROUGH TRENDS

Oyniso Amirova

MA, Moscow State University named after M.V. Lomonosov Tashkent branch,
e-mail: ladyoyniso@yandex.ru, Uzbekistan

Abstract. The article is devoted to the review of global changes in society in the future. The main futuristic concepts that determine the likely image of human civilization in the coming decades are considered.

Keywords: forecast, tendency, future professions, active learning, advancing education, choice of profession.

All the rapidly advancing information technology future in the near future will radically change all the traditional areas and segments of human life. Such a phenomenon that has received global distribution has already begun to be called the fourth scientific and technical revolution.

The famous futurologist Alvin Toffler identified three major such revolutions in the development of mankind:

1. Agarna - the transition from gathering and primitive hunting to farming and animal husbandry.

2. Industrial - the world begins to automate production and the emergence of capitalism.

3. Information - when the main activity of a society becomes connected with the transfer of information, usually the third revolution is associated with the advent of computers and the Internet (Toffler, 2002).

But, E. Toffler did not predict a quadruple revolution and what is it about ?!

Google's technical director Ray Kurzweil's futuristic forecast, built in chronological order from 2019 to 2099, shows an absolutely revolutionary spectrum of expected transformations in the world, in which:

2019 - wires and cables for personal and peripheral devices will be a thing of the past;

2020 - personal computers reached the computing power of the human brain;

2022 - laws will be passed in the United States and Europe regulating the relationships of people and robots. The activities of robots, their rights and obligations are formalized;

2024 - elements of computer intelligence will become mandatory in cars. People will not be allowed to drive cars that are not equipped with computer assistants, and in 2040 cars will be self-driving;

2025 - mass market of implant gadgets;

2027 - the robot will become a familiar home helper, like a refrigerator or a coffee maker;

2029 - the computer will pass the Turing test and artificial intelligence similar to human intelligence will be created;

2030 - nanotechnologies will be actively used in industry, which contributes to cheaper production of all products;

2031 - in hospitals, 3D printers will print out human organs, in 2032 - nanobots will be used for medical purposes, in 2036 - to grow new tissues and organs, in 2042 - attempts at first realizing human immortality;

2036 - the first meeting of a person with an artificial person, the ability to equip the beloved with a "body" (the film "She" in an improved form);

2035 - the development of space technology from the threat of collision with asteroids;

2038 - there will be robotic people;

2043 - the human body will be able to take on any form formed by a large number of nanorobots;

2045 - Earth will turn into one giant computer;

2099 - the process of technological singularity will spread throughout the Universe.

Global changes in the life of all mankind lead to the need to analyze future changes in the world of professions from the standpoint of identifying the relevance of certain professions in the new information society, in new market segments and sectors of the innovation economy. In this regard, the need to prepare state, public and educational structures for new professional realities, to revitalize career guidance in order to ensure the targeting of the choice of future profession for school graduates and university applicants is being actualized.

Thus, in the near future, the labor market will be significantly transformed, new trends will appear:

1. *Efficiency* (high speed of reaction to changes). The success of a business today depends not so much on efficiency as on the speed of reaction, but in an era of uncertainty, planning gives way to flexibility and mobility.

2. *Visualization, world of applications*. Today comes the priority of visual means in the information, media - space of communications. Visual information is transmitted faster and in greater volume.

3. *Rapid obsolescence of information, continuous learning*. Every 2 years the amount of information in the world doubles, the pace of development is exponential. Continuous learning becomes a prerequisite for successful professional activity.

4. *Robotization*. Robots in a number of industries are more successful than humans. There are already lists of professions (accountant, cashier, taxi driver, waiter, loan manager, statistician, legal adviser, bank teller, etc.) that will disappear in the near future, because all activities will be carried out by robots.

5. *Flexible working conditions* (remotely, free schedule, part-time, freelance). Experts say that flexible working conditions will allow you to save company funds, reduce costs and increase productivity, thereby affecting the economy as a whole. Each will have an individual approach to organizing their work.

6. *Consumer activity, joint creation, co-creation*. Where goods, services and knowledge are not created within the company, but outside it. This is the concept of building relationships between the consumer and the manufacturer, when consumers are involved in the production or distribution of goods (services).

7. *From control to trust and authority, with clear rules*. The role of the manager from the controller, to the organizer and consultant will change. For employees, not external, but internal motivation will become important. The system of key indicators will be a thing of the past, together with it is regular feedback.

In accordance with the forecasts, new professions will appear in the near future: for the upcoming market of innovative neurotechnologies (NeuroNet), such professions will be needed as programmers-analysts on processing supermassive data in real time; developers of standards and tools for computer-aided design of complex systems; hybrid media engineer (developer of augmented and virtual reality technologies); experience semantics (developer of means for transmitting and reproducing meanings - non-verbal, emotional meanings, descriptions of holistic human experience) (Eliseeva, Zlobin et al., 2016).

The market for personalized medical services and medicines that provide an increase in life expectancy and the availability of new treatments for serious diseases (HealthNet) will shape the need for biopharmacologists; living systems architects; IT doctors; genetic counselors; network doctors; molecular surgeons.

Energy market (EnergyNet) - will develop multi-scale (from cities to households) integrated systems and services of intelligent energy, built on an open network architecture), such professions as a specialist in local power supply systems, a designer of energy storages will be relevant for them; energy systems developer; system engineer of smart grids; power network adjuster / controller for distributed power engineering.

The market of distributed systems of unmanned aerial vehicles (AeroNet), will unite the aircraft into a single network, thus ensuring the safety of the aircraft. Professions will be needed: neyropot; unmanned aircraft operator for exploration of deposits; architect of intelligent control systems; Specialist-adjuster of the smart-plant for the production of unmanned aerial vehicles.

Proceeding from the above, today it is necessary to develop such skills as attention management, cooperation, communication skills, critical, systemic and creative thinking. The key competence of the future will be the ability to quickly learn, unlearn and relearn during life.

In the near future, the necessary specialists of the future should be prepared by the vocational education system, guided by the concept of advanced education - an educational model for sustainable development, managed by an advanced system that foresees and satisfies the needs of the future society (Ursul, 2001).

Relying on the data of state forecasting and strategic planning, advanced education should actualize the knowledge most needed by society, values, behavior patterns, through specific educational influences, guiding the social system along the humanistic path of development (Polyansky, 2006:32).

Therefore, we consider it extremely necessary on the part of schools and universities to carry out developments in the field of creating new professional models of specialists with predictable training profiles, building "advanced" professional models with a set of additional competencies potentially expected in each profession launched "into educational production".

As we know, learning is a cyclical and cumulative process of constantly updating and expanding knowledge, as well as personality transformation. According to Hubert K. Rampersad, it is useful to distinguish between conscious learning and unconscious learning. The first is usually called learning with the help of education (in our case, this is when the subject of learning activity independently learns knowledge), and the second is learning based on experience. We already know that conscious learning is usually more successful and develops abilities better than the unconscious, because it provides more opportunities to control the process. Let's look at the following forms of training: - when reading we remember 10% of the information; - by ear, we perceive 20% of the information; - visually we remember 30% of the information; - after we have seen and heard something, we remember 50% of the information; - and what we do on our own is remembered by 90%.

In other words, optimal learning occurs when we have the opportunity to act. A school / institute is a unique place where a student / student can be the subject of active and conscious learning, since this is a creative interaction between people, between a student and a subject of study, and not a simple text study.

The method of active learning, as VN writes. Kruglikov is a set of pedagogical actions and techniques aimed at organizing the educational process and creating conditions by special means that motivate students to develop learning material independently in the process of cognitive activity (Stol, 2016).

In our opinion, it is active and conscious learning that will prepare comprehensively developed people who are ready or easily adaptable in the conditions of the developing world. As the era of lifelong education confronts young men and women with the eternal questions of choosing a professional path in the space of rapidly changing and outdated professions, changing and complicating requirements of employers, rapidly developing professional models and competencies, transforming the usual human labor of automation and informatization, new meanings of human existence in framework of the information and creative-innovative society.

To help solve these issues, prepare the younger generation, emerging professionals for successful self-realization, promotion and professional growth, manifestation of constant dynamics and adaptability in the world of professions is an important task of all educational and public institutions, a condition for the effective use of the country's labor resources in the coming future.

References

- Bugaev, R. (2017). *Lomonosovsky wagon train, the road to the future. [Electronic resource]. Retrieved from <https://docslide.net/education/-5899f73d1a28abc5778b5375.html>.*
- Eliseeva, E. V., Zlobina, S. N., My`tyuchenko, L. S., Vejler, V. P. (2016). *Global future and change in the labor market: benchmarks of modern education. Problems of modern teacher education, No. 50-4, 98-105.*
- Kurzweil, R. (2015). *Everything is going according to plan: what you need to know from forecasts 2019–2099. [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.2045.ru/news/33910.html>.*
- Polyansky, D. V. (2006). *Ecological education and centrism and the concept of advanced education. Vestnik RSU them. I. Kant, No. 12, 32-40.*
- Rampersad, H. K. (2017). *Learning Strategy by Hubert K. Rampersad. [Electronic resource]. Retrieved from http://www.elitarium.ru/strategii_obuchenija/.*
- Stol, A. (2016). *Tolkova okolitsitsa. Modern methods of teaching the best universities in the world. Moscow: Publishing decisions. [in Russian].*
- Toffler, E. (2002). *The Third Wave. Moscow: OOO Publishing AST.*
- Ursul, A. D. (2001). *Advanced Education Model: Noosphere-Ecological Perspective. Moses, N. N. (Ed.). Philosophy of environmental education. Moscow: Progress-Tradition.*

PROBLEMS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF IT - RIGHT IN UKRAINE

Mykyta Vodzianskyi

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: nikita.wodzianski@gmail.com, Україна

Abstract. The purpose of this work is a superficial analysis of Ukraine's legislation in the field of IT law, as well as the systematization of peculiarities and prospects for its development in national legislation. In the work the main list of problems of the process of formation of IT-law in Ukraine and ways of their becoming are singled out.

Keywords: IT law, information law, legislation, IT law issues.

ІТ-право – порівняно нова галузь права, яка ще тільки проходить процес своєї генези не лише в Україні, а й в усьому світі, і кінцевий результат цього процесу буде залежати в тому числі від подальшого розвитку інформаційних технологій. Але навіть враховуючи особливість предмету регулювання та загалом глобалізаційні процеси – становлення йде дуже нерівномірно, а Україна в цьому плані дуже поступається навіть своїм сусідам.

Проблема становлення законодавчої бази в інформаційній сфері не нова. Для порівняння слід згадати, що найбільш розвинена система законодавства у згаданій сфері в США. Законодавчі акти створювались послідовно, у міру виникнення відповідних проблем і їх загальна кількість сягає кількох сотень. Не менш інтенсивно ведеться робота в цьому напрямі і в країнах Західної Європи. А от для країн Східної Європи характерне значне відставання в галузі правового регулювання інформаційних відносин, і Україна є яскравим прикладом цього.

Нерозуміння законодавцями важливості правового врегулювання даної сфери призвело відповідно до низького рівня врегульованості багатьох питань, а в деяких випадках – взагалі відсутності такого регулювання. Сьогодні діє базовий закон «Про інформацію», прийняті кілька законів, які можна віднести до спеціальних в цій галузі – «Про державну статистику», «Про науково-технічну інформацію», «Про національний архівний фонд і архівні установи», «Про державну таємницю», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» та інші. Крім цього, є окремі норми в складі законодавчих актів різних видів і рівнів, за допомогою яких зроблена спроба врегулювати інформаційні відносини в різних предметних галузях. Це такі закони як: «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Службу безпеки України», «Про нотаріат», «Про адвокатуру», «Про цивільну оборону України», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про основи національної безпеки України та низка інших нормативно-правових та підзаконних актів. Треба упорядкувати та розвивати існуючу, а також створити нову законодавчу базу в галузі інформаційних відносин спираючись на системний підхід. Слід виділити декілька способів виникнення правових норм у сфері ІТ-права, які залежать від різних історичних та політичних процесів, але кожен з яких є прийнятним:

- 1) ті, що склались історично (Наприклад, Закон України «Про інформацію»);
- 2) ті, що були прийняті на вимогу світової спільноти (Наприклад Закон України «Про електронний цифровий підпис», «Про електронні документи та електронний документообіг»;
- 3) ті, що прийняті на вимогу розвитку індустрії (Наприклад, Закон України «Про Національну програму інформатизації»).

Актуальність розвитку врегулювання цієї галузі також зумовлена тим, що Україна має більше 100 тисяч ІТ-фахівців та посідають з цим показником перше місце в Європі та четверте в світі. За даними інноваційного парку UNIT.City, галузь дуже швидко зростає, кількість ІТ-фахівців близько 180 тисяч та якщо обсяг експорту становив 3,6 млрд доларів або 3,4% ВВП країни в 2017 році, то у 2018 році експорт становив вже 4,5 млрд доларів, а сама галузь посіла друге місце в країні.

Відштовхуючись від всього вищезгаданого, вважаємо за доцільне систематизувати основні проблеми становлення ІТ-права в Україні та описати можливі шляхи їх вирішення:

1. Відсутність достатньої нормативно-правової бази для врегулювання правовідносин ІТ-права та пов'язаних з ними. Дані правовідносини є предметом відання Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформаційної політики, а також частково Комітету з питань інформатизації та зв'язку. Але аналіз веб-порталу ВРУ приводить до думки що й кількісні, й якісні показники роботи комітетів доволі низькі. Виходом з цього є залучення широкого кола правників сфери ІТ-права, в тому числі з інших країн, які прослідкують відповідність законопроектів практичним аспектам та додадуть свіжих ідей, а також програмістів, які безпосередньо допоможуть врахувати технологічну сторону правовідносин.

2. Зухвале та несерйозне ставлення до інформаційної політики та врегулювання галузі ІТ-права, яке проявляється у майже повному ігнорування урядом та законодавців проблем та можливостей, які виникають у даній сфері. Вважаємо, що підняття цієї проблеми на публічному рівні громадянським суспільством та міжнародними організаціями, з ініціюванням проведення спільної з представниками влади розробки національної стратегії становлення законодавства в сфері ІТ-права, з подальшим прийняттям такої стратегії на офіційному рівні. Вирішення цієї проблеми дасть значний поштовх для розвитку законодавства та вирішенню першої проблеми. В даному випадку вплив міжнародної спільноти може призвести до прогресу, як це було з Законом України «Про електронний цифровий підпис» та Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг».

3. Невикористання передових технологій, наприклад «блокчейн», які б могли значно спростити та забезпечити функціонування багатьох державних органів різної спрямованості, спростити надання адміністративних послуг та зекономити гроші державного бюджету. Ця проблема вирішиться разом з вирішенням першої та другої проблеми, тому що саме неврегульованість сфери та нерозуміння її перспективності є основними аспектами, які не дозволяють використання технологій в повному обсязі.

4. Низький рівень кібербезпеки. Стрімкий розвиток інформаційних технологій супроводжується розвитком підходів злочинності у цій сфері. Увага держави до важливості розвитку даного напрямку більше за приватний аспект ІТ-права. Крім Указу Президента України від 27 січня 2016 р., яким затверджено «Стратегію кібербезпеки України» та Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» існує ще кілька нормативно-правових актів, які допомагають врегулювати цей аспект. Але ці документи здебільшого не відповідають необхідним вимогам та реаліям, й не ефективно працюють на практиці. Треба провести аналіз законодавчих актів, виокремити непрацюючі аспекти та внести правки. Наприклад, потрібно звернути увагу на розвиток та удосконалення системи державного контролю за станом захисту інформації, а також системи незалежного аудиту інформаційної безпеки, запровадженні кращих світових практик і міжнародних стандартів з питань кібербезпеки та кіберзахисту.

References

- Breakey, H. (2018). *Deliberate, Principled, Self-Interested Law Breaking: The Ethics of Digital 'Piracy'*. *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 38, I.4, 676-705. DOI: 10.1093/ojls/gqy020.
- Finck, M., Moscon, V. (2019). *Copyright Law on Blockchains: Between New Forms of Rights Administration and Digital Rights Management 2.0*. V.50. I.1, 77-108. DOI: 10.1007/s40319-018-00776-8.
- Некрасов, В. (2019). *ІТ-індустрія України забезпечила експорт на 4,5 мільярда доларів в 2018 році*. [Electronic resource]. <https://www.epravda.com.ua/news/2019/01/31/644857/>
- УНІАН, 21 березня 2016 року. *Україна посіла перше місце в Європі в галузі ІТ-аутсорсингу*. [Electronic resource]. Retrieved from <https://economics.unian.ua/other/1296123-ukrajina-posila-pershe-mistse-v-evropi-v-galuzi-it-autsorsingu.html>

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF UKRAINIAN AND GERMAN CULTURES ACCORDING TO HOFSTEDE'S DIMENSIONS

Nataliia Boiko

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, e-mail: nataliliboyko@gmail.com, Ukraine

Abstract. The purpose of the research is to compare cross-cultural characteristics of modern German and Ukrainian business cultures according to G. Hofstede's dimensions. A comparison of the characteristics of modern business culture in Germany and Ukraine based on the concept of G. Hofstede was made. Key cross-cultural differences between Ukrainian and German business culture were defined.

Keywords: cross-cultural communication, concept of G. Hofstede.

Nowadays, due to the processes of world globalization, the issues of cross-cultural communication are gaining more importance. Under the influence of these processes, the boundaries between international cultures are blurring, but countries still keep their own distinguishing characteristics.

Researchers D. Lewis, T. Tan, G. Hofstede, E. Hall, F. Trompenaars, J. Sonnenfeld were involved in the development of the specifics of intercultural communication in business relations. Their studies offer own various typologies of business cultures.

The most widespread is the classifications based on the parameters of business cultures, formulated by Geert Hofstede, well known for the groundbreaking research on intercultural groups and organizations. Hofstede was the first to quantify cultural orientations held by people in more than 60 countries. While referring to national culture as “software of the mind,” Hofstede quantified four national culture dimensions based on a survey among IBM employees. He later added two more dimensions using the World Values Surveys. There are 6 following parameters: power distance, individualism, masculinity, uncertainty avoidance, long term orientation and indulgence (Beugelsdijk, Welzel, 2018).

Below is the comparison of German and Ukrainian business cultures, based upon G. Hofstede’s six-dimension (6-D model) classification.

Power distance dimension concerns the inequality of people in society. It means the size of the differences in authority between different levels of the hierarchy. German culture is characterized by a low power distance, where importance is attached to equality in relations and individual freedom. Germany is among the countries with a lower level of power due to the high decentralization and support of a strong middle class (35). Having been a part of the Soviet Union for almost a century, Ukraine developed as a very centralized country, where power is very far from society (92).

Individualism dimension characterizes the degree of interdependence adopted by members of society. In individualistic societies, people should only take care of themselves and their immediate family, while in collectivist societies, people belong to “groups” that care for them in exchange for loyalty. German society is individualistic one, attached to self-realization (67). Communication is one of the most direct in the world, following the ideal of being “honest, even if it hurts”, thus, giving a chance to learn from mistakes. Ukraine is a very collective country that is a relic of the Soviet Union. Therefore, the responsibility is borne not by an individual, but by the whole team in Ukrainian business.

Masculinity. A high score (Masculine) on this dimension indicates that the society will be driven by competition, achievement and success, with success being defined by the winner/best in field. A low score (Feminine) means that the dominant values in society are caring for others and quality of life. A Feminine society is one where quality of life is the sign of success and standing out from the crowd is not admirable. Germany is considered a Masculine society(66). Decisiveness and assertiveness are highly valued as the main features of a successful person. Ukrainians in the workplace, as well as when meeting a stranger, rather underestimate their personal achievements, contributions or opportunities (25).

Uncertainty Avoidance (UA) dimension can be defined as the degree to which people in a given country prefer structured situations as opposed to unstructured ones. Countries with a high degree of UA tend to try to control the future and avoid ambiguity in relationships. Germany is among the uncertainty avoidant countries (65); the score is on the high end, so there is a slight preference for UA. In combination with their low Power Distance, where the certainty for own decisions is not covered by the larger responsibility of the boss, Germans prefer to compensate for their higher uncertainty by strongly relying on expertise. Ukrainians feel very much threatened by ambiguous situations (95) and prefer to have context and background information. Detailed planning and instruction is very common.

Long term orientation is characterized by an attempt to define plans for building the future, has a manifestation in perseverance and perseverance in achieving goals. Short-term orientation is characterized by a look into the past and is manifested through respect for traditions and the fulfillment of social obligations. Germany’s high score (83) indicates that it is a pragmatic country. In societies with a pragmatic orientation, people believe that truth depends very much on situation,

context and time. They show an ability to adapt traditions easily to changed conditions, a strong propensity to save and invest, thriftiness, and perseverance in achieving results. Ukrainian business culture has medium-term orientation (55). This is manifested in the desire of members of society to save and accumulate, as well as in their willingness to sacrifice current consumption in order to achieve long-term results.

Indulgence dimension shows the attitude to controlling impulses and desires as a result of education and socialisation. German culture is restrained by nature. People with this feature consider their actions to be restrained by social norms and perceive indulging as somewhat wrong. The restrained nature of Ukraine results a relatively strong control over desires and impulses within the culture and characterised by inhibition of needs and regulation by means of strict social norms (18).

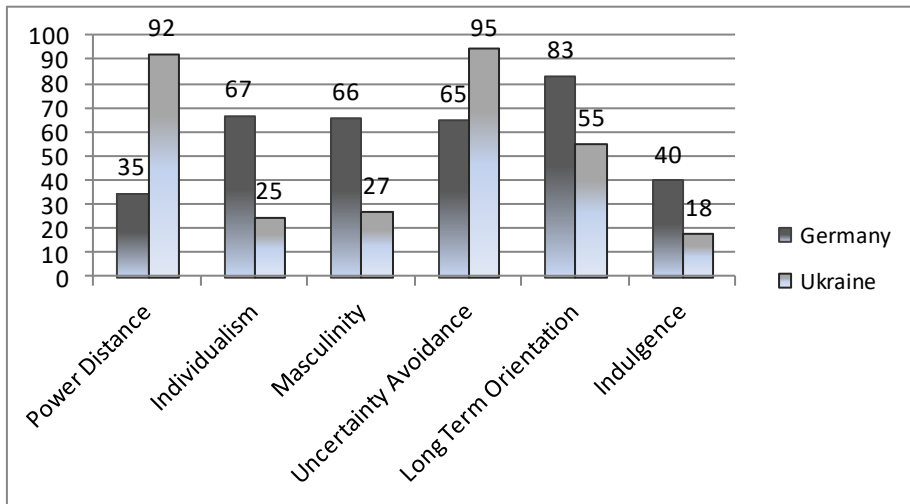

Fig. 1. Hofstede's Cultural Value Scores for Germany and Ukraine

The comparison of German and Ukrainian business cultures on the basis of G. Hofstede's cultural factors classification let obtain the following results. Ukraine and Germany are similar in only two cultural dimensions: 1) long-term orientation is common both for Germany and Ukraine, but in Germany this score is higher, and Ukraine has a medium-term orientation; 2) German and Ukrainian business cultures are restrained. The analysis shows essential cross-cultural differences between Ukraine and Germany: Ukrainian collectivism, femininity and medium-term orientation versus German individualism, masculinity and long-term orientation.

References

- Beugelsdijk, S., Welzel, C. (2018). *Dimensions and Dynamics of National Culture: Synthesizing Hofstede With Inglehart*. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49(10), 1469-1505. doi.org/10.1177/0022022118798505
- Hofstede, G. (1984). *Cultures consequences: international differences in work-related values*. Los Angeles: Beverly Hills.
- Hofstede, G. (2005). *Cultures and organizations: Software of the mind, revised and expanded*. New York: McGraw-Hill.

THE DYNAMICS OF THE EMOTIONAL BACKGROUND IN THE PROCESS OF TRAINING

Darya Andronova

MA, Moscow State University named after M.V. Lomonosov Tashkent branch,
e-mail: lady_darya@list.ru, Uzbekistan

Abstract. This article is dedicated to the results of the training conducted in a private school with students in grades 10-11. The training was aimed at developing students' understanding of their future profession and professional self-determination. On the basis of this group work, an analysis of the dynamics of the emotional background of the group was also conducted.

Keywords: training, dynamics, emotional background, mood.

Group or socio-psychological training is a special form of teaching individual theoretical knowledge or practical skills in a short, short period of time (Vishnyakova, 1999). The main areas of impact of social and psychological training most often are:

1. Formation of social skills and abilities.

2. Social trainings aimed at the ability to analyze the current situation of communication and the ability to take the position of his opponent.

Currently, trainings are a fairly common form of working with a group, and therefore are often used in various professional fields. For example, most often - in large organizations and companies, where work is underway to improve the adaptation of new employees, increase the motivation of already recruited staff, etc. Another area of their application is family psychology - the removal of communication barriers, the establishment of relationships between parents and children, between spouses, and between generations (Pahalyan, 2006).

The peculiarity of the trainings is that they are most often conducted in the form of a game. That is why they are of more interest when working with children and teenagers. The third area of training is age and pedagogical psychology.

This article is based on the results of group training in a private school in the city of Tashkent with students in grades 10 and 11. A request from the school is to help high school students form a clear picture of their future professional activities.

Based on the results of this work, we traced the dynamics of the emotional background of the participants. As a rule, the emotional background of the group members during the training is heterogeneous: at the beginning of the training, there is an emotional high associated with positive expectations from the work ahead; the middle of the training - there is a decline (due to the need to perform tasks and absorb new information); the final stage is a new increase (Grigoriev, 2014).

Empirical data

Number of participants: 27 people

Duration: 3 academic hours.

Results. Training for professional self-determination consisted of several parts. Firstly, there was an informational part ("Trends"), where schoolchildren were told about the priority directions of development of modern society. During this period, there was a noticeable decline in positive emotions and enthusiasm, since the students assumed the usual role for them - a passive listener.

Secondly, these are diagnostic and corrective exercises ("Multidimensional scaling", world cafe, discussion), in which the main topic of the training was submitted for discussion in a game form. At this stage, you can see how the students listen with interest to the trainer. In the process of conducting an exercise, they behave very energetically and agile, often taking the initiative. It can be assumed that testing of any skills, exercises, or techniques on oneself contributes to better memorization, increases responsibility for the overall result.

Fig. 1. Mood before training

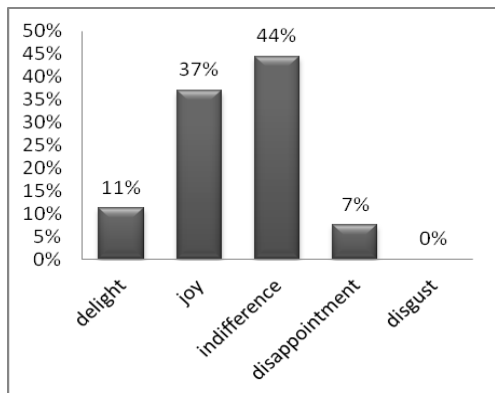
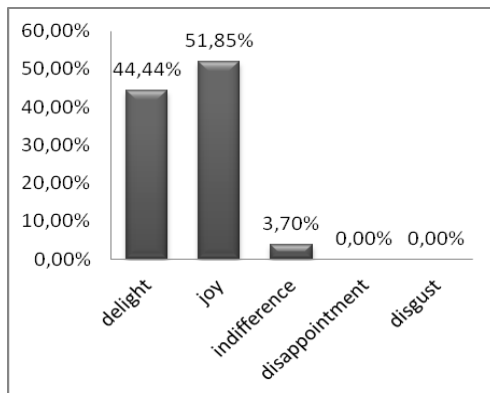

Fig. 2. Mood after training

As we can see in Figures 1 and 2 (attachment 1), the mood before the participants was indifferent. Perhaps this is due to the imposition of this work by students on the part of the school administration, to which the children are already quite accustomed. However, following the results of the training, the dominant emotions are admiration and joy. The “disgust” emotion was not found on the feedback forms.

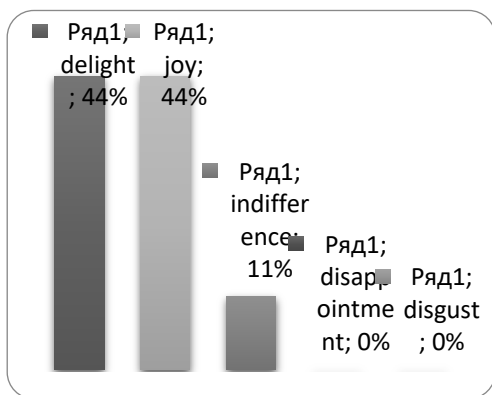

Fig. 3. How interesting was

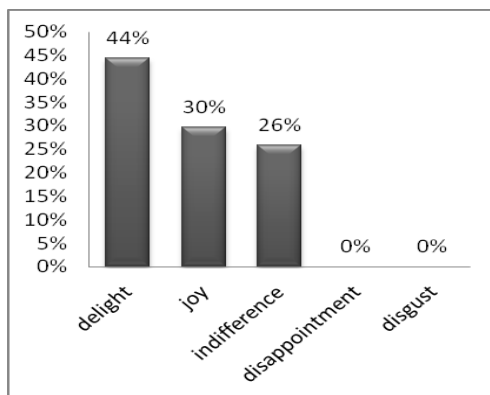

Fig. 4. How useful the material was

In Figure 3 and 4, we see that there are also no negative answers. The prepared material was interesting to schoolchildren, which was visible not only from the drawing, but also from the observation notes. Also, the students found the material being worked out with them quite useful. According to visual observations, it should be said that the students were most fully involved in dynamic and group exercises. When submitting theoretical information, the interest and dynamics of the group fell.

Thus, one should skillfully juggle as exercises at hand, and be able to apply them at the right time, also be able to feel the group's dynamics, and skillfully change the theory with a practical task in order to keep the participants interested in the optimum of motivation.

References

Grigoriev, D. A. (2014). *Business training: how to do it*. Moscow: Mann, Ivanov and Ferber. [in Russian].

Pahalyan, V. E. (2006). *Group psychological training*. Saint Petersburg: Peter. [in Russian].

Vachkov, I. V. (1999). *Basics of group training technology. Training allowance*. Moscow: Publishing house "Os-89". [in Russian].

Vishnyakova, S. M. (1999). *Professional education. Vocabulary. Key concepts, terms, actual vocabulary*. Moscow: NMC SPO. [in Russian].

WAYS OF IMPROVEMENT OF UKRAINE LEGISLATION ON ENVIRONMENTAL SECURITY IN THE CONTEXT OF ITS HARMONIZATION WITH THE ENVIRONMENTAL LEGISLATION OF THE EUROPEAN UNION

Hanna Demchenko

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, e-mail: demchenko.hanna@ukr.net, Ukraine

Abstract. The relevance of the topic is due to the importance of the process of state activity to improve the legislation on environmental safety and bring it into line with the norms of environmental legislation of the European Union.

Keywords: Legislation; integration; environmental safety; the European Union.

Ukraine defined long ago the necessity of integration into the European Union as a priority direction of its foreign policy. The Law of Ukraine «On the National program of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union» states that the priority component of the integration process is the improvement of domestic legislation, including legislation on environmental safety, for its harmonization with the legislation of the European Union (The Law of Ukraine „About the National program of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union”, 2004).

The relevance of the topic is due to the importance of the process of state activity to improve the legislation on environmental safety and bring it into line with the norms of environmental legislation of the European Union, the course of rapprochement with which is proclaimed by the government of Ukraine a strategon, which, given the EU's success in the field of environmental safety, no doubt, should benefit the people of Ukraine.

Theoretical framework to study this problem are the works of such scientists as: V.I.Andreytsev, G. I. Baluk, A. P. Hetman, S. M. Kravchenko, M. V. Krasnova, V. I., Lozo, N. R. Malysheva, V. F. Robin Oleksa, J. S. Shemshuchenko and others.

The ultimate and main objective of improving the legislation of Ukraine on environmental safety is to ensure environmental safety and the implementation and protection of the constitutional right of citizens of Ukraine to environmental safety, the creation of legislation system that would meet the modern needs of the society, ensure its protection, the individual and state one from external and internal environmental threats.

In our opinion, among the ways of improving the legislation on environmental safety with the aim of its rapprochement with the ecological legislation of the EU, there are the two most important ones:

I.Compliance of the national legislation on environmental safety with the requirements of the EU legislation;

II. Conclusion of bilateral and multilateral agreements in the field of environmental safety with EU member States and countries that are candidates for EU membership on the basis of the requirements of environmental legislation.

Now a days, Ukraine is faced with the need to develop an optimal model for improving legislation, which will allow the least painfully and most quickly introduce progressive international experience into the national legal system. Two such models are known - the convergence of legislation and approximation.

The convergence process assumes that the basic principles and properties of one legal system are reproduced or integrated into another legal system.

Approximation means the transposition and implementation of the sources of a different legal system so that the country can demonstrate full and comprehensive compliance with all the legal obligations of that legal system.

At present, the adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation is taking place in accordance with the provisions of the Law of Ukraine «On the National program of adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union» of March 18, 2004. The national program covers the main aspects of the process of adaptation of legislation, in particular: the stages of implementation; the sequence of the adaptation process; institutional mechanism, as well as the powers of the Verkhovna Rada of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine. In order to implement the National programme, on 15 October 2004 the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted a resolution entitled «Some issues of adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union» (Some questions of adaptation of the legislation of Ukraine, 2004), which approved the Procedure for the preparation and implementation of an action plan for the implementation of the National programme for the adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union, and established the Coordinating Council for the adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union and approved a Regulation on it.

One of the important documents is the program of Ukraine's integration into the European Union (Program of integration of Ukraine into the European Union: Decree of the President of Ukraine, 1999), approved by the Decree of the President of Ukraine of September 14, 2000. Approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on October 17, 2007 the Concept of the national environmental policy of Ukraine is defined for the period up to 2020 (The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine „About approval of the Concept of national environmental policy of Ukraine for the period till 2020”, 2007). Implementation of the measures provided for in the above-mentioned guidance documents is carried out, including through the participation of the Ministry of ecology and natural resources of Ukraine in the meetings of national committees and councils, whose activities are aimed the integration of Ukraine into the European Union.

References

Boerzel, Tanja A., Buzogany, Aron. (2019). Compliance with EU environmental law. Environmental Politics, 315-341.

Program of integration of Ukraine into the European Union: Decree of the President of Ukraine of February 09, 1999. [Electronic resource]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua>

Some questions of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, October 15, 2004. [Electronic resource]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua>.

The Law of Ukraine „About the National program of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union”, March 18, 2004. [Electronic resource]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua>.

The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine „About approval of the Concept of national environmental policy of Ukraine for the period till 2020”, October 17, 2007. [Electronic resource]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua>.

INTERCULTURAL COMMUNICATION AMONG THE MODERN YOUNG PEOPLE

Olena DzhusBA, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
e-mail: olenadzhus99@gmail.com, Ukraine

Abstract. The article analyzes the role of cultural communication in the modern youth environment, where effective intercultural communication is closely linked to modern changes in the globalized world.

Keywords: intercultural communication, globalization, youth, deculturation, acculturation.

Wejście Ukrainy do europejskiej i światowej społeczności, a jej pojawienie się jako niepodległe państwo występuje w warunkach globalizacji, co stwarza warunki dla rozwoju międzynarodowej współpracy różnych narodów i kultur. Kraje na świecie aktywnie współpracują w wielu zakresach życia na różnych etapach, od osobistej komunikacji do międzynarodowej negocjacji. Współczesne społeczeństwo nie ma już problemów z uczestnictwem w międzynarodowych negocjacjach i procesach globalnych, stosunki międzynarodowe już dawno zmieniły swoje cechy i właściwości, a transformacja uwarunkowań kulturowych, ekonomicznych, społecznych i politycznych społeczeństwa przyczyniły się do stworzenia nowych zasad współżycia wszystkich kultur etnicznych.

Pomimo faktu, że komunikacja międzykulturowa zawsze była częścią życia społecznego, jako rozdział celowego badania zaczęło rozwijać się w Europie Zachodniej i Stanach Zjednoczonych dopiero od końca lat 1980-ch ubiegłego wieku. Jednak jeszcze w 1954 roku termin „komunikacja międzykulturowa” został po raz pierwszy zaproponowany do użytku publicznego, kiedy została wydana książka E. Hall i J. Hrahera „Kultura jako komunikacja.” Procesowi sprzyjał szybki rozwój gospodarczy i społeczny krajów całego świata i rewolucyjne zmiany w technologii i procesach produkcyjnych w rezultacie rozwoju naukowego i technicznego. Później w swojej książce «The Silent Language» amerykański naukowiec E. Hall doszedł do wniosku o konieczności badania kultury i pokazał ścisły związek między kulturą a komunikacją. E. Hall jest uważany za twórcę komunikacji międzykulturowej jako odrębnej dyscypliny. W innych materiałach, które były analizowane, a mianowicie w badaniach Hruszewickiej T. G., Popkowa W. D. i Sadokhina A. P podano warunki oddziaływania kultur w różnych sytuacjach. Podkreślono, że pozytywne rezultaty oddziaływania kultury zależą od zdolności uczestników do porozumiewania się, a to zależy od wielu czynników, wśród których naukowcy wyróżniają kulturę etniczną każdego z rozmówców, psychologię ludzi, wartości kulturowe panujące w odrębnym kraju. Te relacje z różnych kultur nazywają się „komunikacją międzykulturową” (wymiana między dwoma lub więcej kulturami i produktami ich działalności prowadzone w różnych formach). (Hruszewickaja, 2002).

Ruch młodzieżowy jako forma manifestacji aktywności społecznej jest najskuteczniejszym mechanizmem interakcji nowych pokoleń ze społeczeństwem. Komunikacja międzykulturowa i młodzież są z pewnością w ścisłym związku dzięki globalizacji, przenikanie się kultur odbywa się w wyniku "nowych" stosunków międzynarodowych. Do tej pory prawie każdy kraj nabył społeczności etniczne ze względu na wpływ kultur innych narodów. Znalazło to odzwierciedlenie w intensywnym wzroście wymiany kulturalnej i bezpośrednich kontaktach między instytucjami państwowymi, grupami społecznymi, ruchami publicznymi i osobami indywidualnymi z różnych krajów. W procesie nawiązywania kontaktów międzykulturowych młodzież często znacznie różni się od siebie. Różnice językowe, specyfika kuchni, ubiór, normy zachowań społecznych, mentalność często utrudniają, a nawet uniemożliwiają takie kontakty. Główne przyczyny takich niepowodzeń wykraczają poza oczywiste różnice. Główną przeszkodą w pomyślnym rozwiązaniu tego problemu jest to, że postrzegamy inne kultury przez pryzmat naszej kultury, dlatego nasze obserwacje i wnioski ograniczają się do granic. Trudno jest nam zrozumieć znaczenie słów, działań, które nie są

dla nas charakterystyczne. Nasz etnocentryzm przeszkadza w komunikacji międzykulturowej. W związku z tym dochodzimy do wniosku, że skuteczna komunikacja międzykulturowa nie może powstać sama w sobie, musi być celowo przestudiowana. Dlatego na uniwersytetach świata prowadzone są obecnie kursy komunikacji międzykulturowej. Na przykład, w KNEU są takie dyscypliny: „Kultura językowa nowoczesnej komunikacji biznesowej” i „Lingworeklamistyka”, które uczą studentów zasad etyki, kultury i zachowania innych krajów w różnych sferach życia.

W interakcji różnych kultur wyraźnie manifestują się dwie tendencje: akulturacja i dekulturacja. Wzajemna asymilacja elementów kultury (akulturacja) promuje procesy integracyjne, wzajemną wymianę kulturową i wzbogacanie kultur. Ale jednocześnie istnieje proces wzmocnienia narodowej (etnicznej) samoświadomości, próba konsolidacji narodowej (etnicznej) specyfiki. Kiedy w warunkach przedłużonej komunikacji z inną kulturą następuje utrata podstawowej, zasadniczej części rodzimej kultury (dekulturacji), występuje zjawisko niepewności lub niestabilności. Takie zjawiska prowadzą do pewnych społeczno-kulturowych problemów komunikacji międzykulturowej. Mogą zostać wzmocnione lub ponownie stworzone odpowiednie warunki dla "pojednania" (Oborotow, 2006).

Przede wszystkim powstaje pytanie: w jakich aspektach można określić poziom komunikacji międzykulturowej młodzieży ukraińskiej? Niewątpliwie studenci są siłą napędową w każdym kraju. We współczesnym świecie taka współpraca uniwersytecka stała się popularna jako wymiana studentów w ramach różnych programów stypendialnych. Student dostaje się do zupełnie innego, nieznanego środowiska, w którym nadal musi się uczyć i rozwijać przez pewien czas. Oprócz przenikania "innych" do kultury studenta ważną rolę odgrywa komunikacja pedagogiczna. Z jednej strony, jest to warunek drugi – warunkiem koniecznym dla realizacji komunikacji międzykulturowej w szkoleniu cudzoziemców, a trzeci - narzędzie do komunikacji międzykulturowej. Według Ahohowej E. H. „w pedagogicznym dialogu jako prywatnej komunikacji zawsze są podstawowe cechy komunikacji, które są czynnikami w organizacji komunikacji międzykulturowej” (Ahohowa, 2004).

Problemy komunikacji międzykulturowej wśród młodych ludzi zostały zaktualizowane w procesie rozwoju biznesu transnarodowego, który w różnych krajach zmuszony jest wykorzystywać obce idee i pracowników. Istnieje niedopasowanie międzykulturowe w stosunku do ich pracy, norm i zasad postępowania z klientami. Niestety, liczba migrantów wśród ukraińskiej młodzieży szybko rośnie, młodzież poszukuje wyższych płac i nowych możliwości rozwoju osobistego, biznesu i życia. W środowisku politycznym fala demokratyzacji w świecie i procesów globalizacyjnych dodatkowo zaostrzyła kwestię komunikacji międzykulturowej w skali międzynarodowej, na poziomie makroregionalnym lub indywidualnym.

Komunikacja międzykulturowa jest ściśle powiązana z turystyką, ponieważ turystyka była i pozostaje ważną formą kontaktów międzykulturowych. Komunikacja międzykulturowa w turystyce odzwierciedla nie tylko poszukiwanie jedności kulturowej, ale także tendencję do zachowania tożsamości kulturowej, dlatego też turystykę można uznać za formę kontaktów międzykulturowych jako środek wzbogacania kultur.

References

- Ahohowa, E. H. (2004). *Nauczanie interakcji społeczno-rolowych w komunikacji międzykulturowej w warunkach dwujęzycznej komunikacji pedagogicznej*. Machaczkała.
- Hruszewickaja, T. G., Popkow, W. D., Sadokhin, A. P. (2002). *Podstawy komunikacji międzykulturowej: studi. dla uniwersytetów*. Moscow.: UNITY-DANA.
- Oborotow, J.M. (2006). *Tradycje i innowacje w rozwoju prawnym: monografia*. Odessa: Literatura prawna.

THE EDUCATIONAL ASSESSMENT CENTER AS A COMPONENT OR NEW INSTITUTIONAL FORM OF EDUCATION

Polina Filippova

MA, Moscow State University named after M. V. Lomonosov Tashkent branch,
e-mail: polina.flp@mail.ru, Uzbekistan

Abstract. The article discusses the relevance and aspects of the application of Assessment technology in educational activities. The educational Assessment considered by the author as project and resource center for the evaluation of innovative activities of teachers.

Keywords: assessment centre, educational assessment.

In modern society, the field of education faces new challenges related to the awareness of the need for innovation in the education system at all levels, using its advantages and features in teaching practice and preparing the workforce of new skills demanded in conditions of abrupt change in the nature of work. As many experts note, in modern conditions, the most relevant is turning not to knowledge, skills, but to competency and competences. In this regard, the use of Assessment technology in higher education institutions, as well as in the system of personnel retraining, is becoming widespread.

The technology of Assessment, as a method of selecting specialists, emerged as early as the Second World War and was used for the diagnosis of officers, as well as the selection of scout officers. Subsequently began to be used by business organizations (Bazarov, 2011).

In human resource management, the Assessment Center is used to solve two main tasks. Firstly, it is traditionally used to select and promote personnel. Assessment is understood as a comprehensive method for assessing competencies required to work in a particular position, based on modeling the key moments of professional activity in conditions similar to workers, modeled in real-time. In this case, when making decisions, the main role is played by the overall estimated rating. Secondly, the Assessment Center is increasingly used to develop managerial skills (development center). In this case, the most significant for decision-making become the assessment of individual competencies. Analyzing the results by competence, participants can get comprehensive information about their strengths and weaknesses (Erofeev, Bazarov, 2014; Yhnateva, 2015).

Assessment in the field of education appeared quite recently. There are two aspects of the application of technology assessment. First, the application of assessment for the selection of applicants for training in certain specialties and the subsequent management of their professional and personal development. New in the proposed system of management of the professional and personal development of a student may be that this system, without canceling the current tradition of a semester assessment of students' knowledge levels, will be able to qualitatively and objectively diagnose real changes occurring from year to year in the professional growth of each specialist.

The advantage of the assessment is also in the fact that it allows the student to provide psychological support at all stages of his studies at the university, starting from the moment he enters it. So, database is created with information on each graduate that helps to use human resources efficiently. The database of the university has the opportunity to store this information and use it to develop recommendations for the distribution of graduates.

The second aspect of the application of assessment technology in education is to consider it as an institutional form of the scientific and professional community of teachers of educational activities. Educational Assessment Center as a special component of the structure of vocational education of a teacher is a method of professional-positional definition and examination of a teacher (team) in the problem space of innovative educational knowledge. The assessment here allows to

solve the problem of “leveling up knowledge”, that is, measuring different innovative ideas and integrating them into a single educational space (Ermolenko and oth., 2013).

The relevance of the application of the Assessment Center in the system of vocational education is explained by the presence of the existing need for teachers-innovators, which are a source of innovative experience for other subjects of education. The Assessment Center also makes it possible to effectively identify and form such qualities as leadership, initiative, resistance to striving, a focus on achieving success, ability to learn, and readiness for innovative activities, legal awareness, and communication skills (Yhnateva, 2015).

The educational result of the activity of the educational center for its participants is the professional positional self-determination of teachers and educational organizations that are participants in innovative transformations. This means the formation of a complex of professional positions, that is, a way to implement the basic goals and values of teachers in educational processes.

References

- Bazarov, T. Yu. (2011). *Tekhnolohyia tsentrov otsenky personala: protsessu y rezultatu*. Moskva: Knorus.
- Ermolenko, V. A. (Red.), Yvanova, S. V., Klaryn, M. V., Chernohlazkyn, S. Yu. (2013). *Ynnovatsyonnoe razvytye obrazovatelnykh program neprerывnoho obrazovaniya: metodolohyia y praktyka: metodycheskoe posobyе*. Moskva: FHNTs «Ynstitut teoryy y ystoriyy pedahohyky» RAO.
- Erofeev, A. K., Bazarov, T. Yu. (2014). *Avtorskye tekhnolohyy razrabotky modelei kompetentsyi. Orhanyzatsyonnaia psykholohyia, T. 4. # 4, 74–92*.
- Yhnateva, H. A. (2015). *Obrazovatelnyi Assessment tsentr kak resursnyi tsentr otsenky ynnovatsyonnoi deiatelnosti uchastnykov FYP «Proektno-setevoi ynstitut ynnovatsyonnoho obrazovaniya»*. *Sbornyk nauchnykh trudov po materiyalam VIII Mezhdunarodnoi nauchno-praktycheskoi konferentsyy «Teoreticheskye y prykladnye aspekty sovremennoi nauky»*. Petrova, M. H. (Red.). Belhorod: YP Petrova M.H., Ch. V., 43-50.

PUBLIC IMAGE OF A POLITICIAN AS AN ELEMENT OF POLITICAL ADVERTISING

Dmytro Hushko

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, email: dgushko@gmail.com, Ukraine

Abstract. The article represents a public image of a politician from the point of view of its role in the contemporary process of community development. The theme is especially topical in view of the forthcoming presidential elections in Ukraine. The author tells about the changing role of political advertising and its influence on the formation of mass opinion. Perfect personal qualities of a political candidate are circumstantially described in the article.

Keywords: public image, president elections, political advertising, personal qualities, candidate.

In today’s modern world it is almost impossible to achieve anything in politics without having your own public image. According to Lilleker (Lilleker, 2006) the image is the public representation of the political leader, the candidate in elections, the political party etc. Loads of political advertisements must help you to popularize yourself forming your own public image. The theoretical basis of political advertising requires deep development, and present-day theoretical proposition –

Careful analysis, generalization and harmonization with the realities of the next stage of formation of this area of political communication.

The image of a leader is one of the main tools of political advertising. The results of different researches show that in the audience's expectations, there is always a permanent list of qualities that, in the opinion of voters, any leader should possess. The famous Ukrainian writer and marketing specialist G. Pocheptsov said: 'A candidate must have one or more features that inspire us all, - he must be attractive, dynamic, look like a winner, cause sympathy, be sincere, humane, emit confidence and stability' (Pocheptsov, 1997). According to different sociological surveys, those politicians, who stand for election in our country should demonstrate the following qualities: ability to communicate with people, political flexibility, good sense of humor, and ability to inspire and motivate humans. They should have credibility, be new figures in politics, but have some experience in management behavior. They must also have such feature as sharpness of mind and inner energy. It is desirable for the candidate to be at least 40 and not more than 60 years old. Willingness to assume responsibility for solving socio-economic problems is also noted. Among other decisive characteristics there is nationality, gender (one of the polls has shown that most voters would like to see men in important posts), religion of a candidate as well as the level of professional competence, experience in state activity, moral qualities, emotional and psychological features. The public image of a candidate is almost as important as his or her political sphere. Hence, Richard Joslyn, who observed political commercials on American television between 1960 and 1984, concluded that only 15% are concentrated on the sphere of political interests and activity, while 57% – on personality and qualities of candidates (Tyutelova, 2018).

The image of serious political entities and leaders is not an accidental mixture of circumstances, something given, something that appears by itself, on the contrary it is well-planned. A lot of specialists on communication take care of it. They identify key characteristics of the image of a definite political entity or candidate, manage its development and modify it when necessary. Orzekauskas and Smaiziane (Orzekauskas and Smaiziane, 2007) indicate that there are four levels of image building:

- fundamental image, the first level of image building which includes the individual and organizational principles, philosophies, objectives and standards of acting;

- internal image which includes planning, conducting and organizing political activities directed towards the members of the political party in order to strengthen their loyalty to the party, as well as the party solidarity;

- external image which includes the activities through which a politician and political entity are presented in public, building of appropriate relations with the media and public as entirety, behavior of a politician or political entity in public;

- unattainable image which includes the influence of behavior on the factors that are related to a politician or political entity, their cultural matrix, education, motivation etc.

There are numerous examples of politicians who, due to their advertising campaign, were able to become presidents of their country. The first who caught our attention was George Bush. In the 1989 election, being the vice president and former head of the CIA, G. Bush presented himself as a man, ready to take a presidential post and able to cope with the power of the head of the state. In his promotional videos, G. Bush appeared shaking hands with President Reagan, then meeting M. Gorbachev and M. Thatcher. The advertising tactics he chose allowed him to win the election. Any action – real or just proclaimed – should be strong enough to make an unforgettable impression.

One more striking personality who can serve an example here is previous US president – Barack Obama. At the end of 2006 no one took Obama seriously. He was the so-called dark horse. But after he nominated his candidacy for the election on February 10, 2007, an extensive presidential campaign began. During the time that remained before the election his character was shown in several famous TV shows (The Simpsons, South Park); many popular artists released songs in his support (Barack Obama Music Video – Yes We Can, Ludacris – Ready 4 Change (Obama Is Here),

I Got a Crush on Obama – Liya Coffman); a large number of souvenirs and clothing with images of Obama were produced and distributed. He also signed a contract with Microsoft, according to which advertising in support of Obama appeared in 18 games. And this is still not a whole list of places and things, where Barack Obama's brand appeared at that time. Going online Obama made the youth his main audience. He logged in and started his active work in such social networks as Twitter, Facebook and MySpace. Thus, with the help of an active Internet campaign, Obama managed to get closer to people and it helped him to win the 2008 presidential campaign (Obama, 2008)

The last figure we are going to focus our attention on is one of the Ukrainian presidential candidates – Volodymyr Zelenskyi. From our point of view, we can draw some parallel lines between Barack Obama and Volodymyr Zelenskyi and speak about definite similarity between them. Yesterday's showman, Volodymyr Zelenskyi is one of the most discussed personalities on Ukraine's political arena today. His main audience as well as it was with Obama's is youth. He is as open and close to his electorate as possible. V. Zelenskyi is carrying out his active work with the help of modern media. He even posted his election program on the network, where people have an opportunity to read it and suggest their possible changes. A month before the presidential elections which are to be held on March 31, 2019, he launches the third season of one of his most popular projects, called „Servant of the People”. In this serial Zelenskyi plays a history teacher who, in the course of random circumstances, becomes the president of Ukraine. All he strives to achieve is to fight corruption in his homeland and make the citizens feel proud of this country. So it is really interesting whether the electoral program of Zelenskyi will help him to achieve the same success as Barack Obama.

To draw a conclusion, it is important to notice that the role of a public image of a politician is changing and it is very important for people who create advertising campaign to keep up with the time we live in.

References

- Brian, McNair. (2011). *An Introduction to Political Communication*. Routledge: London and New York.
- Lilleker, G. Darren. (2006). *Key Concepts in Political Communication*. London: SAGE Publications.
- Nikiforovna, E. (2018). *Strategies of Creation of a Politician's Communicative Image*.
- Obama, B. (2008). *Change We Can Believe In: Barack Obama's Plan to Renew America's Promise*. USA.
- Orzekauskas, P., Smaiziane, I. (2007). *Public Image and Reputation Management: Retrospective and Actualities*. *Public Policy and Administration*, vol. 1, No. 19, 90-97.
- Pocheptsov, G. G. (1997). *Image & Elections. The image of a politician, patriarch, president*. Kyiv: ADEF-Ukraine.
- Tyutelova L; Shevchenko V; Shevchenko E; (2018). *Role of Artistic Communicative Strategies in Modern Day Politics*. IEEE Communication Strategies in Digital Society Workshop (ComSDS), St. Petersburg, 66-71. DOI: 10.1109/COMSDS.2018.8354991.

EUROINTEGRATIONAL VECTORS OF UKRAINE LAW SYSTEM'S DEVELOPMENT

Dmitriy Kostianok

MA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: zxzdimazz@gmail.com, Ukraine

Abstract. The essence of eurointegration processes, their influence on the formation and realization of law is considered. The laws of development of the legal system of Ukraine were revealed, as well as the state of the normative and legal and organizational support for the implementation of legislative approximation was analyzed and ways of its improvement were proposed.

Keywords: legal system, adaptation, globalization, integration, eurointegration vector of development.

Проблема становлення правової системи незалежної України й визначення шляхів її подальшого розвитку залишається однією з найактуальніших у сучасній правовій науці. Правова система є одним з важливих засобів забезпечення динамізму політичної та соціальної стабільності, цілісності суспільства.

Зараз українська правова система знаходиться на стадії формування, у перехідному стані від командно-адміністративних методів управління до процесів саморегуляції та самоорганізації. Діставши у спадок від Радянського Союзу заідеологізовану концепцію розвитку державно-правових явищ зокрема та суспільних взагалі, Україна "намагається" поступово відкидати соціалістичні методи регуляції суспільних відносин. Даний процес позитивно підкріплюється тим, що сьогодні свідомо обрано курс на європейську інтеграцію, зокрема всі погляди спрямовані на Європейський Союз, який повинен стати запорукою розвитку та становлення України як дійсно демократичної держави, де є місце ринковій економіці, де забезпечується права, свободи та законні інтереси громадян завдяки ефективному функціонуванню правової системи.

У юридичній літературі наводяться різний зміст поняття правової системи, і майже кожне з них має право на існування. Це пояснюється передусім тим, що правова система – досить складне соціальне явище, багатогранність якого можна визначити тільки за допомогою системи наукових категорій.

Скакун О. Ф. наголошує, що правова система — це комплекс взаємозалежних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають унаслідок такого регулювання (правові норми, правові принципи, правосвідомість, законодавство, правові відносини, юридичні установи, юридична техніка, правова культура, стан законності та її деформації, правопорядок та ін.) (Skakun, 2001: 237).

Важливим аспектом, що характеризує сучасну правову систему України є її інтеграція у Європейське Співтовариство. Україна набула повноправного членства у Раді Європи, прийнявши в 1995 році Закон “Про приєднання до Статуту Ради Європи” та ратифікувавши 17 липня 1997 р. “Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод” 1950 року.

Під впливом глобалізаційних та адаптаційних процесів відбувається зближення національних правових систем та їх інститутів. Базою такого зближення виступають загальнолюдські цінності, принципи верховенства права, демократичної, соціально-правової держави тощо. Одночасно виокремлюються специфічні риси української правової системи, зумовлені національними особливостями.

Глобалізація - це об'єктивний соціальний процес, змістом якого є зростаючі взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, національних політичних і соціальних систем, національних культур, а також взаємодії людини й навколишнього

середовища. В основі глобалізації лежить розвиток світових ринків товарів, послуг, праці, капіталу (Guida, Beloziorov, Zavalny, 2011: 511).

Під впливом глобалізації відбуваються суттєві зміни у правовій системі й в усіх її підсистемах, що стосуються більшою чи меншою мірою всіх елементів. Саме тому провідні науковці-теоретики права звертають увагу на важливість і значущість аналізу розвитку права за цих умов. На думку Ю. С. Шемшученка, для України значимість систематичного аналізу глобалізації пояснюється перш за все тим, що наша держава перебуває у процесі входження до глобалізаційного простору, а також браком належного правового механізму, який забезпечував би цей процес. Елементами такого механізму виступають засади зовнішньої і внутрішньої політики країни, правові конструкції, що забезпечують примат міжнародного права над національним, а також норми, що регулюють процедуру імплементації норм міжнародного права внутрішнім законодавством, зокрема, шляхом їх ратифікації (Shemshuchenko, 2003: 35–37).

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є однією з основних складових процесу інтеграції України до ЄС, що є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. Це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність *acquis communautaire*.

Адаптація (лат. *adapto* – пристосовую) – процес пристосування до умов, які змінюються; у міжнародному праві адаптація є процесом приведення національного законодавства до норм і стандартів міжнародного права шляхом удосконалення національного законодавства (внесення змін і доповнень, прийняття нових нормативно-правових актів), укладання або приєднання до міжнародних договорів (Parkhomenko, 2012: 338).

Важливу роль у питаннях адаптації законодавства відіграє інституційний механізм. Зокрема, на підставі угод про партнерство та співробітництво створюються спільні органи, діяльність яких спрямовано на оцінювання стану виконання сторонами взаємних зобов'язань, у т. ч. і стану виконання адаптації законодавства. Варто зазначити, що рішення та висновки подібних органів мають виключно рекомендаційний характер. Водночас їхні значення та вплив на офіційні інституції ЄС настільки суттєві, що негативна оцінка стану адаптації в країні-кандидаті може справити негативний вплив під час прийняття рішення про готовність країни до вступу до ЄС.

Крім того, Україна взяла на себе зобов'язання підписати та ратифікувати низку міжнародно-правових угод та конвенцій, а також реформувати відповідно до європейських принципів національну правову систему. На цій правовій основі розроблено Закон України “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” (The National Program of Adaptation of Ukrainian legislation, 2004).

Цей нормативно-правовий акт за своєю суттю є стратегічним документом, однак не декларативним, а цілком “робочим”. Загальнодержавна програма визначає стратегічну мету проведення процесу адаптації законодавства як відповідність до вимог третього Копенгагенського та Мадридського критеріїв, послідовність процесу адаптації, інституційний механізм тощо.

Також, Координаційною радою з адаптації законодавства України до законодавства ЄС був прийнятий Прогресивний план адаптації. Даний нормативно-правовий акт було схвалено на дев'ятому засіданні Координаційної ради на виконання вимог положень Плану дій. Цей Прогресивний план відрізнявся від інших деталізованістю заходів. Зокрема, у ньому визначено обґрунтування того чи іншого запланованого заходу та строк його виконання. Однак цей документ є короткостроковим актом, певним орієнтовним планом роботи з адаптації, що використовувався під час підготовки щорічних планів заходів (Petrov, 2018).

На нашу думку, однією з основних перешкод на шляху успішного завершення тривалого процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС є незадовільний

стан реалізації прийнятих нормативно-правових актів, недотримання їхніх положень, а інколи і зовсім ігнорування. У зв'язку з цим можна припустити, що питання адаптації законодавства України до законодавства України ще досить тривалий час (принаймні до вступу України до ЄС) залишатиметься однією з головних сфер наукових досліджень та суспільних обговорень. Однак, лише співпраця та злагоджена робота всіх органів державної влади, представників усіх гілок влади, органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства сприятиме досягненню головної мети – вступу України до ЄС.

Стратегічний напрям сучасної української держави – входження в європейський простір – є об'єктивно й історично зумовлений як її національним і культурним розвитком, так і правовим. Україні процес інтеграції з Європою потрібен для ефективного її функціонування, підняття міжнародного престижу, забезпечення трансформації її правової системи, становлення як самостійної економічно сильної держави.

Однак процес формування правової системи України відповідно до європейських правових стандартів є складним і багатофункціональним. Для більш ефективного розвитку адаптації та глобалізації ми пропонуємо: на загальнодержавному рівні прийняти новий нормативно-правовий акт, у якому визначити оновлені пріоритетні сфери та шляхи адаптації законодавства; створити єдиний орган відповідальний за процес адаптації законодавства; закріпити за вказаним органом функції з контролю та нагляду за здійсненням процесу адаптації.

References

- Guida, Y.O., Beloziorov, E.V., Zavalny, A.M. (2011). Theory of state and rights: textbook. Guides. Y.O. (Ed.). Kyiv: FOP O. S. Lipkan.*
- Parkhomenko, N. M. (2012). Garmonizaciya legislations of Ukraine with the European and international right: methods, stages, kinds. Publ Magazine of the Kievan university of right, Vol. 1, 338–342.*
- Petrov, R. (2018). 'EU Common Values in the EU-Ukraine Association Agreement: Anchor to Democracy?' Baltic Journal of European Studies Tallinn University of Technology, Vol. 8, No. 1, 49-62.*
- Shemshuchenko, Y. S. (2003). Theoretical Problems of Harmonization of Ukrainian Legislation with European Law. Problems of Harmonization of Legislation of Ukraine and European Countries. Kubko, E. B., Tsvetkova, V. V. (Eds.). Kyiv: Yurinkom Inter, 35-40.*
- Skakun, O. F. (2001). Theory of State and Law. Kharkiv: Consum.*
- The National Program of Adaptation of Ukrainian legislation to the Law of the European Union: The Law of Ukraine, 18 March. 2004, № 1629-IV. Information from the Verkhovna Rada of Ukraine, No. 29. Art. 367.*

MANIFESTATION OF ALTRUISM – GOOD BY NATURE OR NURTURE

Elianna Sadykova

MA, the branch of MSU in Tashkent, e-mail: sadikovaelianna@gmail.com, Uzbekistan

Abstract. The questions about the mechanisms and nature of altruistic behavior began to worry scientists recently. The range of assistance is so wide (from ordinary assistance to hold bags to self-sacrifice to save another's child from the fire), that from the middle of the XX century a lot of theory was offered, trying to answer the question why people do that. This article provides a brief overview, which have always interpreted altruism as a hidden form of egoism. In contrast to them, we present a number of current data showing that the mechanism of true altruism always has an empathic component, for which brain structures are the same as in humans and in chimpanzees.

Keywords: prosocial behavior, altruism, empathy, related selection, selfish gene.

The purpose of this work is a brief historical overview of the main views on the mechanism and nature of true altruism. Psychologists and other researchers have been asking this question for more than half a century. Why do people help each other? In addition, the answer depends on the level of analysis at which we are located.

But for a start it is worth deciding on the concept of "altruism". There are three types of behavior aimed at helping another: helping behavior, prosocial behavior, true altruism (Heckhausen, 2003; Ilyin, 2013). Helping behavior dictated by the rules and regulations of official duties. Prosocial behavior is already goal-oriented at improving the position of another person. Altruistic behavior (true altruism) is similar to prosocial, but its main difference is accepting the position of another person and the presence of empathy (Frans de Waal, 2016).

Perhaps the biologists were the first who have thought about the nature of altruism. It all started a little more than 150 years ago, when the book "The Origin of Species" was published (Darwin, 2001). We know that natural selection is selfish in its essence, we are fighting only for ourselves and for our survival, how then the pattern of behavior (altruism) has been preserved for our days.

With the development of evolutionary ideas, some scientists tried to describe altruistic behavior in the form of mathematical formulas. In these models, altruism was analyzed at the level of genes, which competes with each other for preservation in the gene pool. The first calculations were undertaken by Ronald Fisher (Ferguson, 2016), and John Haldane suggested that how much more willingly a person helps another depends on the degree of kinship with this person (Foa, 1975). In 1964, this idea was concluded, by William Hamilton in a mathematical formula (Haldane, 1955; Hamilton, 1963; Hamilton, 1964) and, thanks to John Maynard Smith, received the name of the theory of kin or kin-selection (Harman, 2009).

Sibling selection states that the likelihood of altruistic behavior is the higher, how close is the relationship with "receiving" help. In addition, the formula also takes into account the reproductive success of the "recipient" and the reproductive damage of the "donor". Altruistic action will be committed when success proves more damage.

In this theory, as mentioned above, the analysis goes on the level of genes that "tend" to remain in the population. Therefore, the chance of helping someone close in blood is higher, since with him we have 50% of the total genes. According to this model, popularized by Richard Dawkins, the selfish goal of the gene is always behind any altruistic act (Dawkins, 2013).

Such altruism is not true, since it will always follow its own goals. This view has dominated biologists in the last half century. They refused to accept the existence of true altruism. In their models, egoism was always hidden behind altruism. Perhaps this was the indirect reason for the suicide of George Price, who tried to describe true and disinterested altruism using formulas and was disappointed in his own results (of which it followed, for example, that without selfishness altruism could not have occurred at all) (Harman, 2009). The equations of D. Price are based on the W. Hamilton formulas, which adapted them for their theory.

The theory of kin selection well describes and predicts pseudo-altruistic actions in lower animals (bacteria, insects) (Markov, 2010). But when it comes to mammals, the theory is unable to explain the cases of the help of an individual from one flock to another. Robert Trivers, trying to solve this riddle, formulated the theory of reciprocal or reciprocal altruism (Mukamel, 2010).

Reciprocal altruism says that one individual helps the other in the hope of receiving a return service in the future. If the "recipient" then did not return the service, the society reproached and punished him. The detailed theory also does not concern the question of true altruism, but the traditions of the idea of disguised egoism continue.

From the ideas of mutual altruism, the socio-economic theory of social exchange (Fisher, 1930), (Foa, 1971), (Rizzolatti, 2004) has already begun. According to this theory, people share

social values, but at the same time seek to minimize their costs and increase income. For example, donating blood is not such a costly procedure for a donor, but another person can save a life.

The work of R. Trivers "The Evolution of Reciprocal Altruism" gave rise to a theory explaining altruism from the standpoint of social norms: we must take care of those who care for us (the rule of reciprocity); we must take care of those who depend on us (social responsibility standard). The problem of the norm of reciprocity is that not all people willingly accept help, especially knowing that they will not be able to repay the same. The lack of a social responsibility standard is that the "donor" himself chooses who to help and who does not. This choice is connected with the phenomenon of faith in a just world: one who is guilty of his stupidity does not deserve help, and one who has suffered a misfortune through no fault of his own can count on help (Houston, 2004; Myers, 2010).

As it was previously mentioned, egoism is always hidden behind altruism: the same example of blood donation in later studies showed that a similar act of good nature hides the personal benefit of donors (this act allows a person to grow in his own eyes and assert himself) (Ferguson, 2016). True altruism does not pursue such goals, its main goal is to increase the well-being of another person, even if it harms the "donor". But, as noted at the very beginning of our review, a person who performs an altruistic act is always full of compassion for the needy. It was with compassion that the heart of Samaritan from the famous parable was filled. To be fair, it must be said that not all biologists and evolutionary psychologists denied the role of empathy in altruistic behavior, but viewed it as a necessary factor of kin selection or reciprocal altruism (Palmer, 2003).

Compassion or empathy, as the main factor driving altruistic behavior, introduced by C.D. Batson (Darley, 1973). He and his colleagues in a number of experiments showed that in true altruism there is always both an egoistic component and an empathic component (Houston, 2004; Batson, 1986; Batson, 1991; arley, 1973). The egoistic causes situational distress, which the "donor" is trying to reduce. The empathic component evokes a feeling of sympathy for those in need of help, helps to stand in its place and feel its pain. Moreover, it is the presence of the second component that determines whether altruism is true or is dictated by norms. Having felt the pain of the needy, the subject seeks to reduce his situational distress by helping the needy.

Is true altruism a natural phenomenon? Sociobiologists answered this question in the affirmative, since they did not recognize true altruism, but could not reject the fact of the presence of prosocial behavior. Will the answer to the question change, if we begin to consider empathy as a motivating factor? No, it will not change.

The spindle-shaped cells, that take part in the mechanisms of empathy, were initially found only in humans, but then they were also found in great apes, including our close relative, bonobos (Frans de Waal, 2016). Bonobos, as compared with other primates, are also more developed departments related to the perception of someone else's suffering (Rilling, 2011). Primatologist Frans de Waal describes a case in which a female chimpanzee named Daisy began caring for a male Amos dying of cancer. Daisy, who had always taken the straw away from others and tried to pound herself as much as possible, began to bring it to Amos and put it under her back (Frans de Waal, 2016).

In another study, two chimpanzees were placed in cells opposite each other. One of them was offered to choose red and green chips: she got a treat for choosing red chips (selfish), and not only she received food for choosing green (prosocial) but also her neighbor in another cell. Soon the frequency of choosing prosocial green chips increased to 9 out of 10, with the most prosocial being dominant males and females (which excluded the fear factor of a disgruntled second monkey). In the situation when the second monkey started screaming and demanding the first to choose a green chip, the frequency of pro-social elections, on the contrary, decreased - the strategy of asking for and threats turned out to be counterproductive (Horner, 2011).

In addition to spindle-shaped cells in empathy to other people a huge (and, possibly, the main) role is played by mirror neurons. Mirror neurons were discovered by a group of researchers by Giacomo Rizzolatti in the mid-1990s (Rizzolatti, 2012). These cells are equally active when

performing an action, and when monitoring the implementation of this action. Initially, they were found only in chimpanzees, but then they were confirmed in humans (Rizzolatti, 2012; Rizzolatti, 2004; Rizzolatti, 2005; Mukamel, 2010).

So, true altruism is impossible without empathic empathy for the person in need of help. Modern achievements of primatologists and neurobiologists show that not only homo sapiens, but also our close relatives — bonobos and chimpanzees — are capable of prosocial actions. Moreover, chimpanzee communities never do without sympathy for congeners (and even humans) who were injured after battles or during an accident. At the same time, the brain substrates responsible for the mechanism of empathy are the same in humans as in chimpanzees with bonobos. It follows from this that true altruism is not only possible or exists, it is an evolutionary acquisition, grows out of empathy and makes us altruistic in nature. A man is good by nature, but sometimes commits bad deeds.

References

- Batson, C. D. (1991). *The altruism question. Toward a social psychological answer*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Batson, C.D., Bolen, M.H., Cross, J.A., & Neuringer-Benefiel, H. E. (1986). *Where is the altruism in the altruistic personality?* *Journal of Personality and Social Psychology*, 50 (1), 212-220.
- Darley, J.M., & Batson, C.D. (1973). *From Jerusalem to Jericho: A study of situational and disposable variables in helping behavior*. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 27, 100-8.
- Darwin, C. (2001). *The origin of species by natural selection*. SPb: Peter.
- Dawkins, R. (2013). *Selfish gene*. Moscow: AST: CORPUS.
- de Waal, F.W.M. (2009). *The Age of Empathy: Natures Lessons for a Kinder Society*. New York: Harmony.
- Ferguson, E., & Lawrence, C. (2016). *Blood donation and altruism: the mechanisms of altruism approach*. *ISBT Science Series*, 11 (S1), 148–157.
- Fisher, R. A. (1930). *The Genetical Theory of Natural Selection*. Oxford: Clarendon Press.
- Foa, E. B., Foa U. G. (1975). *Resource Theory of Social Exchange*. General Learning Press, Morriston NJ USA.
- Foa, U.G. (1971). *Interpersonal and Economic Resources*. *Science*, 171, 345-351.
- Frans de Waal. (2016). *The origins of morality: In search of human primates*. Moscow: Alpina non-fiction.
- Haldane, J.B.S. (1955). *Population Genetics*. *New Biology*, vol. 18, 34-51.
- Hamilton, W. D. (1963). *The evolution of altruistic behavior*. *American Naturalist*, vol. 97 (896), 354-356
- Hamilton, W.D. (1963). *The Genetical Evolution of Social Behaviour*. *Journal of Theoretical Biology*. 7 (1): 1-16
- Hamilton, W.D. (1964). *The Genetical Evolution of Social Behaviour*. ii. *Journal of Theoretical Biology*, vol. 7 (1), 1-52.
- Harman, O. (2009). *The Price of Altruism*. New York: Norton.
- Heckhausen, H. (2003). *Psychology of Motivation*. Springer-Verlag.
- Homans, G.C. (1961). *Social Behavior its Elementary Forms*. New York: Norton.
- Horner, V, D. J., Carter, M., Suchak, and F. B. M. de Waal. (2011). *Spontaneous prosocial choice by chimpanzees*. *Proceedings of the Academy of Sciences USA*, vol. 108, 13847–51.
- Houston, M., Ströbe, V. (2004). *Introduction to social psychology. European approach: Textbook for universities*. Moscow: UNITY-DANA.
- Ilyin, E.P. (2013). *Psychology of care. Altruism, egoism*. SPb.: Peter.
- Markov, A.V. (2010). *Evolutionary roots of ethics: from bacteria to humans*. *Historical psychology and sociology of history*, Vol. 2, 152-184.

- Mukamel, R., Ekstrom, A.D., Kaplan, J., Iacoboni, M., Itzhak, F. (2010). *Single neuron responses in human during execution. Current Biology*, vol. 20 (8), 750-756.
- Myers, D. (2010). *Social Psychology. SPb: Peter.*
- Palmer, D., Palmer, L. (2003). *Evolutionary psychology. Secrets of Homo sapiens behavior. SPb: Prime-Eurosign.*
- Rilling, J. K., Scholz, J., Preuss, T. M., Glasser, M. F., Errangi, V. K., Behrens, T. E. (2011). *Differences between chimpanzees and bonobos in neural systems supporting social cognition. Social Cognitive and Affective Neuroscience*, vol. 7, 369–79.
- Rizzolatti, D., Sinigalya, K. (2012). *Mirrors in the brain: On the mechanisms of joint action and empathy. Moscow: Languages of Slavic cultures.*
- Rizzolatti, G., Craighero, L. (2004). *The Mirror-Neuron System. Annual Review of Neuroscience*, vol. 27, 169-92.
- Rizzolatti, G., Wolpert, D. (2005). *Motor System. Editorial overview. Current Opinion in Neurobiology*, vol. 15, 623-625.
- Smith, J. M. (1964). *Group Selection and Kin Selection. Nature*, vol. 201 (4924), 1145-1147.
- Trivers, R. (1971). *The Evolution of Reciprocal Altruism. The Quarterly review of biology*, vol. 46 (1), 33-57.

PROSPECTS FOR THE FORWARDING OF THE JUDICIAL PRECEDENT IN UKRAINE

Yaroslav Kucherov

MA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: yaroslav.kucherov.1997@gmail.com, Ukraine

Abstract. The urgency of the issue raised concerns the need for further reform of the Ukrainian judicial system, ensuring legal stability, promoting legal certainty, preventing arbitrary arbitration, saving time and other resources, and so on. A possible way to achieve the above is to see the introduction of a judicial precedent or its distinctive features in the domestic legal system.

The purpose of our study is to identify some problematic aspects, as well as the legislative preconditions for the introduction of a judicial precedent in Ukraine.

Keywords: judicial precedent, sources of law, judicial decision, legal system, judicial practice

На сьогодні судовий прецедент як джерело права є первинним джерелом права у країнах англо-саксонської правової системи (або системи загального права: Великобританія та країни співдружності, США), хоча в інших країнах він також може мати певний розвиток (Франція, Швеція).

Визначення судового прецедента може бути наступним: це принцип або правило, встановлене в попередній судовій справі, яка є обов'язковою або переконливою для суду або іншого суду при вирішенні подальших справ з подібними питаннями або фактами (Oxford English Law Dictionary, 2019; Black's Law Dictionary, 1979; Pattinson, 2015).

Принцип, за допомогою якого судочинство пов'язується з прецедентами, називають *stare decisis* - правовий принцип, за яким судді зобов'язані поважати прецедент, встановлений попередніми рішеннями (Adeleye, et al., 1999).

В сучасній юридичній науці ведеться дискусія щодо доцільності визнання рішень судів судовими прецедентами в Україні (Майданик, 2012).

Говорячи про безсумнівно позитивні сторони застосування прецеденту, у науковій літературі можна зустріти наступні аргументи: економія часу і зусиль на повторне

опрацювання одних і тих же моментів, створення правової стабільності, сприяння правовій визначеності, передбачуваність результатів розгляду поточної справи судом, стримування довільного судового розсуду.

Але ці результати не гарантуються абсолютно, зважаючи на природу прецеденту: так, може знадобитися більше часу для вивчення суперечливих прецедентів, ніж для незалежного рішення по справі (Pattinson, 2015)].

Прагнення правової визначеності не може виправдати, зокрема, неможливість відходу суду від підходу, який застарів або просто виявився помилковим.

Застосування прецеденту у кримінальному судочинстві буде ускладнене наявністю великої кількості змінних, які суддя повинен враховувати під час винесення вироку.

Не менш суперечливими вдаються і загально-правові аспекти, пов'язані з питанням введення судового прецеденту в Україні в якості джерела права. З одного боку, введення судового прецеденту в Україні є можливим, оскільки відповідно до ст. 8 Конституції України, в Україні визнається та діє принцип верховенства права (Конституція України, 28.06.1996). Право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори...» (Рішення Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України положень ст. 69 Кримінального кодексу України, 2004).

З іншого боку, суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права (Конституція України, 1996). Якщо суддя буде змушений прийняти рішення всупереч власному переконанню, принцип незалежності буде порушено.

В сучасній юридичній літературі нерідко обґрунтовується позиція про те, що судова практика вже є джерелом права (І. О. Турчак), а саме: рішення Конституційного Суду України; нормативне тлумачення Пленуму Верховного Суду України та Вищих спеціалізованих судів; рішення судів загальної юрисдикції, що скасовують дію нормативних актів; рішення судів по аналогії закону та права, а також на основі норм права, що містять оціночні поняття; рішення Європейського суду з прав людини (Майданик, 2012; Кіт, 2014).

Однак, Майданик Р.А. заперечує такий погляд на сутність актів вищезазначених органів: той факт, що в сучасних умовах немає підстав для заперечення регуляторної функції актів вищих судових інстанцій та їх ролі у вирішенні колізій в чинному законодавстві, не є підставою для визнання таких актів джерелом права і нормативно обов'язковими. Навіть якщо припустити необхідність позитивного вирішення питання щодо визнання рішень суду судовими прецедентами, останнє можливе за умови попереднього наукового обґрунтування співвідношення судового прецеденту з іншими джерелами права та чіткого механізму прийняття та дії (Майданик, 2012).

Ми погоджуємося з тим, що уведення класичного прецеденту в Україні потребує попереднього обговорення, розробки регулюючого законодавства тощо. Однак маємо заперечення щодо загальної позиції автора. Згідно зі ст. 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року держави-учасниці (зокрема, Україна) зобов'язуються виконувати рішення Європейського суду з прав людини в будь-яких справах, у яких вони є сторонами (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 2006). Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» містить пряму вказівку щодо необхідності застосування в якості *джерела права* судами України при розгляді ними справ Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод» та практики Європейського суду з прав людини (ст.17) (Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», 2006). При цьому, якщо виходити із буквального тлумачення зазначеної норми, використання практики ЄСПЛ як джерела є обов'язковим за законом.

Не менш цікавими з точки зору обов'язковості є і рішення Верховного Суду. Згідно ст. 13 ЗУ "Про судоустрій і статус суддів", Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм

права. Тобто також створюється "тлумачний" прецедент. А це – характерна ознака судового прецеденту. Але у свою чергу, згідно п.102 ч.2 ст. 46, Пленум Верховного Суду надає роз'яснення рекомендаційного характеру (Закон України «Про судоустрій і статус суддів», 2016).

Про наявність в Україні прецедентного права указують й інші окремі положення законодавства (ч. 10 ст. 10 Цивільного процесуального кодексу України, ч. 3 ст. 291 Кодексу адміністративного судочинства України (Цивільний процесуальний кодекс України, 2004; Кодекс адміністративного судочинства України, 2005).

Є.В. Черняк приходиться до висновку, що рішення Конституційного Суду України можуть бути віднесені до прецедентів тлумачення, оскільки вони володіють ознаками, які характеризують даний вид прецедентів: багаторазовість використання; мають загальнообов'язковий характер; містять положення, яке підтверджує зміст правової норми або роз'яснює її зміст та офіційно публікуються (Черняк, 2003: 39).

Інше питання полягає у тотожності понять «прецедент» та «судова практика». Р. А. Майданик має думку, що судовий прецедент слід відрізнити від усталеної судової практики (Майданик, 2012). З цим не згодні деякі інші науковці, вважаючи, що це є тотожні поняття (Шевчук, 2008).

Таким чином, на сьогодні в Україні вже законодавчо закріплені певні риси, характерні для класичного судового прецеденту. Вважаємо, що питання, порушене у нашій роботі, має набагато більше аспектів, ніж ті, що були окреслені нами. Тому для його остаточного вирішення доцільно провести більш ґрунтовні дослідження.

Література

- Adeleye, G. et al. (1999). *World Dictionary of Foreign Expressions: a Resource for Readers and Writers*, p. 371.
- Black's Law Dictionary*. (1979). p. 1059.
- Oxford English Law Dictionary*. (2019). *Oxford English Dictionary [Електронний ресурс]*. Режим доступу: <http://www.search.oed.com>.
- Pattinson, Sh. D. (2015). *The Human Rights Act and the doctrine of precedent*. *Legal Studies*, vol. 35(1), 142–164. DOI:10.1111/lest.12049. ISSN 1748-121X.
- Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», 23.02.2006, № 3477-IV. Відомості Верховної Ради України.
- Закон України «Про судоустрій і статус суддів», 02.06.2016, № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України.
- Кіт, О. (2014). *Акти судів загальної юрисдикції як джерела трудового права*. *Вісник Львівського університету*, № 59, 258-265.
- Кодекс адміністративного судочинства України, 06.07.2005, № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України.
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 23.08.2006. Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950. Офіційний вісник України, № 13, № 32.
- Конституція України, 28.06.1996, № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України, № 30, стаття 141.
- Майданик, Р. А. (2012). *Цивільне право: Загальна частина. Т. I. Вступ у цивільне право*. Київ: Алерта.
- Рішення Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання): Рішення від 02.11.2004 № 15-рп/200. Офіційний вісник України, № 45, стор. 41, стаття 2975, код акта 30642/2004.
- Цивільний процесуальний кодекс України, 18.03.2004, № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України.

Черняк, Є. В. (2003). Прецедент тлумачення правової норми в діяльності Конституційного Суду України. Науковий вісник Чернівецького університету. № 200, 36-40.

Шевчук, С. В. (2008). Загальнотеоретичні проблеми нормативності актів судової влади : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01, Харків.

INNOVATION POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Iryna Starostina

MA, Economics, Polonia University in Czestochowa,
e-mail: irina.starostina.199598@gmail.com, Poland

Abstract. Innovative development of the country's economy is the basis of its competitiveness on the world market. The current stage of development of the world economy is characterized by accelerated pace of scientific and technological progress and the growing intellectualization of the main factors of production. In these conditions, the development of productive forces occurs with the close interaction of science and the latest technology, the creation and implementation of innovation is the main factor in the success of the state in modern conditions. The experience of the European Union demonstrates the main factors for the implementation and application of innovation policy. One of the main factors in implementing innovation policy is the innovation support program. One of the largest is the grant program of the European Union in the area of research and innovation - Horizon 2020.

Keywords. Innovation policy, innovation economy, innovative development, research, financial support, grant programs.

One of the important indicators that evaluates society's attitude to science is the cost of research and development. It is the volume of expenditures and their share in GDP combined with the peculiarities of the national systems of innovation that cause inequalities in the development of science and knowledge economy in the countries of the world.

Today, the European Union continues to form an innovative economy ("knowledge-based economy"), in which science and knowledge become a prerequisite for the development of technologies that affect economic development. The main characteristics of the EU economy are intellectualization and informatization, which are derived from science and scientific and technological progress. Another feature that determines the development of the economies of the EU member states is the emergence of a quaternary sector in the economic structure represented by high-tech industries that produce information and knowledge. Taking into account such tendencies of social and economic development, European governments have intensified their attention to the introduction and maintenance of innovations, considering them as an important factor of competitiveness.

According to World Bank's latest data (2016), the share of spending on research and development in the GDP of the EU countries averaged 2.03%, this indicator is one of the highest in the world. Indicators of expenditure of some of the European Union countries for R & D in 2016 are shown in the table.

European Union spending on research and development by countries

Country	% of GDP
Sweden	3,25
Austria	3,09
Denmark	2,87

Germany	2,94
Finland	2,75
Belgium	2,49
France	2,25
Czech Republic	1,68
Italy	1,29
Poland	0,97

More than the average share of research and development costs was in Sweden, Austria, Germany, Denmark - , Finland, Belgium, France; less - in Macedonia, Latvia, Romania, Cyprus and Malta (from 0.43% to 0.61%). For comparison, in the same year, Japan spent 3.15% of GDP on R&D, China 2,11%, the United States-2,74%, Russia 1,10%.

It should be noted that the success of innovation activity is largely determined by the forms of its organization and methods of financial support. As new scientific developments and technologies become fundamental components of national security of the state, developed countries find a variety of opportunities to support and develop innovation. At the same time, a variety of methods for funding innovative activities and a range of measures to indirectly support innovation.

Financial support for research and development of new technologies are carried out by international programs, usually in the form of grants. Donors are organizations or individuals who view grant applications and provide grants directly, and applicants - organizations or individuals applying for a grant.

Horizon 2020 (H2020) is the biggest EU Research and Innovation programme with €77 billion of funding available over seven years (2014-2020). By coupling research and innovation, programme is placing an emphasis on excellent science, industrial leadership and tackling societal challenges. Horizon 2020 helps Europe to produce world-class science, removes barriers to innovation and makes it easier for the public and private sectors to work together in deploying innovation on the market. Horizon 2020 is open to everyone, with a simple structure that reduces red tape and time so participants can focus on what matters. This approach helps the projects to get off the ground quickly – and achieve results faster. Consequently, Horizon 2020 promises more breakthroughs, discoveries and world-firsts by taking great ideas from the lab to the market.

The program focuses on three main objectives:

- making Europe a prime location for top-notch scholars;
- promote the development of innovation and competitiveness of European industry and business;
- with the help of science to solve the most pressing issues of modern European society.

Since the beginning of the Horizon 2020 program, in December 2013, 21 472 grants were signed, in which a total EU financial contribution of 39, 38 billion euro was proposed. These grants collected a total of 104,427 participants.

Since the start of Horizon 2020, six out of ten applications come from United Kingdom, Italy, Germany, Spain and France. Overall the largest share of funding has been allocated to the Excellent Science pillar (37.5%), mainly to the European Research Council. The Societal Challenges pillar accounts for 36.6% of the funding, with most funding going to Societal Challenge 1 on Health, Demographic Change and Wellbeing. The Industrial Leadership pillar was allocated 20.2% of the funding, mainly for information and communication technologies.

Applying the EU's experience in building an innovative development model should provide a sound basis for systemic innovation transformations for other countries, especially for developing countries.

References

- EU Innovation Policy: Analysis and Critique. (n.d.). Innovations in Macroeconomics, 351-370. doi:10.1007/978-3-540-79412-7_10*
- Horizon 2020 Framework Programme for Research and Innovation – Access mode: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020>.*
- The World Bank Annual Report 2016. (2016). World Bank Annual Report. DOI:10.1596/978-1-4648-0852-4*

MODERN PROBLEMS OF THE CIVIL PROCESS IN UKRAINE

Olga Kyrnos

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail:oliakirnos.bnw@gmail.com, Ukraine

Abstract. This article examines the current problems of the civil process in Ukraine, possible ways of resolving these problems. Determining that the civil process governs means the legal relationship between participants in the civil process and the court. The article is based on the scientific work of lecturers of law universities who have been studying the issues of the civil process in Ukraine.

Keyword: knowledge, information, law, civil process, problems.

Цивільне право -це галузь права, навчальна дисципліна, юридична наука яка включає в себе норми права, що регулюють майнові та особисті немайнові правові суспільні відносини між рівноправними суб'єктами права — фізичними особами та юридичними особами, державою, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами, іноземними державами та іншими суб'єктами публічного права.

Цивільне процесуальне право - це галузь права, яка регулює суспільні відносини, що виникають між учасниками цивільного процесу і судом при здійсненні правосуддя у цивільних справах.

Проблеми цивільно-процесуального права лежать на поверхні, безліч дисертацій були захищені на тему проблематики цивільного процесу. Але висновки з цих досліджень так і залишаються лише в авторефератах та дисертаційних дослідженнях і не потрапляють до нормативних актів.

Перша проблема полягає в наступному. Вкрай важливою, як з точки зору режиму законності у суспільстві, так і реалізації інших соціальних потреб, є проблема примирення сторін у цивільних справах, як спосіб врегулювання спору на основі взаємних поступок лише щодо прав та обов'язків сторін та предмета позову. Вирішення позову в короткий строк може мати і негативні наслідки. По-перше, конфлікт між позивачем і відповідачем прийняттям рішення не тільки не припиняється, а навпаки загострюється. По-друге, попереду їх очікує продовження вирішення спору у судах апеляційної і касаційної інстанції та стадія виконання судового рішення, тобто нові матеріальні, моральні, часові витрати. Для зниження цих негативних наслідків доречним було би використання досвіду інших країн щодо процедури примирення (медіації) саме у цивільному судочинстві. Зокрема досвід судів Канади, в яких в залежності від провінції судочинство здійснюється за англо-саксонським або континентальним правом, свідчить про реальну можливість по більшості цивільних справ досягнути мирової угоди.

Усі суб'єкти цивільного процесу займають неоднакове положення і користуються різними процесуальними правами. Різні положення суб'єктів має значення як стосовно впливу на хід процесу, так і для досягнення кінцевої його мети, а саме: ухвалення судового

рішення. Залежно від ролі та впливу а хід цивільного процесу можна розділити на дві основні групи: органи, що здійснюють правосуддя, – суди; особи, які беруть участь у справі; інші учасники цивільного процесу, які сприяють здійсненню правосуддя. Особливе місце серед суб'єктів цивільних процесуальних відносин займають особи, які беруть участь у справі. Перелік осіб, які беруть участь у справі, є вичерпним і розширювальному тлумаченню не підлягає.

Також, проблема цивільного процесу виражається у стягненні судового збору. Положення чинного Декрету «Про державне мито» передбачають стягнення державного мита за прогресивною шкалою ставок, залежно від ціни позову: із позовних заяв про відшкодування моральної шкоди з ціною позову до 1700 грн.- 1 відсоток ціни позову; від 1700 до 170 000 грн.- 5 відсотків ціни позову, з позовних заяв про відшкодування моральної шкоди з ціною позову понад 170 000 грн.- 10 відсотків ціни позову. Замість цього, Закон «Про судовий збір» передбачає, що з позовних заяв про відшкодування моральної шкоди судовий збір стягується за ставками позовних заяв майнового характеру, а саме: 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,2 розміру мінімальної заробітної плати і не більше 3 розмірів мінімальної заробітної плати.

І хоча у ЗМІ активно обговорюється думка про те, що це може призвести до тиску на ЗМІ та спроб їх економічного знищення через необґрунтовано високі розміри позовів про відшкодування моральної шкоди, а до Верховної Ради Україні навіть поданий відповідний законопроект № 9079. На сьогоднішній момент, особа, яка не має підстав для пільги зі сплати судового збору і має підстави для подачі позову про стягнення моральної шкоди у великому розмірі, фактично була позбавлена такої можливості саме через дорожнечу судового процесу. Таким чином порушувалися права громадян на судовий захист. Значно доцільніше було б підняти планку судового збору саме до особливого суб'єкту: ЗМІ (його засновнику, автору).

Наступною проблемою, на якій варто зацентувати увагу, я вважаю проблему обмеження майнових прав фізичних осіб. Проблема обмежень майнових прав фізичних осіб є нагальною з таких причин. Конституція України (ст. 3) встановлює, що розвиток прав осіб складає зміст та спрямованість діяльності держави. Утім, роль державного примусу у врегулюванні усіх, у тому числі майнових відносин неможна применшувати. Адже задля блага всіх держава в ряді випадків застосовує забороню вальні заходи (наприклад, щодо обороту наркотиків, зброї тощо). Знаходження балансу між обмеженнями з боку держави та вільним розсудом фізичної особи у здійсненні її майнових прав складає основну проблему, що що має бути розв'язана при побудові концепції обмежень майнових прав фізичних осіб. Утім дослідження вказаних вчених в цілому не вирішили завдання побудови концепції обмежень майнових прав фізичних осіб. Утім важливим є, так би мовити, у «концентрованому» вигляді, шляхом тез, через визначення притаманних якостей показати усі ті прояви, які є важливими для розуміння унікального явища у праві – своєрідного феномену, яким є обмеження майнових прав фізичних осіб.

Проблеми у цивільному процесі були і будуть, але всі вони вимагають вирішення, задля покращення цивільного судочинства та підвищення рівня справедливості винесених рішень у цивільних спорах. Безліч наукових робіт, дисертацій, які висвітлюють проблеми цивільного процесу, та їх можливе рішення, та на які варто звернути увагу, та на основі яких можна розробити законопроект, чи нормативно-правовий акт для врегулювання колізій.

References

- Pradillo, J. (2018). *Common minimum standards of the civil process in the European Union. Revista General De Derecho Procesal, V. 45.*
- Uzelac, A., van Rhee, C. H. (2018). *The Metamorphoses of Civil Justice and Civil Procedure: The Challenges of New Paradigms-Unity and Diversity. Transformation of Civil Justice: Unity and Diversity, Vol.70, 3-21. DOI: 10.1007/978-3-319-97358-6_1.*

Мінченко, Р. М. (2011). Деякі пропозиції щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства України. Актуальні проблеми цивільного права та процесу, Вип. 57, 427-433.

Мічурін, Є. О. (2012). Основні положення концепції обмежень майнових прав фізичних осіб. Вісник мариупольського державного університету серія: право, вип. 1.

POLAND AND UKRAINE: MODERN TENDENCIES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Stefaniia Stadnyk

BA, Kyiv National Economic University, e-mail: tefastadnik@gmail.com, Ukraine

Maryna Matsiuk

BA, Kyiv National Economic University, e-mail: matzykmaryna@ukr.net, Ukraine

Abstract. The article outlines the specifics of intercultural communication between Ukraine and the Republic of Poland. The basic directions of activity of national-cultural societies are singled out.

Keywords: intercultural communication, national and cultural goods, polonium, Ukrainian-Polish cooperation.

The geographic location of Ukraine significantly influenced the formation of polyethnic Ukrainian society. According to the censuses of the population of 1989, more than 100 representatives of different nationalities live in Ukraine. Besides Ukrainians, there are Poles, Russians, Moldovans, Belarusians and Jews.

National cultural revival of Ukrainian polonium began with the advent of Ukraine's independence, the adoption of the Law on National Minorities and other normative acts.

The exchange of spiritual values among people is one of the most important conditions for the existence and development of culture. Through communicating with other people, the formation of the personality takes place. Communication is an important part of our lives. In the research of G. Abrashkevichus, the interconnection of representatives of different nationalities in the multicultural environment is defined as intercultural communication, the condition of which is "the peculiarities of the value worlds of different ethnic cultures and the relation between value systems in the communicative space".

Today, Ukraine has the most developed network of interregional cooperation with the Republic of Poland. Almost all regions of Ukraine and the provinces of Poland have concluded interregional cooperation agreements. All 16 Voivodeships in Poland have their partner in Ukraine at the oblast level. Podkarpackie, Lublin, Lodz, Silesia and Mazowieckie provinces have the largest number of partners among Ukrainians. In our country, the largest number of partners in Poland have Lviv, Odessa, Ivano-Frankivsk, Vinnytsya and Volyn regions. In the framework of concluded agreements between local and self-government authorities of Ukraine and the Republic of Poland, active cooperation is being carried out, in particular, the Days of Polish culture, joint cultural and artistic activities, projects of student youth exchanges are being implemented, various work internships, conferences, forums, seminars, etc. are held. For example, the International Festival of Polish Culture "Veselka Polissya" was held in Zhytomyr in 2018; in Kyiv the III Festival of the Poles of Kyiv and Kyiv Region "All the colors will decorate our Ukraine!"; in Lviv, the 21st International Contemporary Music Festival "Contrasts"; in Ivano-Frankivsk Symposium and the concert "Monyushko in different ends of the world"; in Odessa the 12th Days of Polish cinema and others.

Today cooperation with Poland is very important. Poland is the most active partner of Ukraine in its aspiration to become a political part of a united Europe. For this reason, it would be advisable to consider the peculiarities of Ukraine's communication with the Republic of Poland.

In addition, we would like to draw attention to the fact that today Ukrainians in Poland are perceived ambiguously, since Ukrainian-Polish relations now have a "historical coloring". According to the official data of the Institute of World Policy, the index of "soft power" of Ukraine in Poland is four points out of ten possible, and cultural factor is even more important element of the external influence of Ukrainians. Interestingly, the internal and external course of Ukraine is assessed together with the role of the Ukrainian community in Poland, although their positions on important issues of Ukrainian-Polish cooperation are often not uniform. According to public institutions, there are more ethnic Ukrainians in Poland than official sources indicate only in the early 1990s over 250,000 Ukrainians lived there.

It is also worth noting that the attitude and support of domestic processes that are taking place in Ukraine today by well-known Polish Ukrainians is of great importance for shaping the image of our state in the international arena and for fostering of intergovernmental relations in various spheres of international partnership. However, no less important factors in maintaining our identity in Poland are the support and development of Ukrainian educational institutions, the provision of state scholarships for young people who study at universities of Ukraine, the creation of Ukrainian cultural centers, support of the activities of Ukrainian libraries and the media, the improvement of mechanisms for legal protection of labor migrants, etc. The state policy aimed at support of Ukrainians abroad should focus on the creation and maintaining of Ukrainian cultural centers in foreign countries. In the late 80's of the twentieth century ethnic Ukrainians in Poland had the right to establish public associations. Currently there are 67 Ukrainian NGOs, five Ukrainian museums, one sports club, eight amateur theaters, and 69 amateur groups. The most influential Ukrainian non-governmental organizations in Poland include the Ukrainian Association in Poland, the Union of Ukrainians in Podlasie, the Lemko Association, the Ukrainian Society, the Ukrainian Teachers' Society, the Ukrainian Culture Foundation and the Union of Ukrainian Women in Poland. In view of the impossibility of excluding the economic component in international relations and communications of different countries, we would like to highlight one of the most important aspects of the development of Ukrainian-Polish interregional and transfrontier co-operation. It's EU funding of some individual projects. The perspective direction of cooperation between the regions of Ukraine and Poland is the interaction within the framework of international organizations and institutions, in particular, the Congress of Local and Regional Authorities of Europe, the Visegrad Group, the Weimar Triangle, CEI, as well as the BSEC and GUAM.

Therefore, the support and development of international communications and Ukrainian-Polish partnership depends considerably on preserving the current political contacts, strengthening of the public dialogue, and the success of the reformist policy in Ukraine. The Republic of Poland is a profitable and beneficial partner for Ukraine. Relations with this country have excellent opportunities and prospects for development.

References

- Abrashkevichus, G. A. (2009). Intercultural communications in polyethnic society (after the example of the Churlyon M.K. Crimean Republican Community of Lithuanian Culture). Extended abstract of the candidate's thesis. Simferopol.*
- Embassy of Ukraine in the Republic of Poland. [Electronic resource]. Retrieved from [https://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/regions\[in ukrainian\]](https://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/regions[in ukrainian]).*
- Law of Ukraine "About National Minorities in Ukraine", June 25, 1992. National relations in Ukraine in the twentieth century.*

Mazuka, L. I. (2014). Ukrainian state and world Ukrainicity: actual issues, potential and perspectives of interaction. [Electronic resource]. Retrieved from http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ukr_depzh-8f19d.pdf.

INTER-ETHNIC TOLERANCE RAISING - AS AN ELEMENT OF UZBEK CULTURE

Aziza Turakulova

MA, Moscow State University named after M. V. Lomonosov, branch in Tashkent,
e-mail: turakulovaaziza94@gmail.com, Uzbekistan

Abstract. The article covers the topics of ethnic identity, as well as interethnic tolerance, especially the formation and development of these phenomena in the Uzbek culture. The author examines global issues and modern tendencies of international relations.

Keywords: ethnic interaction, cultural characteristics, tolerance, multinational countries, consciousness, submissiveness, political future.

The topic of ethnic interaction tends to have the continuing relevance due to the global issues arising in the world community, which cannot be solved individually by separate countries. At the same time, the solution of these problems requires the involvement of all national communities and involves interaction between nations, with all their inherent norms and rules of conduct, their cultural characteristics and traditions, which occupy a key position in the interaction process and are important for the final result. However, quite often, the occurrence of ethnic-related issues affects the relationship of people living in multi-ethnic countries and appears as one of the important components of political relations (Shagyan, 2015).

Modern information societies can be characterized by a large variation of ideas and attitudes, opinions on various areas of life, including the political sphere. Frequently, such diversity can act as a key link of social and political tension and even conflict between individuals and groups with dissimilar interests. This, in turn, presents the basis for the actualization of the study on tolerance, which enables to implement decent and democratic interaction between people.

Examining this topic in relation to the functions performed by the state, it is essential to highlight the organization, regulation and adjustment of relationship between nations. The implementation of these functions takes place on the basis of the existing system of rules, principles, norms, and practices, constituting the national public policy. Generally, the foundation of such system is formed by the numerous productive methods of optimization and regulation of relations taken from historical experience. Implementation of this policy is an important component in the state administration, and characterized by its peculiarities is of particular importance for multinational countries.

When analyzing the abovementioned trends, the contradiction arises; on the one hand, the world society seeks to integrate each country into a single integral system, and on the other hand, each state defends its national borders, and strives to focus on its own values. This, in turn, may entail the emergence of complexities of a fundamental nature. Apparently, multinational countries share the similar problems, trying to create a single, unifying policy for individual and unique elements. One of these countries is Uzbekistan - a country with a rich culture, especially since its formation is determined by the enormous number of historical events that took place throughout the country, including: change of rulers, dynasties of many different cultural communities of those times; the passage of the Great Silk Road through the territory of modern Uzbekistan; integration of the country into the USSR and other. (Arifjanov, Alimov, Narbekov, Kadyrov, 2003). Such significant events affected not only the diversity of the population's ethnic composition, but also a wide spectrum of religious trends practiced by the people living here. According to the data provided

by the State Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan (as of January 1, 2017), the local population of Uzbekistan exceeds 32.1 million people, representatives of various nationalities and ethnic groups live on the state territory, including Uzbeks - 83.8%, Karakalpak - 2.2%, Tajiks - 4.8%, Kazakhs - 2.5%, Russians - 2.3%, Kyrgyz - 0.9%, Koreans - 0.6%, Tatars - 0.6%, Turkmen - 0.6%, among Ukrainians residents - 0.2%, etc. - 1.5% (Shagyan, 2015; Database legislation of CIS countries, 2019).

Many historical facts indicate the prevalence of inter-ethnic marriages in the period of the Soviet Union (Lin, 2003; Khan, 2013), however, the results of sociological research, conducted by Uzbek Center "Ijtimoiy Fikr" testify to the continuation of this trend, as well as a positive attitude towards mixed marriages in modern society (Khan, 2013).

These statistical indicators, in author's opinion, are a sufficient basis for raising the question of the relevance of studying the tolerance of the majority of the population to national minorities living in Uzbekistan, as well as for studying the ethnic identity of the representatives of the generation of inter-ethnic marriages (Arutyunyan, 1978; Akhmedova, 2016).

Disclosure of the topic of inter-ethnic tolerance involves regarding an ethnical group as a specific category of people who have common cultural characteristics, values, beliefs, and consciousness of common origin. The formation of ethical identity, as well as self-identity itself, occurs in the process of socialization, which since childhood instills respect for the fundamental values and procedures of a common culture, bringing the basic principles of norms and morality to the fore. Social realities of language, ethnicity, customs and traditions, religion, race and region cause strong emotional feelings, and arise during the period of enculturation (the process of entering a child into the culture of his people) of each person ((Belinskaya, Stefanenko, 2000; Triandis, Berry, 1980).

Currently, the concept of identification, considered in science, has many different interpretations; however, the most preferred one describes identification as process of identifying individual's characteristics and features with the ones of his/her external environment, as well as an attempt to actualize in oneself certain characteristics of a significant and, in a sense, vital value in these conditions (Lin, 2003).

The acquisition of common culture occurs through socialization and interaction, while a subjective culture is built through contacts with people who have studied and incorporated some alternatives from this social environment.

For the purpose of communication, establishment and accumulation of symbolic subjective cultural values, which will correspond to the orientation in reality, a general culture requires a single-basis system of concepts, namely, language. Through the language system, a connection is formed between the subjective and common cultures of the people, as well as the ratio of the representatives' cognitive styles (Belinskaya, Stefanenko, 2000).

Nevertheless, interaction with specific aspects of different cultures leads to filtering aspects mentioned above through the prism of own cultural systems, thereby enabling to save be one's own particular behavior. Moreover, expanding contacts through interaction with foreigners or learning in a situation of intercultural communication seems to be a way of enriching one's own subjective culture.

When describing the features of Uzbek culture in this sense, it should be noted that the scale and variety of historical events that took place in the life of Uzbek people, allows us to call them "culturally" educated that always made them tolerant to representatives of other ethnic groups and cultures, as well as in their choice of religion (Akhmedova, 2016); Khan, 2013). In addition to that, there can be seen a direct connection between free thinking, freedom of speech and tolerance, while the former are often ignored in the view of the "submissiveness" characteristic of Uzbek culture. Based on this, it is significant to educate the younger generation in this direction, which will contribute to the formation of their inner core, their own position, confidence and resistance to

“otherness”, which will preserve individuality and at the same time national and cultural commitment.

Therefore, it is of great importance to understand that the components of the cultural and ethnic identity, based on this culture; act as factors that determine the consciousness of not only the individual, but also a human community whose members have the right to decide its own political future. In the given context, both ethnic identity and culture play an essential role in politics, because of their procedural components, and also serve as a tool for acquisition of power and rights.

References

- Akhmedova, M. Kh. (2016). *Mutual Influence and Interaction of Language and Culture as a Factor of Ensuring the Intellectual Needs of a Person. Young Scientist, №28. 803-805.* [Electronic resource]. Retrieved from <https://moluch.ru/archive/132/36009/> (access date: 13.06.2018).
- Arifjanov, E. K., Alimov, Sh. K., Narbekov, A. V., Kadyrov, K. B. (2003). *History of Uzbekistan. Tashkent.*
- Arutyunyan, Yu. V. (1978). *On some tendencies of cultural rapprochement of the peoples of the USSR at the stage of developed socialism. History of the USSR, No. 4. 187-205.*
- Asmolov, A. G., Soldatova, G. U., Shaygerova, L. A. (2001). *On the Meaning of the Concept of “Tolerance”. Century of Tolerance, № 1-2.* [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.tolerance.ru/vek-tol/1-0-asmolov2.html>.
- Belinskaya, E. P., Stefanenko, T. G. (2000). *Ethnic socialization of a teenager . Moscow: Moscow Psychological and Social Institute; Voronezh: Publishing house NPO "MODEK".*
- Database legislation of CIS countries. (2019). [Electronic resource]. Retrieved from <http://uz.spinform.ru/people.html> article is prepared by specialists and OOO "SoyuzPravoInform".
- Khamutovskaya, S. V. (2012). *Political Tolerance: Define of Concept. Sociological Almanac, №3.* [Electronic resource]. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/politicheskaya-tolerantnost-kontseptualizatsiya-ponyatiya>.
- Khan, V.S. (2013). *Diaspora environments. Based on materials in Tashkent Ethnosociological research 2000–2012. Abdullaev, R. M. (Ed.). Tashkent: Tafakkur.*
- Lin, C. (2003). *Interethnic interaction and ethnic identity: theoretical analysis / Tsui Tench; Grew up Acad. Sciences, Institute of soc.-polit. investig. Moscow: ISPI.*
- Shagyan, A. A. (2015). *Ethnic-mixed married couples in modern Russia: a sociological analysis. Family and socio-demographic studies: scientific. Internet Journal, № 5.* [Electronic resource]. Retrieved from <http://riss.ru/demography/demography-science-journal/22268/>.
- State committee Republic of Uzbekistan on statistics. (2019). [Electronic resource]. Retrieved from <https://stat.uz/ru/433-analiticheskie-materialy-ru/2055-demograficheskaya-situatsiya-v-respublike-uzbekistan>.
- Susokov, A. A. (1990). *National-mixed marriages and families in the USSR. Institute of Ethnography. NN Miklukho-Maklaya Academy of Sciences of the USSR.*
- Triandis, H., Berry, J. (Eds.) (1980). *Handbook of cross-cultural psychology: Vol.2. Methodology. Boston: Allyn and Bacon.*
- Umansky, Ya. S., Arapov, A. V. (n.d.). *Dialogues on ethnic policy: Uzbekistan and Central Asia.*

OVERCOMING OF STEREOTYPED THINKING AS A COMPONENT OF CROSS-CULTURAL MANAGEMENT

Sofia Movchaniuk

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: sofiam20004@gmail.com, Ukraine

Abstract. The article researches the detrimental effects of stereotyped thinking on successful cross-cultural management. The author suggests useful tips to avoid “cultural shock” and not to fail the negotiations with overseas colleagues representing another business culture.

Keywords: stereotyped thinking, cross cultural management, cross cultural shock.

Modern trends are changing rapidly in the process of globalization, and it is necessary nowadays to be tolerant in order to adapt quickly to any situation for running successful international business.

The main reason of misunderstanding and failure of fruitful cross-cultural communication is the issue of stereotyped thinking, which depends on the peculiarities of perception. This problem comes up because of the collision of stereotypes of behavior leading to lack of mutual understanding.

The most popular definition of stereotyped thinking is “generally accepted estimates of people and phenomena that have been formed on the basis of random observations” (Holden, 2002).

Besides a great variety of similar definitions of a stereotype there is one more to be mentioned: “widely held but fixed and oversimplified image or idea of a particular type of person or thing” (Miasoiedov, Borisova, 2017).

The distinctive features of a stereotype are simplification and standardization of reality. From this point of view, concerning the problem of cross-cultural management, stereotypes are steel and primitive images or estimates of any phenomenon.

Cross cultural management involves managing working teams in the ways which take into consideration the differences in cultures, practices and preferences of consumers in a global or international business context (Triandis, 2003).

If a person has been working in unfamiliar business cultural environment, social stereotypes, which had been previously supplemented became step by step compensated owing to good knowledge of the national business environment, then they are checked and reviewed due to many years of experience, and finally lose their relevance in dealing with foreign colleagues or business partners and completely disappear.

The stereotype is increasingly becoming an indication of a person’s not knowing, not understanding what is happening around. Stereotyped thinking results in stereotyped behavior which in its turn may bring a person in unexpected and embarrassing situation and, to crown it all, a cross-cultural shock may occur.

“Cultural shock is a kind of discomfort and disorientation during the transitional period of adjusting and adaptation to a new culture” (Belford, 2017).

Actually, the phrase “cultural shock” may have another meaning. Thus, cultural shock is a common phenomenon and, though it may take months to develop, it often affects travelers and people living far from home in unexpected ways. Cultural shock is more than simply being unfamiliar with social norms or experiencing new cuisine, it tends to impact travelers even after they have almost got cultural awareness and feel quite comfortable in new environment.

There are several tips to overcome stereotyped thinking. Here are the most essential ones.

1. Spot the main stereotypes and destroy them with your behavior.

You are likely to have developed different stereotypes about people of other cultures during your life. You are apparently not a racist, a sexist, but sometimes it is very difficult to overcome some programmed concepts and automatic stereotypes. When you work with a person of different

culture or religion which is significantly different from yours one, be aware of your behavior and try to avoid ambiguous phrases and gestures that might offend or even insult your colleague.

2. Learn about other cultures.

In the world of the latest information technology, it is not difficult to get awareness about business culture of any country. If you want to successfully manage business, you will have to study the peculiarities of the behavior of your business partners' culture. There is no justification for those who have access to the Internet and do not know what the world looks for people with different skin color or cultural traditions. Allocating time and efforts to study the problems arising in the course of a misunderstanding between people of different cultures is a fundamental issue in creating a successful business and its management.

3. Identify the difference between business needs and personal preferences.

No wonder that visual contact is a good way to show interest and respect for a colleague. However, it should be borne in mind that many business cultures consider eye contact to be embarrassing and even offensive. Visual contact is just an example, but in this case you need to make up your mind whether it is really necessary for your negotiations. Dealing with this matter you need to find out which representatives of the business culture will take part in negotiations and minimize inconvenient embarrassing situations.

To sum up, we should emphasize that stereotyped thinking is a big problem in cross-cultural management. Moreover, any stereotype existing in your head can destroy your successful international business and ruin relations with business partners.

References

- Belford, N (2017). *International Students from Melbourne Describing Their Cross-Cultural Transitions Experiences: Culture Shock, Social Interaction, and Friendship Development*. *Journal of International Students*.
- Coleen, W., Bochner, S., Furnham, A. (2003). *The Psychology of Culture Shock*. Lewes: Routledge.
- Delecta, J., Raman, C. (2015). *Cultural Communication Barriers in Workplace*. *International Journal of Management*.
- Holden, N. J. (2002). *Cross-Cultural Management*. 1st edition. Harlow: Pearson Education.
- Miasoiedov, S., Borisova, L. (2017). 3d edition. Moscow: Yurit.
- Triandis, H. C. (2003). *Forty-five years of researching the culture and behaviour link: An intellectual autobiography*. In Tjosvold, Dean and Kwok Leung (eds.), *Cross-cultural Management: Foundations and Future*, 11–27. Burlington, VT: Ashgate.

NATIONAL CULTURAL FACTORS, AND THEIR IMPACT ON INTERCULTURAL COMMUNICATION

Snezhana Shelest

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: jila9610@gmail.com, Ukraine

Abstract. Communication is a natural need that helps us to understand others, communicate thoughts and information. International communication is a development not only of asbestos, but also of the nation as a whole. And the behavior of a representative of a particular culture in another is an indicator of his development of a particular culture. But what aspects affect communication and how they should be avoided depends on each one of us.

Keywords: cross-cultural communication, international communication, culture.

The necessary prerequisite for life and human activity is communication as a "semantic and ideological aspect of social interaction" (Batsevich, 2004). In the process of communication there is an exchange of messages, that is, the transfer of information from one participant communicative act to another. Since the specificity of mentality, national peculiarities and differences of any people is reflected in the language, intercultural communication becomes of paramount importance, since in today's world there is a need for communication not only within the limits of one's own nation, but also with representatives of other peoples.

The concept of "intercultural communication" became a scientific discourse in the second half of the twentieth century. In 1954, E. Hall and D. Trager's book "Culture as Communication: Model and Analysis" was published, in which intercultural communication is seen as a special aspect of communicating people (Shingareva, 2009).

Intercultural communication is the "communication of carriers of different cultures, which are used in different languages" (Batsevich, 2004).

But sometimes in communication between carriers of different cultures there is a misunderstanding, because when a person is in another cultural-linguistic environment, she feels the so-called "cultural shock" due to lack of knowledge of national values and the laws of communication of carriers of other cultures and languages.

National cultural factors have a significant influence on the communication process. Elements and categories of the language code of a given language form unique linguistic pictures of the world, therefore participants of intercultural communication in order to avoid speech deviations, as well as misunderstanding and confrontation of the interlocutors, one should pay attention to the following important factors of intercultural communication, which are related to:

- cultural tradition (permissions and prohibitions in the language-cultural community, types and types of communication, stereotypical situations of communication, types of communicative acts, formulas for the etiquette of universal communication situations (greetings, appeals, apologies, requests, farewells); role and socio-symbolic peculiarities of communication);

- social situation and social function of communication. These factors relate primarily to the functional-stylistic features and etiquette forms;

- ethnopsychology (psycholinguistic organization of speech activity, functions and features of means of non-verbal communication) (Batsevich, 2004);

- the specifics of the language of a certain community. The manifestation of these factors is a certain system of stereotypes. For example, the stereotypical form of conversation in Japan, which is dominated by self-destructive forms: "The wretched type will talk about your unworthy wife, about your children-cretin, about your royal mansions, about your wife, who has a bright beauty, etc., a certain personal order application in different languages and cultures; addition of certain

words - lady, sir, frau, etc., specificity of images, comparisons, structure and content of texts, psycholinguistic organization of speech or other activities.

Awareness of the importance of cultural and historical factors in the processes of communication, knowledge and adequate reproduction of norms of verbal and non-verbal behavior contributes to the success of intercultural communication, since the process of communication involves mutual understanding and inter-adaptation of the interlocutors.

First of all, in order to achieve understanding between different cultures, one needs to understand his own. For example, when visiting another country (culture) it is desirable to understand that this is a new culture, a new language, a new society which has its own national and cultural peculiarities. Before visiting, it's important to know all the factors that can be inconvenient to communicate with representatives of another culture to avoid them.

References

- Batsevich, F.S. (2004). Basics of communicative linguistics: Textbook. Kyiv: Publishing Center "Academy".*
- Shingareva, M. Yu. (2009). Formation of intercultural communication skills in the preparation of translators. Materialy V Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Aktualne problemy nowoczesnych nauk - 2009", Vol. 16, Filologicz nauki. Muzyka I zycie: Przemysl. Nauka I studia, Art. 88, 27 - 28.*

ECONOMIC CRIMES: CHARACTERISTICS AND CRIMINAL ANALYSIS OF THEIR EXECUTION

Oleksii Sviatenko

MA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: alexsvat.17061997@gmail.com, Ukraine

Abstract. Criminal liability for economic crimes is a state of development of social relations in which the means of criminal legal punishment of persons guilty of committed economic offenses with a high degree of economic risk for the state and society as a whole are implemented.

Keywords: features of criminal liability, crime and its composition, economy, types of crimes.

Актуальність дослідження ознак економічних злочинів та аналізу вчинення таких підсилюється економічною нестабільністю в державі та боротьбою за економічну владу. Будь-який злочин завжди породжує певний фактор чи умова. Різноманіття способів вчинення злочинів в економічній сфері, використання злочинцями різних технологій та операцій, а також інших факторів що сприяють вчиненню протиправних діянь у сфері економіки призводять до значних труднощів у їх розслідуванні. Слід зауважити, що ознаки злочину характеризують різні сторони і явища які відображають, а тому їх виявлення та конкретизація є пріоритетним завданням у здійсненні виявлення та розслідування економічних злочинів. З настанням нових економічних умов виникли нові способи механізмів злочинних діянь у сфері економіки.

В умовах сучасного технологічного та інформаційного розвитку національних економік стрімко набирає обертів економічна злочинність, що характеризується загрозливими розмірами. Вчинення злочинів в сфері економіки становлять реальну небезпеку країни в цілому та окремих громадян, оскільки розвиток економіки забезпечує існування та розвиток суспільства. Науковий інтерес до проблеми економічної злочинності та складність її подолання викликана тим, що у вітчизняній літературі існує диференційований підхід до

визначень злочинів у сфері економіки. Розмаїття тлумачень даного явища зустрічається на сторінках багатьох науковців, зокрема виділяють «злочини у сфері економіки», «економічні злочини», «тіньова економіка», «кримінальна економіка», «економічна злочинність» та інші. Дані поняття часто ототожують, однак мають місце спроби доведення різної природи наведених явищ. Зокрема, О. Яковлев розглядав економічний злочин як майновий і корисливий злочин, а також злочин у сфері економіки, автор зазначає, що економічна злочинність характеризується сукупністю корисливих зазіхань на власність, порядок управління народним господарством, що вчиняється особами, які займають певні соціальні позиції в структурі економіки. На думку С. Кравчука усі ці поняття мають різний спектр вчинення протиправних діянь.

Так, злочини у сфері економіки, як стверджує автор, це переважно господарські злочини, які вчиняються в різних сферах; економічна злочинність полягає у вчиненні злочинів у сфері господарської діяльності, в тому числі із використанням службового становища. До злочинів економічного характеру С. Кравчук відносить діяння, які пов'язані із спричиненням матеріальної шкоди чи отримання матеріальної вигоди (Kravchuk, 2009). Виявлення ознак економічного злочину з точки зору кримінології пов'язане із особливостями поняття економічної злочинності як негативного явища. Засновником теорії економічної злочинності є Е. Сатерленд, який вперше ввів поняття економічного злочину і називав його «білокомірцева злочинність». Найважливішою ознакою цього автор називає зловживання владою з метою злочинного збагачення. Досліджуючи службове становище та соціальний статус злочинця, Сатерленд дав визначення «білокомірцевої» злочинності: «це антисуспільна, спрямована на збагачення поведінка осіб, які посідають соціально престижне місце в суспільстві та в рамках своєї професійної діяльності діють таким чином, що при одночасній законотворчій поведінці решти осіб вони зловживають суспільною довірою, якою користується інша група» (Kharko, 2010). С. Кравчук стверджує, що економічна злочинність – це злочини, вчинені в економічній сфері з використанням легітимних технічно-облікових, фінансово-облікових та контрольно-управлінських прав і повноважень. Науковець виділяє вісім сутнісних ознак притаманних економічній злочинності:

- має триваючий характер;
- характеризується високою латентністю;
- складається з кримінально карних діянь суб'єктів господарювання;
- посягає на порядок управління економікою;
- вчиняється фізичними особами (це пояснюється тим, що згідно кримінального законодавства суб'єктом злочину може бути лише фізична особа);
- має тісний зв'язок із організованою злочинністю, корупцією та тіньовою економічною діяльністю;
- формує напівкримінальний менталітет у громадян держави;
- спричиняє значні збитки державі, суспільству чи окремим громадянам (Kravchuk, 2009).

Підсумовуючи різні погляди науковців щодо ознак та особливостей економічної злочинності можна дати таке визначення економічним злочинам: «економічний злочин - це протиправна дія, яка вчиняється у сфері економіки із зловживанням влади, що посягає на порядок здійснення економічного управління та має на меті одержання економічної вигоди». З огляду на дане визначення поняття економічного злочину можна виокремити такі основні його ознаки: характеризується зловживанням влади; має майновий характер; має високу латентність; характеризується використанням як легальної так і нелегальної господарської діяльності.

Фактором, який приваблює злочинців до здійснення економічного злочину виступає розвиток кризових ситуацій в економіці, а також не слід ігнорувати факт боротьби за

економічну владу, що дає можливість розширення застосування кримінальних способів заволодіння такою та здійснення протиправних діянь у сфері економіки.

У криміналістичній літературі виділяють ряд протиправних діянь, які складають економічні злочини. До таких належать: порушення антидемпінгового законодавства (що вказує на злочини, пов'язані із порушенням правил вільної конкуренції); шахрайство, випуск недоброякісної продукції (злочини, які порушують права споживачів); шахрайство з цінними паперами, бухгалтерською документацією, фіктивне банкрутство, використання підроблення банківських документів (злочини, які ґрунтуються на зловживанні інвестиціями, депозитним капіталом, які завдають значні збитки акціонерам, кредиторам, тощо) (Kharko, 2010). Економічні злочини мають надзвичайно складний механізм здійснення, а отже і складний механізм їх виявлення та розслідування. Механізм злочину являє собою систему процесів взаємодії всіх учасників злочину між собою і навколишнім середовищем, що приводить до утворення криміналістично значущої інформації про злочин, його учасників та результати. Механізм злочину містить відомості про те, яким чином здійснено той чи інший злочин у сфері економіки. Особливість вчинення економічного злочину полягає в тому, що предметом такого протиправного діяння виступає майно як капітал, а тому має місце підвищена організованість та використання специфічних способів поведінки. Ще однією із особливостей вчинення економічних злочинів можна вважати той факт, що злочинні діяння вчиняються під виглядом різного роду цивільно-правових угод, а тому ззовні вони мають вигляд цілком законних господарсько-фінансових операцій (Pchelina, 2009: 121). Для прикладу розглянемо механізм здійснення економічних злочинів у бюджетній сфері. Криміналістичний аналіз дає підстави виділити чотири технології вчинення економічних протиправних діянь у даній сфері:

- 1) злочини, пов'язані із шахрайським заволодінням бюджетними коштами;
- 2) злочини, пов'язані із заволодінням бюджетними коштами службовими особами бюджетних установ при розпорядженні ввіреним майном в ході здійснення поточної господарської та управлінської діяльності;
- 3) злочини, пов'язані із одержанням службовими особами хабарів, укладанням та виконанням невігідних контрактів, при здійсненні державних закупівель;
- 4) злочини, пов'язані із зловживанням службовим становищем або перевищенням службових повноважень при одержанні чи розпорядженні бюджетними коштами.

Дані діяння можуть кваліфікуватись як шахрайство, або як привласнення розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, це залежить від суб'єкта злочину та його умислу (Stepanyuk, 2011: 979). Злочини у бюджетній сфері, зокрема у сфері державних закупівель, є одним із найбільш відомих загалу злочинів, і який несе значну шкоду суспільству та державі в цілому.

Так, злочини в даній сфері спрямовані на незаконне заволодіння державними коштами, а тому злочинцями в даному економічному злочині виступають державні службовці - розпорядники бюджетних коштів, і працюють такі у змові із суб'єктами господарської діяльності. Механізм здійснення даного виду злочину передбачає ряд протиправних дій, серед них: закупівля товарів у кількості, яка не відповідає потребам; проведення конкурсних торгів із залученням підставних осіб; отримання винагороди керівниками установ за надання необґрунтованої переваги під час вибору переможця тендера; внесення завідомо неправдивих відомостей до фінансово-бухгалтерських документів.

Для здійснення вищевказаних операцій здійснюється комплекс дій, які в кінцевому результаті призводять до незаконного збагачення за рахунок державних коштів.

У криміналістичній літературі комплекс злочинів у сфері економіки розглядається як певна технологія злочинного збагачення в якій виділяють основні і вторинні злочини. До основних економічних злочинів відносять ті, які вчиняються безпосередньо з метою заволодіння чужими коштами чи іншим майном. Вторинними економічними злочинами слід

вважати ті, які безпосередньо не надають матеріальної вигоди злочинцю, однак є способом вчинення основного злочину чи його приховування. За своєю сутністю злочини у сфері економіки спрямовані на заволодіння коштами та іншими цінностями і пов'язані із порушеннями законодавчо встановлених норм. Згідно Кримінального кодексу України до злочинів у сфері економіки, зокрема основних, можна віднести шахрайство, заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем, тоді як до вторинних економічних злочинів належать легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом, а також фіктивне підприємництво (Medentsev, 2014).

Проаналізувавши вище сказане дає змогу дати таке визначення поняття економічного злочину: «економічний злочин – це протиправна дія, яка вчиняється у сфері економіки із зловживанням влади, що посягає на порядок здійснення економічного управління та має на меті одержання економічної вигоди». Також, досліджуючи криміналістичний аспект вчинення економічних злочинів ми намагалися визначитись із складом економічного злочину. Суб'єктом злочину завжди виступає фізична особа, а суб'єктивною стороною завжди є умисел. В залежності від виду злочину це може бути посадова особа органів державної влади, або особа із приватної сфери господарювання. Об'єктом злочину виступає економіка держави. Об'єктивною стороною виступають діяння особи, способи вчинення злочину, в тому числі і застосована техніка. Що цікаве, на нашу думку, мотивом вчинення злочину не завжди є збагачення чи неправомірна вигода, доволі часто мотивом злочинних діянь є приховування інших протиправних діянь, більш вагомих (що називають вторинним злочином). Саме специфіка складу економічних злочинів не дозволяє правоохоронним органам миттєво реагувати на їх вчинення. Звісно держава реагує на дані злочини та намагається запобігти їм. Про це говорить створення Національного антикорупційного бюро України, функціонування департаменту з розслідування особливо важливих справ у сфері економіки, створення сайту держзакупівель «Прозоро» та багато інших кроків в цьому напрямку. Проте, практика показує, що всі дії владних органів щодо запобігання економічним злочинам супроводжуються виникненням більш новачійних механізмів вчинення економічних злочинів. Саме тому дана тема є надважливо і ще тривалий час буде актуальною для досліджень.

References

- Bachmaier, L. (2018). The European Court of Human Rights on Negotiated Justice and Coercion. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Volume 26, Issue 3. DOI: 10.1163/15718174-02603001.*
- Kharko, D. M. (2010). Criminological problems in determining the concept and features of modern economic crime as a factor of shadow economy of Ukraine. [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.apdp.in.ua/v55/119.pdf>.*
- Kravchuk, S. J. (2009). Economic Crime in Ukraine. [Electronic resource]. Retrieved from <http://westudents.com.ua/knigi/116ekonomichna-zlochinnst-v-ukran-kravchuk-sy.html>.*
- Medentsev, A. M. (2014). Characteristics of the subject and conditions of committing crimes in the field of public procurement. [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc8/65.pdf>.*
- Pchelina, O. V. (2009). Mechanism of committing economic crimes. Law and Safety, vol. 4, 118–122.*
- Stepanyuk, R. L. (2011). Typical technologies of criminal activity in the budgetary sphere of Ukraine. Right forum, vol. 1, 977–981.*

AMERICAN ADMINISTRATIVE ASSISTANCE'S ACTIVITY IN 1919-1921 IN THE KINGDOM OF SERBS, CROATS, SLOVENIANS AND POLAND REPUBLIC

Svitlana Chechel

BA, Petro Mohyla Black Sea National University,
e-mail: svitlanachechel@ukr.net, Ukraine

Abstract. This article examines the activities of American administrative assistance to the population of the Republic of Poland and the Kingdom of Serbia, Croatia and Slovenia in 1919-1921. The socio-economic status of these countries has affected the size of support from the ARA.

Keywords: American Administrative Assistance, Republic of Poland, Kingdom of the Soviet Union.

Події першої світової війни призвели до економічного спаду країн Європи, в той час як Америка перебувала на піку розквіту. Тому, у 1919 р., щоб нагодувати голодне населення Європи, була створена Американська адміністративна допомога (АРА) під керівництвом Герберта Кларка Гувера. Будь-який американець міг купити талон на суму 10 або 50 доларів (Hoover, 1922). На ці гроші АРА купувала та передавала їжу, одяг, взуття, ліки, медичне обладнання (рис.1).

Рис.1. Плакат розміщений у США «На Ваші \$ 10 або \$ 50 купують продовольчі проекти, офіційно схвалені урядами в Європу»

Окремою статтею витрат виділяли допомогу дитячому населенню.

При вивченні історіографії питання, відзначимо, що запропоноване дослідження є оригінальним, адже на сьогодні відсутні роботи з подібною темою. Серед вітчизняних публікацій вдало проаналізована діяльність АРА у статтях Погромського В.О. «Діяльність

Американської адміністрації допомоги в польській республіці після першої світової війни в 1919-1921 рр.» (Погромський, 2018) та «Гуманітарна діяльність АРА у королівстві Сербів, Хорватів та Словенців (Югославії) після першої світової війни» (Погромський, 2017). Деякі аспекти гуманітарної роботи Герберта Гувера в Польщі описані зарубіжним автором Збігневим Л. С. «Війна Герберта Гувера проти більшовиків: невідома американська допомога Польщі в 1920 р.» (Zbigniew, 1997) та «Забутий друг нашої країни: гуманітарна місія Герберта Гувера» (Zbigniew, 1996). Інші наукові видання стосуються допомоги АРА для Росії - Аншакова Ю. Ю. «Гуманитарная миссия АРА в советской России: начало взаимодействия» (Аншакова, 2009), Ханипова И. И. «Детство в условиях голода» (Ханипова, 2013), Савицкая О. Н., Сатарова А. П. «Голод 1921-1923 гг. В Хоперском и Усть-Медведицком округах Царицынской губернии и Американская администрация помощи (АРА)» (Савицкая, Сатарова, 2017).

Мета наукової публікації – провести аналіз діяльності Американської адміністративної допомоги в країнах Східної Європи у 1919-1921 рр. на прикладі Польської Республіки і Королівства Сербів, Хорватів та Словенців.

В 1918 р. Польща і Королівство Сербів, Хорватів та Словенців (СХС) були визнані незалежними державами. Виснажені війною, молоді країни потребували фінансової підтримки. Для вирішення даного питання уряд США прийняв рішення про створення Американської адміністративної допомоги.

Першу позику отримали у 1919 р.: Королівство СХС у розмірі 25 млн. доларів при чисельності населення 12 620 000 [10], Польща - 57 млн. доларів при чисельності населення 25 694 700 (American relief administration, 1922), тобто у 2,28 разів більше.

При розрахунку допомоги на одну людину показник в Королівстві СХС склав 1,98 доларів, а в Польщі – 2,22 долари, що на 24% більше. Отже, розподіл допомоги за чисельністю населення був вищим для Польщі ніж для Королівства СХС. Можливо, така ситуація викликана більшою кількістю дітей в Польщі, які потребували допомоги. Згідно доповідей спеціальних інспекторів АРА, а також інформації, отриманої з інших джерел, підтверджено «...переконаність в тому, що умови в Польщі, викликані браком продовольства, плачевні. Дослідження показує, що в містах та промислових місцевостях робітники не можуть добувати їжу для своїх дітей, тому смертність серед них настільки велика, що весь цивілізований світ наповнений співчуттям і бажанням активно допомагати» (European children's fund mission to Poland, 1922).

Так, у 1919 р. в Польщі необхідно було нагодувати 300 000 дітей, а в Королівстві СХС – 150 000 (рис. 2).

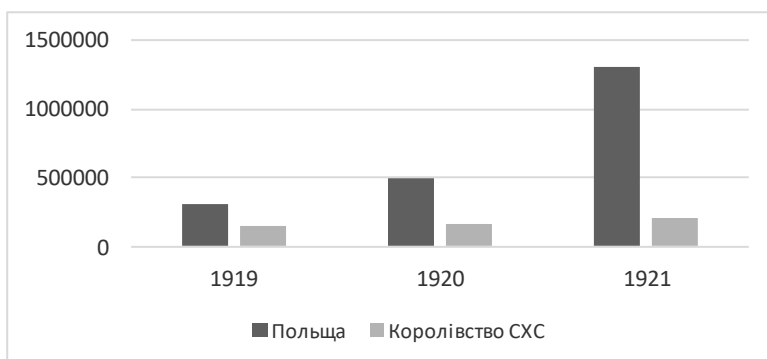

Рис. 2. Динаміка чисельності годування дітей у Польщі та Королівстві СХС 1919 – 1921 рр.

Через рік (1920 р.) ситуація в Польщі погіршилася у зв'язку з радянсько-польською війною, і чисельність нужденних стрімко зросла. Зокрема, кількість дітей сягала вже 500 000. Збільшувалася і підтримка від АРА. У 1921 р. зимовий голод спричинив зростання кількості голодуючих дітей до 1 300 000 осіб, що у свою чергу збільшило кількість допомоги у 2,6 разів порівняно з попереднім роком (A brief description of the work conducted in Poland by the American relief administration in cooperation with the Polish government, 1922); Final report of the work in kingdom, 1920).

Стосовно Королівства СХС, то у 1920 р. ситуація дещо стабілізувалась – 160 000 дітей потребувало допомоги, тому в цей час діяльність АРА в Королівстві зростала повільно. У 1921 р. в країні запровадили ще одну програму для малюків до 2-х років, збільшуючи клопотання за дітьми в 1,3 рази порівняно з попереднім роком (Final report of the work in kingdom, 1920).

Американська адміністративна допомога – організація, що намагалася врятувати від голоду країни Східної Європи, зокрема населення Польської Республіки та Королівства СХС. Розмір допомоги був обумовлений кількістю населення країни, його віковим складом, а також політичною та економічною ситуаціями, від яких залежало становище людей в 1919-1921 рр.

Література

- American relief administration. (1922). A brief description of the work conducted in Poland by the American relief administration in cooperation with the Polish government. Warszawa: Drukarnia artystyczna K. Kopytowski.*
- European children's fund mission to Poland [microform]. (1922). Polsko-Amerykanski komitet pomocy dzieciom 1919-1922. Warszawa: Galewski.*
- Final report of the work in kingdom S.H.S. 14 p. (1920). Belgrade: Narod.*
- Hoover, H. Ch. (1922). Hoover Institution Library and Archives. Digital Collections Works American Relief Administration, New York: M.B. Brown Printing and Binding Co.*
- Zbigniew, L. (1996). Zapomniany przyjaciel naszego kraju : humanitarna misja Herberta Hoovera. Rzeczpospolita, 273,16-17.*
- Zbigniew, L. (1997). Herberta Hoovera wojna z bolszewikami : nieznaną pomoc amerykańską dla Polski w 1920 roku. Rzeczpospolita, 238, 16.*
- Анишаківа, Ю. Ю. (2009). Гуманітарна миссія АРА в Советській Росії: начало взаимодействия. Известия Самарского научного центра РАН, 11 (2), 112-117.*
- Macura M. 1958. Stanovništvo i radna snaga kao cinoci privrednog razvoja Jugoslavije. Beograd: Bjelogrlisp.*
- Погромський, В.О. (2018). Діяльність Американської адміністрації допомоги в польській республіці після першої світової війни в 1919-1921 рр. Історико-політичні студії, 1(9), 60-70.*
- Погромський, В.О. (2017). Гуманітарна діяльність АРА у Королівстві сербів, хорватів та словенців (Югославії) після Першої світової війни. Вісник аграрної історії, 21-22, 212-217.*
- Савицкая, О. Н. & Сатарова, А. П. (2017). Голод 1921-1923 гг. в Хоперском и Усть-Медведицком округах Царицынской губернии и Американская администрация помощи (АРА). Манускрипт, 8 (82), 171-174.*
- Ханипова, И. И. (2013). Детство в условиях голода (на примере Свяжеского кантона ТАССР). Учен. зап. Казан. ун-та. Сер. Гуманит. Науки, 3-1, 184-199.*

USING MICRO-SERVICE ARCHITECTURE WHEN CREATING HIGH-LOAD SYSTEMS

Oleksandr Hladin

MA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, email: alexgladin17@gmail.com, Ukraine

Abstract. This article is about using micro-service architecture. It describe advantages and disadvantages of using microservice and traditional monolith architectures.

Keywords: Microservice, Monolith, system architecture.

У наш час існує багато систем (сайтів), які опрацьовують величезну кількість запитів від користувачів. Такі системи називають високонантажуваними. Високонантажені системи - це, системи, найчастіше веб-сайти, з дуже великою аудиторією, і як наслідок з великим навантаженням, що вимагає оптимізованої серверної частини веб-сайту. Якісною характеристикою для високонантаженої системи є пропускна здатність цієї системи. Пропускна здатність описує кількість роботи яку повинна виконувати система в одиницю часу.

Прикладами високонантажених систем можуть служити такі веб-сайти як Google, Facebook, Amazon, YouTube, Twitter та багато інших. Так само до високонантажених систем можна віднести браузерні ігри для великої кількості гравців.

Для створення та підтримки таких систем у більшості випадків використовують 2 стратегії: масштабування монолітної системи та розбиття на мікросервіси.

Монолітна архітектура – це підхід до створення додатків, які мають у своїй основі використання одного великого додатку, який і є системою.

Мікросервісна архітектура - це підхід до створення додатків, які мають у своїй основі відмову від єдиної, монолітної структури. Тобто замість того щоб використовувати один великий додаток, використовується кілька невеликих додатків, кожен з яких виконує певну, обмежену задачу. Причому ці програми працюють на різних серверах і взаємодіють один з одним по мережі, наприклад за допомогою HTTP. Іншими словами, інкапсулюються певні частини додатку у мікросервіси, а самі мікросервіси запускаються на різних серверах, за рахунок чого, можна з легкістю використовувати систему для використання величезною кількістю користувачів.

Величезною перевагою мікросервісної архітектури є можливість використання будь-якої мови програмування для кожного сервісу. Також для певних сервісів можна використовувати свою унікальну базу даних, але необхідність цього визначається потребами проекту та бізнес логіки.

Підсумовуючи можна сказати наступне: у всіх проектах у першу чергу потрібно думати про архітектуру, визначення чіткої структури системи і її акуратного відображення в самому коді. Потрібно це у першу чергу, щоб це було очевидно для розробників і допомогло їм виділити обмежені контексти. А далі вже розробникам вирішувати, підтримувати або розвивати архітектурну структуру. Це передбачає суворе дотримання плану, структури, архітектури, що може призвести до затримок у процесі розробки.

References

- Carnell, J. (2017). *Spring in action*. Publisher: Manning Publications.
- Microservices (2015). [Electronic resource]. Retrieved from <https://habr.com/ru/post/249183>
- Morgan, B., Pereira, P. A. (2019). *Microservices in Action*. Printed: Black & White.
- Transition from monolith to microservices (2016). [Electronic resource]. Retrieved from <https://habr.com/ru/post/305826>

CYBERSECURITY AS COMPOSITION OF STATE ECONOMIC SECURITY

Kristina IkonnikovaBA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: 067520621k@gmail.com, Ukraine

Abstract. The article deals with the concept of cybersecurity, analyzes the main problems and the priority directions of construction of the national system of cybernetic security.

Keywords: cybersecurity, cyberthreat, cyberspace, cyber-attack, cybersecurity providing.

Прорив інформаційних технологій наприкінці ХХ – на початку ХХІ сторіччя викликав у світі значні системні перетворення, що дали можливість сформуватись і розвинутись принципово новим і невід’ємним глобальним субстанціям – інформаційному простору та інформаційному суспільству. Неконтрольоване поширення та необмежене застосування провідними країнами світу інформаційного простору як арени дій у процесі сучасного інформаційного протиборства поступово привело до уразливості інформаційної сфери цих країн до впливу внутрішніх і зовнішніх кібернетичних втручань та загроз навмисного, випадкового, природного або штучного характеру.

При цьому дедалі очевиднішою стає залежність загального рівня економічної безпеки держави і підприємств від її інформаційного складника.

Окремі аспекти системи кібернетичної безпеки України розглядалися у наукових працях вітчизняних дослідників, а саме: В.Л. Бурячок, І.В. Діордіци, В.А. Ліпкана, І.В. Тімкіна, Н.Є. Новікова, В.П. Шеломенцева та інших. Проте, незважаючи на значну кількість робіт із даної тематики, натепер залишилось багато невіршених питань щодо сутності кібернетичної безпеки України системи її забезпечення.

Офіційне визначення поняття кібербезпеки міститься в Стратегії кібербезпеки, під якою розуміється стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави в кіберпросторі, що досягається комплексним застосуванням сукупності правових, організаційних, інформаційних заходів (Стратегія кібербезпеки України, 2016).

Кожна держава індивідуально визначає сфери, які вона відносить до кібернетичної безпеки, перелік об’єктів і суб’єктів її забезпечення, виходячи зі тих стратегічних цілей і завдань, які стоять перед державою на національному та міжнародному рівнях, та її практичних можливостей реалізації національних інтересів.

Виходячи зі змісту положень Закону України «Про основи національної безпеки України» та Доктрини інформаційної безпеки України, об’єктами кібернетичної безпеки України слід визначити:

– особу – її права і свободи на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, що реалізуються за допомогою ІТС;

– суспільство – та частина його духовних, морально-етичних, культурних, історичних, інтелектуальних і матеріальних цінностей, що формуються з використанням ІТС;

– державу – її суверенітет і недоторканність у кіберпросторі, спроможність виконувати свої функції за допомогою ІТС (Шеломенцев, 2012).

Суб’єкти кібернетичної безпеки – державні органи, (передусім, інституції сфери безпеки і оборони України), органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, які здійснюють проектування, впровадження та експлуатацію складових критичних об’єктів національної інформаційної інфраструктури або забезпечують їх кіберзахист (Стратегія кібербезпеки України, 2016).

Серед суб’єктів забезпечення кібернетичної безпеки виділяють загальні та спеціальні. До загальних суб’єктів забезпечення кібернетичної безпеки належать: Президент

України; Верховна Рада України; Рада національної безпеки і оборони України; Кабінет Міністрів України; Збройні Сили України; Служба безпеки України; Служба зовнішньої розвідки України; Національний банк України; інші міністерства та центральні органи виконавчої влади; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; суб'єкти підприємницької діяльності різних форм власності у сфері виробництва інформаційних продуктів та надання інформаційних послуг.

Спеціальними суб'єктами забезпечення кібернетичної безпеки є державні органи, які, крім загальних функцій, уповноважені на здійснення боротьби з кіберзлочинністю та кібертероризмом, а також на забезпечення кібернетичного захисту об'єктів національної критичної інфраструктури. До таких суб'єктів належать: Міністерство внутрішніх справ України; Служба безпеки України; Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України; Міністерство юстиції України; Генеральна прокуратура України (Діордіца, 2017).

На сьогоднішній день існує ціла низка проблем щодо побудови національної системи кібернетичної безпеки, з поміж яких доречно виокремити наступні.

1. Відсутність як для державного, так і для приватного сектору стандартів кібернетичної безпеки на основі визнаних міжнародних стандартів.

2. Недостатність правового регулювання процесу розбудови системи кібернетичної безпеки України.

3. Відсутність затвердженого переліку об'єктів критичної національної інфраструктури, що потребують першочергового захисту від кібернетичних атак.

4. Відсутність чіткого розподілу функцій між суб'єктами забезпечення кібернетичної безпеки, їх повноважень.

Досвід іноземних країн та особливості українських реалій свідчать, що розв'язання основних проблем кібербезпеки передбачає такі основні напрями державної політики України в інформаційній сфері:

– забезпечення інформаційного суверенітету держави, складником якого виступає кібернетичний суверенітет;

– вдосконалення державного регулювання розвитку кібернетичної сфери через створення нормативно-правових, фінансово-економічних та інформаційних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури й ресурсів, запровадження новітніх кібернетичних технологій у найбільш важливих сферах життєдіяльності;

– активне залучення засобів масової інформації не лише до висвітлення тих чи інших подій, а й до прямого формування кібербезпекової культури, формування масової свідомості безпекової людини, негативне ставлення до тероризму, кібершпиунства, промислового шпиунства, кіберзлочинності в цілому як явищ, що виступають загрозами сучасному кібернетичному світу;

– забезпечення неухильного дотримання прав громадян на свободу слова та доступу до інформації;

– життя комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору й протидії монополізації інформаційної сфери України у тому числі крупними мережами на кшталт Facebook.

Важливим напрямом правового забезпечення системи кібернетичної безпеки України є також поглиблення міжнародного співробітництва у цій сфері.

Отже, побудова дієвої системи кібернетичної безпеки України вимагає чіткого визначення державної політики у цій сфері та випереджального правового реагування на динамічні зміни, що відбуваються у кіберпросторі. При цьому вибір конкретних засобів і шляхів забезпечення кібернетичної безпеки України зумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам реальних та потенційних кібернетичних загроз життєво важливим інтересам людини і громадянина, суспільства і держави.

Література

- Бурячок, В. Л., Гулак, Г.М., Толубко, В. Б. (2015). *Інформаційний та кіберпростори: проблеми безпеки, методи та засоби боротьби*. Київ: ТОВ «СІК ГРУП УКРАЇНА».
- Діордіца, І. В. (2017). *Поняття та зміст національної системи кібербезпеки*. [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://goal-int.org/ponyattya-ta-zmist-nacionalnoi-sistemi-kiberbezpeki5>.
- Ліпкан, В.А. (2009). *Національна безпека України: навчальний посібник*. Київ: КНТ.
- Стратегія кібербезпеки України, 15.03.2016*. [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/96/2016-15>.
- Тімкін, І. Ф., Новікова, Н. Є. (2016). *Структурно-функціональна характеристика системи забезпечення національної безпеки України*. [Електронний ресурс]. Режим доступу er.nau.edu.ua.
- Шеломенцев, В.П. (2012). *Правове забезпечення системи кібернетичної безпеки України та основні напрями її удосконалення. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*, Вип. 1, 312–320.

JAVA VS. KOTLIN: WHICH ONE WILL BE THE BEST IN 2019

Anna Kovalenko

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: anka.lalala@gmail.com, Ukraine

Abstract: Kotlin, a relatively new language some people believe is on its way to replacing Java on the mobile development scene.

Key words: Java, Kotlin, usability, 2019.

Оскільки Android офіційно затверджує Котлін як підтримувану мову, є одне питання, яке кожен новий розробник Android повинен задавати собі: чи я повинен навчитися Котліну або Java?

Котлін був введений в 2011 році компанією JetBrains (виробником IntelliJ IDEA, PyCharm та багатьма іншими провідними середовищами розробки), які в той час використовували майже повністю Java. Вони створили Котлін, тому що, «Перш за все, це стосується нашої власної продуктивності».

Тому Котлін був створений явно для того, щоб бути кращим, ніж Java, але JetBrains не збирався переписувати свої IDE з нуля на новій мові. Саме тому вони зробили Котліна 100% сумісним з Java. Котлін працює на JVM і компілюється до байт-коду Java; Ви можете почати займатися котліном в існуючому проекті Java або Android, і все працюватиме нормально.

Існує безліч статей, які демонструють те, що Котлін може зробити, і навіть є дуже хороше порівняння Java / Kotlin.

На сайті Котліна (який має чудову документацію). Тому, замість створення вичерпного переліку того, що робить Котлін таким приголомшливим, я збираюся показати вам мій улюблений приклад переваги Котліна, який я запозичую у нашого котлану для Java розробників.

Створення карткового класу. Скажімо, нам потрібен клас для представлення стану гральної карти. Це потребувало б 3 властивості: вартість картки, костюм картки, і чи буде картка обличчям вгору.

Крім того, оскільки ми, як правило, обробляємо картки обличчям вниз, властивість "faceUp", як правило, є помилковою, тому ми не повинні кожного разу вказувати її.

Ось як це виглядає на Java. Нам потрібні три поля, а також пов'язані з ними гетери / сеттери, разом з двома конструкторами.

```
public class Card {
    private int value;
    private String suit;
    private boolean faceUp;
    public Card(int value, String suit) {
        this.value = value;
        this.suit = suit;
        this.faceUp = false;
    }
    public Card(int value, String suit, boolean faceUp) {
        this.value = value;
        this.suit = suit;
        this.faceUp = faceUp;
    }
    public int getValue() {
        return value;
    }
    public String getSuit() {
        return suit;
    }
    public boolean isFaceUp() {
        return faceUp;
    }
    public void setFaceUp(boolean faceUp) {
        this.faceUp = faceUp;
    }
}
На Kotlin це виглядає
class Card(val value: Int, val suit: String, var faceUp: Boolean = false)
33 рядки до !! Непогано, чи не так?
```

Підводячи підсумок, вивчайте Котлін. Але якщо ви абсолютно новачок у програмуванні, спочатку почніть з Java. Більшість коду Android все ще написано на Java, і, принаймні, розуміння Java буде корисною для розуміння документів. Після того, як ви отримаєте основи Java, ви зможете підібрати Котліна набагато швидше і матиме більшу вдячність за переваги, які пропонує Котлін. З іншого боку, якщо ви досвідчений розробник, ознайомтеся з нашим курсом котліну для розробників Java. Вона вчить вас все, що потрібно знати про Котлін, будуючи безголовий пасьянс!

SOCIAL – PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF IDENTITY OF A PARENT, PREDETERMINE HIS STYLE OF ATTITUDE TO CHILDREN

Andrey Pak

MA, The branch of Moscow State University named after M. V. Lomonosov in Tashkent,
e-mail: Parkandrew92@gmail.com, Uzbekistan

Abstract. Studies of parent-child relationships are relevant throughout the development of psychological science. The relationship between the child and the parent is fixed from an early age and forms specific models of behaviors with other people that are passed down from generation to generation. Each society develops its own specific culture of interaction and relationships between parents and children, there are certain attitudes, social stereotypes, and views on upbringing in the family.

Keywords: style of attitude, identity, constructive and destructive relationship styles.

The influence of parents on the development of a child is very large, there is a tendency that children growing up in an atmosphere of love and understanding have fewer health problems, difficulties in studying at school, communicating with peers, and vice versa, as a rule, a violation of

parent-child relationships can lead to the formation of various psychological problems and complexes. Relationships between parents and children are studied throughout the development of psychology. In Soviet psychology, such scientists as L.I.Bozhovich, L.S.Vygotsky, I.V.Dubrovina, M.I. Lisin, G.T. Homentauskas, D.B.Elkonin were engaged in research in the field of child-parent relations. , A.Ya.Varga, A.P.Zakharov, A.S. Spivakovskaya, E.G. Eidemiller). Classifications of styles of the attitude of adults to children were highlighted and the influence of these styles on the formation and development of the child's personality was shown. One can single out common features - the division of styles of education into constructive and destructive ones. Constructive styles influence favorably the development of children, predetermine successful socialization of the child. Destructive styles negatively affect the development of children, lead to impaired personal development and are an obstacle to the socialization of children.

This research is devoted to identifying the relationship between the socio-psychological characteristics of the identity of the parent and his style of attitude towards children. Despite numerous studies, this issue remains relevant today.

Our research, based on the already identified and studied patterns of influence of the nature of adult attitudes on the characteristics of children's personal development, is aimed at studying the fact that the system of self-regulation predetermines the choice of an adult in the implementation of a constructive or destructive attitude to a child.

The relevance of the chosen topic is connected with the arising problems in raising a child from parents and the difficulties that psychologists face in correcting parent-child relationships. To solve this problem, it is necessary to determine the style of education and find out what predetermines its formation.

Scientific novelty: The peculiarities of the formation of the stylistic characteristics of education are not well studied. We set ourselves the task of studying the socio-psychological characteristics of the personality of the parent, predetermining his style of relationship.

Object of research: parents.

Subject: a system of self-regulation of parents with a different style of attitude towards the child.

The hypothesis of our study is the assumption that the system of self-regulation of an adult's personality is predetermining the formation of parenting styles in parents.

- Low level of self-regulation predetermine the destructiveness of attitude towards the child.

- A high level of self-regulation predetermine the constructive attitude towards the child.

In our research, took part parents with adult children, in the amount of 60 people.

Based on the assumption that formed the basis of our study, groups of parents with destructive and constructive attitudes towards children were identified using the methods "Assessment of Parents' Relationship to Children" and "Emotionally - Conditioned System of Parent-to-Child Relationships".

On the basis of the selected groups, the interrelation of the self-regulation system with the chosen style of attitude towards the child was reviewed.

The results obtained by the method of diagnosis of socio-psychological adaptation indicate that in adults in the group with a constructive relationship style, the level of social adaptation is higher than in the group with a destructive attitude towards children. This can be manifested in the ability of an adult to analyze current social situations, the ability to realize their capabilities in the prevailing social environment, the ability to regulate their behavior in accordance with the main goals of the activity.

Summarizing the analysis of the results carried out above, it was found that there is a relationship between the system of self-regulation and the implemented style of the attitude of parents to children. Constructive relationship style is characterized by unconditional acceptance, emotional comfort of the individual, involvement in joint activities with the child, orientation to the

spiritual and moral sphere, the ability of an adult to analyze current social situations, to regulate their behavior in accordance with the main goals of the activity.

The destructive relationship style is characterized by the psychological distance between the parent and the child, authoritarianism, rejection of the child's personality, the impulsiveness of the parent, low regulation and unconsciousness of their actions in the prevailing social situation.

On the basis of the data obtained, a set of recommendations can be proposed for spouses preparing to become parents and for parents thinking about the issues of raising children who seek psychological help from specialists:

- Parents who would like to educate their child not spontaneously, but consciously, it is necessary to begin the analysis of the education of their child with the analysis of themselves, with the analysis of the features of their own personality.

- Upbringing should be emotional, which is based on related feelings, unconditional acceptance of the child.

References

- Karabanova, O. A. (2005). Psychology of family relationships and the basics of family counseling.*
Spireva, E. N., Lidars, A. G. (2001). Family upbringing style and personality characteristics of the parent // Family Psychology and Family Therapy, No. 4.
Stolin, V. V. (1983). Self-identity. M.: Publishing House Mosk. University.
Varga, A. Ya. (1986). The structure and types of parental relationships. M.

POLISH AND UKRAINIAN TERMINOLOGY OF THE HOTEL-RESTAURANT SPHERE

Oleksandra Polienko

BA, Kyiv National Economic University, sashapoli80@gmail.com, Ukraine

Abstract. In the article Polish and Ukrainian terminology of the hotel-restaurant sphere is examined, it is not enough studied; on this time this industry of economy experiences rapid development and becoming in both countries. A generous amount from this terminology are like coordinating word-combinations.

Keywords: terminology, hotel-restaurant business, coordinating word-combinations.

Branża hotelarska i gastronomiczna jest ważnym czynnikiem i ważnym elementem infrastruktury turystycznej i odgrywa wiodącą rolę w prezentacji produktu turystycznego na światowym rynku usług turystycznych. Ta sfera w kompleksie usług turystycznych gospodarki światowej rozwija się szybko i w przyszłości, zgodnie z prognozami znanych organizacji profilowych, może stać się najważniejszym sektorem działalności turystycznej.

Ukraińska i polska terminologia turystyczna dotycząca wyznaczania realiów branży hotelarskiej i gastronomicznej jest mało zbadana, ponieważ obecnie ta gałąź gospodarki znajduje się w fazie szybkiego rozwoju w obu krajach.

Naukowcy zauważają, że "badanie słownictwa branży turystycznej jest interesująca zarówno dla lingwistów, jak i fachowców w zakresie turystycznym, ponieważ coraz bardziej zróżnicowane działania zawodowe stawiają podwyższone wymagania dotyczące poziomu i jakości przyszłego szkolenia pracowników".

Frazy terminologiczne, które mają podwójną strukturę (przymiotnik + rzeczownik), syntaktycznie uformowane jako współrzędne połączenia słów. Taką jest większość terminologii hotelarsko-restauracyjnej. Na przykład, wyraz ukr. *американський план* nazywa taką metodę obliczania płatności za pokój w hotelu, gdy cena obejmuje obsługę pokoju i 3 posiłki lub 2 posiłki

(półpensjonat)”. Natomiast w języku polskim pol. *plan amerykański* – „rodzaj planu filmowego polegający na pokazaniu postaci ludzkiej od wysokości nieco powyżej kolan do miejsca tuż nad głową. Używany głównie do filmowania rozmawiających osób”. Mamy zupełnie inne znaczenie.

Ukraiński termin ukr. *англійський сніданок* – „pełne śniadanie, zwykle zawiera sok owocowy, szynkę, szynkę, tosty, olej, dżem i kawę lub herbatę” ma podobne znaczenie do polskiego wyrazu pol. *śniadanie angielskie* – „tradycyjny posiłek (śniadanie) serwowany na ciepło w krajach Wysp Brytyjskich. Kiedyś codzienny w większości angielskich domów, obecnie podawany głównie w hotelach, pensjonatach i B&B”.

Sieciowe formy organizacji biznesu hotelowego stopniowo zajmują czołowe miejsce wśród różnych form systemów biznesowych. Na świecie istnieje ponad tysiąc sieci hotelowych, z tego 55% to systemy hotelowe. W Polsce międzynarodowe systemy hotelowe pojawiły się w pierwszej połowie lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Obecnie istnieje ich kilkadziesiąt, a zarządzane są przez polskie bądź zagraniczne grupy kapitałowe. Największą siecią hotelową świata, z niemal 660 tys. pokoi, pozostaje InterContinental Hotels Group.

Szybka integracja Ukrainy z globalną branżą hotelową związana jest z wejściem na krajowy rynek międzynarodowych sieci hotelowych. Głównym czynnikiem przyciągającym zagraniczne firmy prowadzące działalność hotelarską na Ukrainie jest niski poziom nasycenia rynku i wysoki popyt na usługi hotelowe. Obecnie hotele na Ukrainie są obsługiwane przez dwóch międzynarodowych operatorów hotelowych - Rezidor Hotel Group (Belgia) i Hyatt Hotels (USA) oraz turecką sieć Rixos.

Wyrazy ukr. *готельний ланцюг, готельна мережа* często wymienne i oznaczają jedną z systemów hotelowych, których członkowie korzystają ze specjalnych przywilejów, zwłaszcza w krajowym systemie rezerwacji”. Zamiast tego polskie pol. sieci hotelowe - to “zestaw obiektów hotelowych zarządzanych lub nadzorowanych przez centralę, która wypracowała indywidualne cechy charakterystyczne w odniesieniu do funkcji standardu, zakresu świadczonych usług, organizacji i elementów zewnętrznych”. Natomiast pol. łańcuch hotelowy to „zespół hoteli posługujących się tą samą nazwą i znakiem, mających określone cechy użytkowe: jednolite warunki lokalizacyjne, ta sama struktura organizacyjna, dokumentacja eksploatacyjna, standard wyposażenia części noclegowej i gastronomicznej, jednolity system komputerowy we wszystkich obiektach i centralny system rezerwacji świadczeń”.

Ciekawą częścią niniejszej turystyki jest turystyka rowerowa „podróżowanie rowerem dla samej przyjemności jeżdżenia, a nie w celach ścigania się lub w wyniku potrzeby”. Ciekawe słownictwo mamy w tym zakresie: pol. szlak rowerowy „trasa wycieczkowa dla rowerzystów, oznaczona specjalnymi symbolami wyznaczającymi jej przebieg i ułatwiającymi odnalezienie właściwej drogi”, miesięcznik rowerowo-turystyczny, Rowertour – „ogólnopolski miesięcznik rowerowo-turystyczny, ukazujący się od 2008 roku”. Ukraińskie odpowiedniki to ukr. *велотуризм* „aktywny wypoczynek na trasach rowerowych zawierające wycieczki turystyczne i obiekty o charakterze turystycznym” i inne. Połączenie turystyki rowerowej i hotelarsko-restauracyjnej branży stworzyło nowe nazwy: pol. restauracja rowerowa, kolarsko-rowerowa kawiarnia itp.

Jeden składnik badanej terminologii w postaci współrzednego połączenia słów (przymiotnik) zawsze służy jako znak rozpoznawczy usługi lub realii w biznesie hotelowym czy restauracyjnym, podczas gdy inny składnik (rzeczownik) faktycznie nazywa przedmiot, zjawisko itp.

Tak więc terminologia branży hotelarskiej i restauracyjnej aktywnie rozwija się na obecnym etapie rozwoju turystyki na Ukrainie i w Polsce, ma wiele zapożyczonych terminów i kombinacji terminów. Duża liczba takich terminów to współrzednego połączenia słów.

References

Galasiuk, K. A. (2012). *Sieci hoteli w nowoczesnym przemyśle hotelarskim. ONEU Biuletyn Naukowy*, nr. 21 (173), 127-135.

- Labuz, K. (2019). *Sieci hotelowe*. [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.konferencje.com/czytelnia,176.html>
- Matwijas, O., Romańczuk, O., Bazylak, N. (2016). *Złożone jednostki frazeologiczne w systemie terminologicznym branży turystycznej*. *Prace Naukowe Uniwersytetu Narodowego „Akademia Ostrońska”, Seria „Philological”*: zbiór prac naukowych. Ostrów: Wydawnictwo Akademii Narodowego Uniwersytetu Ostrów, nr. 60, 184-187.
- Słownik terminologii hotelarsko-restauracyjnej: Podręcznik dla studentów studiujących specjalność 6.140103 "Turystyka"*. (2012). H: HUN im. Karazina.

ON THE ISSUE OF INTERCONNECTION OF SCIENCE AND RELIGION

Jakhongir Radjabov

MA, Moscow State University named after M. V. Lomonosov Tashkent branch,
e-mail: karkidon@icloud.com, Uzbekistan

Abstract. The question of the relationship and the joint existence of science and religion will always be a pressing issue. Let us turn to a little history and analyze this relationship.

Keywords: science, religion, relationship of religion and science, average person, society.

The terms “science” and “religion” appeared recently: “Religion” arose in the 17th century in the era of colonization and Protestant reforms, “science” arose in the 19th century in a time of trying to narrowly define those who studied nature (Harrison, 2015). Initially, what is today called "science" was first called "natural philosophy". The relationship of religion and science has been very complex throughout human history. In the ancient and medieval worlds there were no definitions resembling the modern understanding of "science" and "religion"; certain elements of these modern ideas have been found throughout history. It was in the 19th century when the phrases "religion and science" or "science and religion" first emerged in literature. The kinds of interaction that may arise between science and religion have been classified by the theologian, Anglican priest, and physicist, John Polkinghorne (Polkinghorne, 1998):

1. **Integration.** Both components work in the same system. Representatives of this direction: Pierre Teilhard de Chardin, Jan Graham Barbour.

2. **Independence.** Science and religion do not intersect in the same field of knowledge.

3. **Conflict.** Science and religion are not compatible. Representatives of this line: Andrew Dickson White, Peter William Atkins

4. **Dialogue.** The areas of interest of science and religion overlap and conflicts are eliminated by refuting or reconciling points of view.

There is a radical point of view, which can be called enmity. For example, the process of Galileo and the attacks on Charles Darwin by the Anglican Church. But it is worth noting that throughout the part of ancient and new history religious institutions supported science. For example, almost all the universities in Europe and the Middle East were religiously united, and most scholars belonged to the clergy (for example, Nicolaus Copernicus and Gregor Mendel), or were known as deeply religious people (for example, Isaac Newton, Johannes Kepler), who often used their works as "a means of clarifying God's creation."

Consider the relationship of various religious denominations with science. The Roman Catholic Church in the relationship between science and religion has been clarified over the centuries; it is based on the balance and support of the teaching of Thomas Aquinas of natural law. For example, with regard to scientific research, such as evolution, the unofficial position of the church is an example of theistic evolution, arguing that faith and scientific discoveries concerning

human evolution do not contradict each other, although people are considered as special creations. Catholic schools for many centuries include in their curricula all kinds of scientific research.

One day Galileo said: “The intention of the Holy Spirit is to teach us how to go to heaven, and not as to heaven.” In 1981, John Paul II, the pope in the Roman Catholic Church, spoke of the relationship like this: “The Bible itself tells us about the origin of the universe and its makeup, not to provide us with a scientific treatise, but to establish the correct human relations with God and the universe. Holy Scripture simply wants to declare that the world was created by God, and to teach this truth, it expresses itself in terms of cosmology in use during the time of the writer”.

Hindu sages argued that logical argument and rational proof with the help of Nyay is a way to get the right knowledge. The scientific level of understanding focuses on how things work and where they come from, while Hinduism seeks to understand the ultimate goals of living beings.

In the twentieth century, Indian scientists became more famous, including Raman, a Nobel Prize winner in physics, and Satyendra Nate Bose, a theoretical physicist who described the behavior of photons statistically and gave his name to the bosons. But, these teachings did not say anything about the relationship of scientific work and religious beliefs. The mathematician Srinivasa Ramanujan openly spoke of his religious beliefs and their influence on his mathematical work. According to him, the goddess Namagiri helped find a solution to mathematical problems. Jagadish Chandra Bose, a theoretical physicist, biologist, biophysicist, botanist, and archaeologist who worked on radio waves, argued that the Hindu idea helps in knowledge.

Islamic scholars surpassed their European colleagues in the scale and quality of their scientific knowledge from the ninth to the fifteenth century, mainly in such areas as mathematics, astronomy, and medicine. These areas of knowledge are commonly referred to as “Arab science” to distinguish them from scientific advances that have arisen in the west. For example, Omar Khayyam has reached heights in various fields, such as poetry, astronomy, geography and mineralogy.

The Koran speaks of the creation of Adam from clay, so most Muslims refuse to accept that people descended from hominin ancestors. However, Muslim scholars such as Guessoum and Rana Dajani are in favor of the theory of evolution.

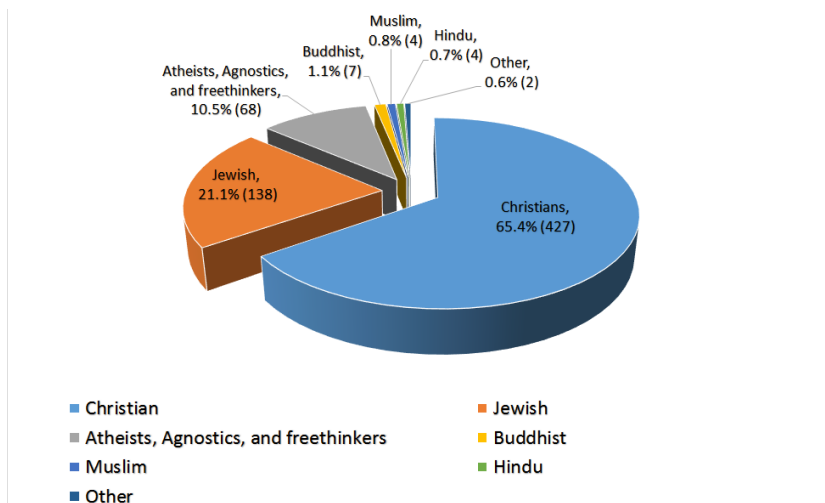

Fig. 1 . Religion of Nobel Prize winners between 1901-2000

At each stage of the evolution of society, the interaction between religion and science is different. Confrontation occurs in cases where there is complete domination of one or another component. The dominant component was determined features of society.

From the very beginning, religion focuses on spiritual human values (spirituality, ethical norms, morality, etc.). Classical science (XVII century), wanted to know the laws of the material world without human presence. It is assumed that scientific knowledge lies in the system of rationalistic representations passing through the filter of consciousness. Then it becomes clear why any attempts to introduce in the structure of the scientific theory of representations related to man. They declared delusion, subjectivism and discarded.

It was believed that the scientific rationalistic representations are quite enough for adequate understanding of reality. Of course, all religious ideas were viewed as something alien to science, which alone has a right on the truth.

The most advanced researchers, both scientists and philosophers, did not agree with this point of view. Recall only I. Kant, who said that science should be treated with deep respect, but not overestimate its capabilities. Nowadays, it has become clear that science does not have the right to truth and there are numerous types of extra-scientific knowledge (Kasavina, 1996).

We should not forget that science, religion and philosophy are important components of European spiritual culture and interact with each other and at the same time with others, such as art, literature, etc. Statistics on the interaction of classical science, philosophy and religion at different stages of historical development are detailed analyzed in a number of papers (Shchechikov, 2006).

The conflict between the various components recedes when people develop a sense of proportion, which is formed in the process of initiation to the spiritual culture.

Unfortunately, most of the population is out of the influence of culture. This is due to the fact that in society is the average person. Such a person is involved in industrial production, where they perform strictly defined functions. About 80% of the population are involved in production, directly or indirectly.

Such a person is focused on the satisfaction of their material needs and is ready to refuse to join the full-fledged culture, self-realization. However, ultimately, this does not bring him satisfaction, and the level of his social health, determined by a person's comfort in a particular society, falls (Zobov, Kelasyev, 2008). There are ample opportunities for the manipulation of consciousness. In such circumstances, talking about a "healthy society" is no longer necessary.

Being oriented to the satisfaction of material needs, the average person acquires the mentality characteristic of classical science. This is due to the fact that it is such a science that is used to transform nature in the interests of satisfying the material needs of a person with the help of technology. Of course, such a person is unlikely to be guided by spiritual, including religious, values. And modern young people, although formally consider themselves to be believers, in reality, they are often not. True believers, as sociological studies show, are no more than 4% of those surveyed.

References

- Harrison, P. (2015). *The Territories of Science and Religion*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kasavina, I.T. (Ed.). (1996). *Knowledge outside science*. Moscow.
- Polkinghorne, J. (1998). *Science and Theology*. London/Minneapolis: SPCK/Fortress Press.
- Shchechikov, A. N. (2006). *Religion, philosophy and science in Western civilization*. SPb.: Izdatel'stvo. S.-Peterb. Unyversyteta.
- Zobov, R. A., Kelasyev, V. N. (2008). *Human Consciousness: Human Self-Realization*. SPb.: Izdatel'stvo. S.-Peterb. Unyversyteta.

TOPICALITY OF JAVASCRIPT TECHNOLOGY. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

George Robakidze

MA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: robakidzegeorge@gmail.com, Ukraine

Abstract. This article is about JavaScript topicality and usability. It introduces advantages of JavaScript to the reader, explains its disadvantages and a way in which we can regulate or avoid them.

Keywords: JavaScript, Node.JS, C++, performance, usability.

За Вікіпедією, JavaScript - це динамічна об'єктно-орієнтована прототипна мова програмування, яка широко використовується при написанні сценаріїв для роботи із frontend частиною сучасних веб-сайтів та веб-додатків; на сьогоднішній день ця мова програмування є однією із найпопулярніших мов для вивчення та використання серед ІТ-спеціалістів різних спеціалізацій та рівнів досвідченості. На самому початку свого існування, ще на етапі проектування та розробки стандартів роботи самої мови, JavaScript планувався розробниками лише як інструмент для створення згаданих вище сценаріїв, але згодом він став дуже потужним інструментом, який із легкістю можна використовувати для створення backend частини будь-якого веб-додатку, Command Line Interface додатку для більшості актуальних операційних систем, повноцінного Graphical User Interface Windows додатку, IOS або Android додатку та для вирішення багатьох інших завдань. Таким розширенням своїх первинних можливостей та галузей можливого застосування JavaScript завдячує згаданій вище популярності - за інформацією із порталу DOU.UA, вже котрий рік поспіль безліч розробників обирають JavaScript у якості основної мови програмування для себе та мови програмування для створення нових проектів, продуктів та додатків. Чому розробники обирають саме JavaScript? - через його численні переваги.

Головними перевагами JavaScript можна виділити наступні його риси: динамічна типізація даних та наявність вбудованого збирача сміття, його лояльність до програмних виключень та помилок, простота синтаксису мови та простота її застосування. Наявність динамічної типізації та збирача сміття значно полегшує та пришвидшує процес розробки будь-якого додатку або сценарію - ІТ-спеціаліст зосереджує свою увагу на розробці архітектури додатку та алгоритмів для його роботи, та приділяє менше уваги автоматизованому процесу виділення, розподілення та керування машинною пам'яттю. Ставлення JavaScript до внутрішніх помилок та виключень у сценаріях робить процес розробки додатків ще більш зручним та швидким - JavaScript може обробити безліч незначних хибних сценаріїв поведінки програмного коду без генерації виключень або помилок, у більш серйозних випадках JavaScript генерує виключення та продовжує виконувати наступні програмні вказівки, та лише у серйозних випадках JavaScript генерує помилки та припиняє виконання програмних інструкцій. Разом із згаданими вище перевагами також ідуть простота синтаксису мови та простота її використання - сценарії JavaScript можуть бути легко написані у звичайному блокноті та можуть легко відтворюватися будь-яким веб-браузером (при відсутності інших більш спеціалізованих оточень для відтворення цих сценаріїв).

Також, поруч із перевагами JavaScript, ідуть і його недоліки; серйозними недоліками цієї мови програмування можна виділити наступні її риси: відносно низька швидкість виконання програмних інструкцій та низька точність при проведенні складних математичних розрахунках. Низька швидкість виконання програмних сценаріїв обумовлена тим, що вони виконуються інтерпретатором порядково (технологія JavaScript не передбачає повної

попередньої компіляції програмного коду), похибки ж при виконанні математичних розрахунків виникають при проведенні дій множення та ділення над дробовими значеннями чисел - ці недоліки JavaScript є дуже значимими та роблять його мало привабливим у деяких випадках та при вирішенні певних завдань.

Для вирішення цих проблем JavaScript одна з гілок еволюції оригінальної технології пропонує наступне рішення - Node.JS addon. Node.JS addon - це скомпільований C++ код, який може сприйматися Node.JS оточенням (оточенням для виконання JavaScript коду) як звичайна JavaScript бібліотека. Можливість використання швидких та високоточних C++ блоків у JavaScript сценарії дозволяє розробнику використовувати переваги кожної доступної технології та нівелювати їх недоліки відповідними перевагами іншої. Так, використовуючи C++ addon, можна проводити швидкі та точні математичні розрахунки обходячи недоліки інтерпретатора JavaScript, працювати із множиною програмних потоків, отримати доступ до складних, готових та ефективних C++ рішень, а, використовуючи JavaScript, можна легко будувати архітектуру додатку та швидко реалізовувати його рутинні частини.

На сьогоднішній день JavaScript є дуже популярною мовою програмування та дуже ефективним інструментом для вирішення задач майже будь яких об'ємів та складностей. Оскільки JavaScript все ще активно підтримується розробниками та продовжує стрімко розвиватися, все більше його вад та недоліків будуть виправлятися або нівелюватися його перевагами, через що все більше й більше розробників будуть звертати на нього свою увагу та обирати його для себе та своїх проєктів.

Література

JavaScript. (2019). [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://uk.wikipedia.org/wiki/JavaScript>.

Рейтинг мов програмування. (2018). Go и TypeScript вошли в высшую лигу, Kotlin стоит воспринимать серьезно. [Електронний ресурс] Режим доступу <https://dou.ua/lenta/articles/language-rating-jan-2018/>.

BRIEF OVERVIEW OF NEURAL NETWORK-BASED GAME BOTS

Dmitry Trushkin

MA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: nuclearrising@gmail.com, Ukraine

Abstract. In the modern world neural networks are continuously developing to become a powerful tool for various computing tasks. Software engineers use them for creating images and sounds, face detection, predictions, and other fields of building and analysis. A pure neural network is a learning program that continuously improves itself each runtime iteration. Thus, it can be highly effective even when the task's complexity grows. Throughout the entire history of computer and mobile games, AI (Artificial intelligence) of game NPC (Non-Playable Characters) remained the main bottleneck of technological progress in the industry. This part of the game usually can't keep up with other modules like graphics or sounds. The player is always better than his virtual enemies. Neural networks can be used to improve the AI of game bots are make them competitive to the player's skills and tactics. This article will cover the general concept of using neural networks in game AI development. Pros and cons of such an idea would also be included for a better overall understanding of the subject.

Keywords: AI, artificial intelligence, game, game development, enemy, NPC, character, neural network, bot.

From the very beginning of the gaming era, artificial intelligence for NPCs wasn't entirely suitable for the real gaming experience. The problem is that developing a human-acting AI for games isn't improbable due to the current level of technological progress in general and IT (Information Technology) area in particular. Bots are usually limited in their functionality due to the difficulties of creating a behavior for various situations to simulate natural habits or acts. Furthermore, this code isn't only limited in functionality; it's also non-flexible. All internal changes require human assistance and provision. The resulting bot becomes limited in actions and can't react to the new developments in a proper way the situation may expect to. Neural networks, due to their learning abilities, can solve this problem.

Neural network structure tends to be similar to the human brain. The simplest network consists of 3 layers of "nodes." Node is a metaphoric imitation of the brain's neurons. Each node has a value from 0.0 to 1.0. First one indicates inactive "neuron" and the second represents the fully active one. The first layer is an input layer, where a neural network gets the primary data it can operate. The second layer is an output layer, which returns the result (object identification, probability chance, etc.). The third, "hidden" layer is placed between the first two and contains the logic of rebalancing input value the right way to get the desired result. All important calculations are being stored in the "hidden" layer, and the training aims at improving algorithms of rebalancing values in the right way to the correct order.

It's possible to highlight the most significant advantage of using neural networks for bot development. In this case, enemies or allies can be fully autonomous. They don't require any software engineers' services for extensions, upgrades and maintenance tasks. Usually, the development team used to continuously make changes inside the bot's logic to make them act like a real person. It's a hard, time-consuming task with unpredictable benefits or losses. It's impossible to create human behavior with a single code writing.

On the other hand, neural networks can improve themselves without additional interactions with a programmer. In the result, such type of game enemies can learn new tricks and tactics to achieve the supremacy over the player. Such kind of game entities can grow in difficulty in parallel with the player's progress if the developer uses a high-quality, extended training material.

Neural networks for NPCs creation have two main disadvantages that can make them non-applicable for most games. First of all, neural networks require in-depth learning training. They use gigabytes of various data to enhance themselves. Without training data, those networks show worse results than the most primitive NPCs. In the case of computer games, training data can be achieved by logging all player's actions and converting it to a format the neural network can understand and process. It's not suitable for single player games because the only person can't create enough data to train the system properly.

The second disadvantage is hardware developer use for training and visualizing. The process of initial training can take weeks before the network will show the first successful results. After that, it'll still require additional resources for upgrades. This process consumes a considerable amount CPU (Central Processing Unit) or GPU (Graphics Processing Unit) resources. This process will take longer on processors and graphics cards with low computing powers. The second problem is that neural networks may require a decent amount of system resources to show the best results. Some of the player's PC (personal computers) or game consoles may not handle this task, start to lag, crash the application or even result in severe performance malfunctions.

The neural network can be a significantly effective source of creating a live, advanced and skilled enemies and allies for every PC or game console video game. Such kind of bots will evolve with the player, achieve new skills and generate new tactics for successful and entertaining interaction with the player. Unfortunately, this will require a decent amount of processing and graphical resources to interpret the necessary data to create training sets, train the network, compute all required operations and visualize the results. So, neural networks are suitable for the video game,

but the modern computer can't provide the required amount of computing powers for successful dynamic neural network training.

References

- Brief explanation of neural network. (2019). [Electronic resource]. Retrieved from <https://www.quora.com/How-do-artificial-neural-networks-work>.*
- Neural networks explanation. (2019). [Electronic resource]. Retrieved from <https://playground.tensorflow.org>.*
- Neural networks for a simple game. (2019). [Electronic resource]. Retrieved from <https://blog.codecentric.de/en/2018/01/gamma-tictactoe-neural-network-machine-learning-simple-game/>.*
- Neural networks in game development. (2019). [Electronic resource]. Retrieved from <https://software.intel.com/en-us/articles/an-introduction-to-neural-networks-with-an-application-to-games>.*

LEADERSHIP IN THE ORGANIZATION

Nataly Zacharova

MA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman,
e-mail: 0672976673@ukr.net, Ukraine

Abstract. The value of leadership is now. What it means to keep people ahead, ahead. That is, it refers to a movement led by a leader, followed by others. This is a person for whom the importance of integrity and the ability to influence, go to new distances and gradually develop complicated tasks. Now most organizations need bright leadership thinking ready for expansion, change and development. In such periods for the organization the most important is the vision of a bright picture of the future, it contains the main centripetal force that gives energy for the experience of change and the passage of any complex development paths.

Keywords: activity, morals, culture, ethics, intelligence.

Був період, коли про лідерство говорили з придиом, як про щось глибоке але абстрактне й недосяжно піднесене, престижне - таємне знання для небагатьох здатних дорого купити ініціацію. Потім лідерство стало чимось дуже банальним, майже предметом насмішок.

Лідерство – це дуже людське й особисте бажання зробити щось дуже хороше (або найкраще з можливого) в запрошуваних обставинах і, що дуже важливо, на користь людям, життя яких поліпшиться. Навіть якщо йдеться про лавку на вершині пагорба. Людина створила трішки краси та зручності для інших. Найпростіша філософія, але, здається, вона пояснює ідею лідерства - зробити для себе та інших найкраще тут і зараз.

Звідки з'явилося поняття лідерства? Як воно переселилося в нашу реальність? Як сталося, що лідерство назавжди увійшло в наш словник, але так і не стало комфортним і зрозумілим словом?

Його заведено приписувати американській культурі, але насправді велике значення має період появи - це час між 1920-ми і 1930 роками, період між двома світовими війнами. Багато країн опинилися в глибокій депресії після лихоліття війни, хоча вважається, що Велика депресія стосується лише історії США. Економісти не дійшли єдиного розуміння причин світової економічної кризи.

Одні країни, такі як Польща, повинні були знову з'явитися на карті Європи, а інші, такі як Німеччина, переживали поразку у війні. Але всі були ослаблені й потребували життєвого пориву, нових сил і сенсу. Цей час ми знаємо під драматичною назвою Велика депресія — вона охопила Канаду, США, Німеччину, Великобританію та Францію. Іммігранти вирушали на пошуки нового життя й долі в новому світі. І попросившись з минулим, зустрічали не надто оптимістичне сьогодення.

Саме тоді, після Першої світової війни, народилося лідерство і як поняття, і як набір цінностей і певний спосіб дій. На всьому континенті нова хвиля борців за своє краще майбутнє повинні були шукати й створювати можливості, незважаючи на небачені труднощі.

У Європі після війни учасники культурного життя намагалися знайти сенс у світі, де виявилися можливими жертви й звірства м'ясорубки Першої світової війни. Анрі Бергсон, лауреат Нобелівської премії з літератури, французький філософ, сформулював ідею життєвого пориву, яка вписалася в потреби часу: «Сенс має лише той час життя, який наповнений творчістю, напругою та інтенсивним проживанням». Життєвий порив - це ракета для феєрверку, вона вибухає, й різні її частини остигають у різний час. Жити - це постійно чинити опір інерції. «Жити - означає змінюватися, змінюватися - означає дорослішати, а дорослішати - це невпинно творити себе самого». Розуміння дійсності може бути «емоційно-інтуїтивним», «Жива істота є центр дії». І ще багато чого про свободу, зрілість і сенс. Звучить знайомо? Ну звичайно! Так у світі між двома війнами формуються ідеї, які допомагають вижити тим, кому життєвий порив допомагає підпорядкувати обставини своїй волі, й вони створять підґрунтя для принципів, які потім назвуть лідерством.

У сучасному суспільстві інтерес до проблематики лідерства істотно зростає. Це обумовлено тим, що проблема лідерства є ключовою для досягнення ефективної діяльності організації. Лідерство є тим видом діяльності, який пронизує всю систему управління. Неможливо ефективно виконувати функції планування, організації, мотивації та контролю, якщо немає ефективного керівництва та лідерів (Конті, 2000).

Так поступово формується й цементується ця ідеологія, спосіб життя і ще пізніше - професійна компетенція, якої навчають і яку розвивають.

Щоб наблизитися до розуміння лідерства в бізнесі, нам не вистачає розуміння значення слова «лідер». Крім загальноприйнятих «вести», «керувати», «направляти», а також «той, хто веде», «хто йде попереду», для мене переконливо звучить таке: «Лідер - це людина в певній групі, організації, команді, підрозділі, яка має авторитет та вплив, який проявляється як управлінські дії».

Як виявилось, поняття «лідерство» ніби протиставляється поняттю традиційного керівництва, формального управління. Згадайте наведену вище цитату про те, що «людям потрібно підштовхнути». Існує принцип: поганий педагог викладає, середній - пояснює, а хороший - демонструє. Ключовим для лідерства є необхідність будувати відносини з людьми так, щоб вони включалися у твою мету й ідею. Я не бачила лідерів у своєму власному функціоналі в ізоляції. Лідер - це не вільний стрілець або вільний художник. Лідер - це той, хто очолює групу інших. Щоб це стало можливим, лідеру потрібні колеги й партнери, які визнають його першість, погодяться на його лідерство. І завжди є небезпека або необхідність конфронтації з тими, хто важливі для нас ідеї ставить під сумнів.

І ось тут з'являється ще й страх, неготовність опинитися навіть не на управлінській позиції, не на керівній посаді, а декларувати: «Я модель для наслідування. Роби, як я. Я переконаний у своїй правоті».

Насправді, протиставлення «шеф - друг», як свідчить моя практика, це некоректне питання. У ситуації, де воно виникає, ми завжди залежимо від тієї мети, якої маємо досягти. Індивідуальні особливості завжди впливатимуть, і ми завжди будемо або більш контактними

й відкритими або більше дистанціюватися. Важливо, щоб лідер умів знаходити ті кнопки, які дадуть змогу впливати так, щоб зберігати мотивацію людей (в тому числі власну) і досягати запланованого.

Так яка ж специфічна складність лідерства, яка так легко перетворює ключ до розуміння сенсу життя на профанацію, дешеvu фальшивку, пародію на ідею й завдання? Чому лідерство виявляється складним для втілення або навіть розуміння?

Щоб було ще цікавіше міркувати про те, як лідерство протиставляється керівництву, пропоную пригадати післявоєнну Японію 1940-х років. Керівники національних корпорацій прийняли спільне рішення щодо того, які напрямки будуть стратегічними і дадуть можливість відновити економіку.

Тоді як в ролі базового управлінського інструмента був задіяний цикл Деммінга, американського фахівця зі статистики, який працював в Японії, PDCA - планує, роби, перевір, чи все правильно, виправ за необхідності. Набули поширення інструменти й підходи, які дають можливість привести процес до стандартної повторюваності. Важливо зробити акцент на стабільних, чітко визначених умовах роботи, де налагоджений процес дає змогу отримати очікуваний результат.

Таким чином, різниця між лідерством і керівництвом полягає в чітко сформульованих умовах і в чітко дослідженому контексті, де прийнявши рішення керівництво домагається його виконання незважаючи на суб'єктивні чинники. Лідерство передбачає вміння діяти в ситуації високого ступеня невизначеності, зберігати дієздатність в ситуації непередбачуваності, часто відсутності досвіду. Лідер каже: «Раніше ніхто не робив - я хочу зробити». Менеджер-керівник: «Машина сконструйована і налагоджена. Я нею керую». Це протиставлення досвіду і (якщо хочете, нехай і вкрай схематично) культурних особливостей двох країн - ієрархічної, імператорської ізольованої Японії та експансивних США, які ультиматумом змушують її до взаємодії й торговельних відносин.

Місія та цінності... Ми багато разів чули ці слова, й вони давно стали жаргоном. Але їх проста суть у тому, що лідеру необхідно розуміти, що ти робиш у довгостроковій перспективі та як це впливає на інших (місія) і як ти це робиш, що для тебе добре чи погано, що можна, а що не можна (цінності). Це як маршрут, який для нас прокладає навігатор. Необхідність утримувати довгострокову, дуже віддалену мету й спиратися на лаконічний, точно збалансований кодекс для нас, людей, які й так в умовах важких ринків мають справу з великою напругою там, де важливо зберігати фокус на головному. Лідерство вимагає дотримання дуже чітких орієнтирів, адже в реальному житті занадто багато відволікає, збиває, спокушає й плутає. Лідерство пропонує безкомпромісний погляд на ситуацію - ти причина всього, що відбувається у твоєму житті.

Лідер цілеспрямовано впливає на чотири сфери свого життя: власну професійну реалізацію, свою особисту індивідуальну реалізацію (фізичне й моральне здоров'я), близьке оточення (рідні й близькі) та особисту соціальну мережу - всі інші контакти. Важливо, щоб кожна з цих частин перебувала в балансі з іншими. Те, що відбувається у професійній сфері, вплине на те, що відбувається в інших сферах (Альтман, 1999).

Мотивації потрібні не завжди. Коли те, що вимагається, виходить легко й успішно, сам результат мотивує команду. Мотиваційна дія потрібна тоді, коли люди мають докласти зусиль для підвищення ефективності або в ситуації помилок чи втоми.

Найвідоміша концепція мотивації - піраміда потреб Маслоу, свідчить про деяку ієрархію того, що нам необхідно для виживання як біологічних і соціальних істот. І важлива ідея для лідера в тому, що й без задоволених базових потреб можна запускати в космос космічні кораблі. Усім відомо, що підвищення зарплати не гарантує включення в роботу. Завдання лідера зібрати або підготувати таку команду, де будуть задовольнятися не лише матеріальні потреби, а й ті, що вказані у верхніх шарах піраміди.

Стосунки з людьми - це окреме й самостійне завдання. Ні, це найголовніше завдання і вміння лідера незалежно від того, який погляд на лідерство нам близький. Важливо бути універсальним комунікатором, людиною, яка вміє говорити з усіма про все і мовою, зрозумілою для тих, з ким він спілкується. Дуже важливі дві речі: вміння управляти розмовою й керувати емоціями як власними, так і оточуючих. Цікаво, що поняття ситуативного лідерства, по суті, саме себе виключає. Ситуативного лідерства не існує. Існує лідерство - вплив на людей і взаємодія з ними так, щоб у результаті наблизитися до досягнення цілей, розвиватися в тих найважливіших чотирьох сферах. Лідерство неможливе без того, щоб враховувати терміновість і важливість завдання, ступінь самостійності твоїх підлеглих, членів групи або команди, за роботу якої лідер відповідає.

Передбачається, що лідер вибудовує такі відносини, де він може змінювати стиль керівництва та інтенсивність впливу, створюючи більше директивного тиску або мотивуючої свободи. Лідер не може досягти своїх цілей і реалізувати свої цінності без участі інших людей. Лідер пропонує й організовує своєрідний обмін - досягнення цілей, які важливі для нього для досягнення цілей, важливих для членів його команди. У знайомому нам корпоративному світі на посаду керівника призначають формально зверху, але люди роблять чи не роблять його лідером. І тут важливий тренд, який зараз помітний в успішних країнах і організаціях. Деякий час тому йшлося про управління людським капіталом. Є крок далі - управління соціальним капіталом, яке ще називають управлінням індексом щастя. Ні економіка, ні окрема організація не може розвиватися з якогось моменту без управління щастям, без розуміння, який мій особистий сенс і надії реалізуються в цій компанії під керівництвом цієї конкретної людини.

Базовий інструмент, який є в розпорядженні лідера, це інструменти комунікації. Я б сказала, що лідер нічого не робить, крім як розмовляє. Для кожного етапу циклу керівництва, яку б концепцію ми не обрали, лідер використовує лише спеціально структуровані форми розмови, кожна з яких спрямована на певну зміну в поведінці співробітників і підлеглих.

Дуже важливе вміння, над яким працюють - це баланс «відносини - завдання». У цьому випадку дуже корисно дивитися на функціонал керівника як на професію, самостійну складну сферу діяльності.

Незважаючи на досить велику історію тренінгів з лідерства та управління, у дуже багатьох керівників, які отримують підвищення вперше, виникають труднощі в разі потреби відокремити особисті відносини від професійних і постійно їх розділяти. Стає ніяково, коли потрібно коригувати або хвалити й оцінювати роботу того, хто нещодавно був з тобою в приятельських стосунках на рівні колеги. І тут знову дуже важливо розуміти, що ти повинен реалізувати, виконуючи ці функції, як твоя посада й цілі, які до неї додаються, працюють на твої особисті цілі та змінюють твоє власне життя.

Якщо лідер має відповіді на ці питання, тоді в ситуації складних відносин він має точку опори, яка дає йому право наполягати на виконанні своїх розпоряджень, вказівок, незважаючи на опір і саботаж підлеглих, який існує завжди, і вчитися на своїх помилках. Нам усім хочеться, щоб нас любили, і здається, що проявивши послідовність у вимогах, ми цей дар втрачимо. Лідеру важливо знати, що маніпуляції в стосунках «керівник - підлеглий»

завжди будуть, і важливо мати імунітет від впливу, який гальмує досягнення поставлених цілей. При цьому друзів безпечніше шукати у сферах, не пов'язаних з роботою.

Краще піти з корпоративного свята, щоб дати підлеглим повеселитися й відпочити без відчуття, що за ними спостерігає пильне око начальника. Навіть якщо виходить балансувати у відносинах, шеф - жива людина, разом з більшою відповідальністю та цілями змінюється ставлення до свободи в стосунках.

Крім того, дуже важливим завданням кожного лідера стає такий стиль управління, який робить можливим постійний розвиток людей так, щоб кожний співробітник міг виконати якомога більшу кількість завдань без підтримки ззовні. І дуже часто це не лише грамотне делегування, позитивний чи негативний зворотний зв'язок, а спільне обговорення, вивчення й вирішення проблем, як спосіб і обміну інформацією, і збереження впливу, і зміцнення авторитету й навчання та прокачування відповідальності і, повертаючись до питання про відносини, поглиблення їх.

Я бачу сучасний український тренд, який мене цікавить. Позиції генеральних директорів і керівників промислових виробництв займають жінки. Є певний шаблон, який в цій ситуації включається: чоловік-керівник часто підпорядковується амбіціям показати швидкий результат, він витискає повний газ. Лідер у довгостроковій перспективі здатний миритися з тим, що протягом довгого часу результат буде мінімальним або не буде швидким і бажаним. Жінки на лідерських позиціях забезпечують стабільний рух без ривків і небезпечних амбіцій, експлуатації ресурсів, вони підтримують готовність поступово розвиватися й давати простір для навчання і тимчасової некомпетентності. Здається, що це саме жіноча риса - розуміти дефіцити й знати, що потрібен час для зростання й розвитку.

Останнє питання, звичайно, стосується того, який образ і подоба лідерства потрібні нам в Україні сьогодні. Для України, напевно, характерна відсутність історій величезних проривів, кардинальних довгострокових глобальних змін, але є цей рух день за днем від відпливу до припливу, від розчарування й апатії, складеної зброї до наступного кроку і заслужених трофеїв. Лідер в українській організації - не надлюдина, не воїн в сяючих обладунках. Такий скептицизм українське бізнес-середовище теж пережило. Це людина, для якої важлива цілісність і можливість впливати, виходити на нові дистанції та поступово розвиватися ускладнюючи завдання.

Лідерство можна назвати одним із унікальних феноменів політичного й суспільного життя, пов'язаним зі здійсненням владних функцій. Воно є неминучим у будь-якому цивілізованому суспільстві й пронизує всі сфери життєдіяльності. Зараз більшість організацій потребує яскравого лідерського мислення готового до розширення, зміни, розвитку. У такі періоди для організації найголовнішим є це бачення яскравої картини майбутнього, саме в ньому міститься головна доцентрова сила, що дає енергію для переживання змін і проходження будь-яких складних шляхів розвитку.

References

- Альтманом, Г. Х. (1999). *Зоряні години лідерства. Крайці стратегії управління у світовій історії*. Москва: АТ "Интерекспорт".
- Контіб Т. (2000). *Самооцінка в організаціях*. Москва: РІА «Стандарти та якість».
- Моргунов, Е. (2001). *Лідер и его команда. Управление персоналом, №11-12*.

IMPLEMENTATION OF THE SOLIDARY RECULTIVATION OF VIOLATED LAND IN UKRAINE AND EUROPE

Anastasia Zaitseva

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: wespe4848@gmail.com, Ukraine

Abstract. The object of the study is the process of co-financing and target use of means of regional specialized funds for the restoration of disturbed lands.

Keywords: disturbed land, reclamation, co-financing, economic mechanism.

In the world mining companies are one of the first places among sources of destructive impact on the environment. In some regions, where the largest enterprises for extraction and processing of mineral are located, questions of land reclamation extremely are particularly acute. At the same time at the moment actually there are no real economical legal mechanisms allowing compensating ecological consequences of economic activity of the enterprises of a mining complex in full (Osenberg, 1999).

The purpose of the study is to develop a mechanism for solidary reclamation of disturbed lands based on balanced interests of the state, subsoil users and territorial associations on whose lands mineral deposits are exploited.

In the world practice, two common approaches to the organization of the mechanism of financing and implementation of reclamation programs are used. In the first variant the subsoil user is obliged to make regular payments to the state specialized fund. The money resources of which compensate all expenses for further reclamation (Albrecht, 2005). So, for example, the mechanism of reclamation of disturbed lands in the USA in accordance with the Surface Mining Control and Reclamation Act works.

The second approach consists in transfer of all obligations for restoration of the disturbed lands to the subsoil user who independently accumulates and uses funds for the reclamation necessary as a result of his activity. The state in this case performs a supervisory function. This approach has been implemented, including, in Ukraine where the existing legislative acts specify that reclamation is carried out at the expense of natural and legal entities at the initiative of which this violation was carried out.

Problems with implementation of legislation norms allow unscrupulous users of mineral resources to find various ways to avoid responsibility for environmental damage, and on the other hand, in the conditions of crisis, the mining enterprises do not always have a real financial opportunity to invest in environmental activities.

Authors are offered to develop a solidary organizational and economic funding mechanism for programs of reclamation of the disturbed territories with using the means of the mining enterprises means of local and state budgets, and also investors. The local territorial associations have opportunities to accumulate money and to independently use them for the solution of environmental problems including restoration of the disturbed lands. Ration approach to this issue will allow realizing projects, which providing steady income to investors and local budgets.

The practice of recovery industrial lands which disturbed by mining companies developed has in the world in two main areas: biological and recreational. Biological reclamation is aimed at restoring the soil (which is possible, according to soil scientists, ideally by 90%, and on average by 80%), growing trees and shrubs, returning the reclamation land to circulation as ecological, economic and social value (Cummings, 2005). The recreational way of development, in principle, provides for the same measures, since the environment intended for rest and recovery should not be harmful to people, non-ecological, without flora and fauna.

The difference between the biological and restoring direction of land reclamation is as follows: the recreational direction assumes that after the reduction of disturbed land to normal in biological and physico-chemical parameters, they are transformed into a qualitatively new state, previously not characteristic of this natural substance. We can talk about creating on-site quarries recreation areas in the form of reservoirs with beaches, attractions, parks, toboggans and ski trails.

One of the biggest similar projects was the Eden Project. Situated on an area of 22,000 m² in Cornwall (England), the Eden Project is one of the largest forests in the world. It consists of several snow-white domes, greenhouses, each of which artificially recreates the climatic zone of the tropics and the Mediterranean, and where hundreds of different plant species grow.

Open to the public in 2001, this project attracted the attention of thousands of tourists. Created on the site of a formerly abandoned kaolin mine, this mine restoration project can be called one of the most successful: it demanded for realization 132 mln and brings more 30 mln GBP income per year only from the sale of tickets for tourists.

Salina Turda is a former salt mine located in Transylvania (Romania), and on the site of which one of the first and most famous tourist attractions of this kind was created. Open to the public in 1992, in the 23 years of its existence, the mine took in a huge number of tourists - about 5 million. It is on 22nd place in the world in attendance by tourist. And this is despite the fact that the attraction itself is at a depth of 120 meters. This underground attraction consists of 5 separate mines. It has its own healing salt chambers, shops selling salt baubles and an underground lake where you can rent a boat for walks.

Solidary participation in formation of the trust fund of financing of recultivation of the disturbed territories of local budgets will be approved by long-term programs of the solution of environmental problems of appropriate authorities of local government. Such a document will be the basis for attracting foreign investment in projects of the recreational direction of land reclamation.

The approach offered in a research will allow to lower significantly a financial burden of the mining enterprises on formation of the trust fund of land recultivation, at the same time solved a number of important problems of nature protection activity of the state and local territorial associations.

References

- Albrecht, W.D., Maschinski, J., Mracna, A. & Murray, S. (2005). A community participatory project to restore a native grassland. Natural Areas Journal, 25, 137–146.*
- Cummings, J., Reid, N., Davies, I. & Grant, C. (2005) Adaptive restoration of sand-mined areas for biological conservation. Journal of Applied Ecology, 42, 160–170. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2664.2005.01003.x>*
- Osenberg, C.W., Sarnelle, O., Cooper, S.D. & Holt, R.D. (1999) Resolving ecological questions through meta-analysis: goals, metrics, and models. Ecology, 80, 1105–1117.*

REGIONAL CONVERGENCE IN UKRAINE

Anna Zinyk

BA, Kyiv National Economic University, e-mail: annazinyk@ukr.net, Ukraine

Abstract. A process of convergence and divergences between countries and regions are an interesting question for many scientists and governments in the world. In the article the analysis of change of convergence in the regions of Ukraine in the period of 10 years is given.

Keywords: convergence, regional development, integration, discrepancy.

Neoklasyczne modele w ekonomice stanowią podstawę do badania konwergencji między gospodarkami kraju lub regionów. Główną ideą jest to, że model integracji dla rozwoju gospodarki kraju powinien zapewnić bliskim regionom gospodarczym o niskich dochodach z regionów o wyższych dochodach. To jest korzystną dla obu stron podstawą rozwoju i łagodzenia dobrobytu słabiej rozwiniętych regionów w tym samym czasie co ratowanie rozproszonych regionów stabilnego stanu stacjonarnego (zerowy wzrost) w istniejącej (stabilnej) strukturze technologicznej nieobecności Postępu naukowego i technologicznego, a także w braku międzyregionalnej mobilności czynnika pracy i wzrostu demograficznego dla zapewnienia istotnego wzrostu zasobów pracy wewnątrz rozwiniętych regionów.

Wyrównane regiony wydają się być stałe (stacjonarne), a zatem korzyści z procesu integracji między nimi stają się słabe. Istnieją dwa typy regionalnej konwergencji uznawane za teorię ekonomiczną - absolutną i warunkową. Obie pochodzą z założenia, że wszystkie regiony gospodarcze określonego reprezentacyjnego bloku integracyjnego krajów ostatecznie osiągną konwergencję (stacjonarną) lub w ogóle się nie zbiegną, a konwergencja nigdy nie nastąpi.

Konwergencja jest przeciwieństwem dywergencji, czyli różnorodności. Terminy te od jakiegoś czasu nie były używane w literaturze ekonomicznej i wynikały z ich zastosowania do analizy zjawisk życia społecznego przez zagranicznych ekonomistów i socjologów (E. Giddens, J. Tinbergen, J. Sachs, itp.). Twierdzili oni, że pod wpływem nowoczesnego rozwoju przemysłowego różne systemy gospodarcze mają te same cechy, zbieżne, które określają termin "konwergencja". To jest po tych warunkach są aktywnie wykorzystywane w literaturze ekonomicznej. Terminy te stały się szczególnie popularne w gospodarce regionalnej, w szczególności termin "dywergencja" jest szeroko stosowany w obszarze nieproporcjonalnego rozwoju regionów.

"Rozbieżność" - różnica między poziomami rozwoju poszczególnych krajów lub regionów, wzrost różnicy między krajowymi modelami gospodarki, ich oddzielnymi strukturami i mechanizmami. Ponadto określenie "rozbieżność" używane jest w odniesieniu do odchylenia danego kraju od średnich wskaźników makroekonomicznych w dowolnym regionie lub grupie krajów. Termin "konwergencja" oznacza konwergencję gospodarek krajów lub regionów.

W ramach analizy wzrostu gospodarczego w krajach i regionach istnieją dwie koncepcje konwergencji: konwergencja beta i gamma. R. J. Barrow, H. Sala-I-Martin, De Long i Baumol uważają, że konwergencja ma miejsce, gdy tempo wzrostu biednych krajów jest wyższe niż tempo wzrostu bogatych. W tym przypadku możemy mówić o tendencjach, w których biedne kraje doganiają poziom średniego dochodu na osobę lub produkcji. Ten proces R.J. Barrowa, H. Sala-IMartin nazywa się konwergencją β (beta).

Inni naukowcy, tacy jak Bortz, Stein, Baumol, Streisel i inni, uważają, że konwergencja występuje wtedy, gdy wariancja (szacowana na przykład jako odchylenie standardowe logarytmu dochodu na mieszkańca lub produkcji według grup krajów lub regionów) ma tendencję do zmniejszania się. R.J. Barrow i H. Sala-IMartin nazywają to zjawiskiem konwergencja σ (sigma). Konwergencja β , czyli kraje ubogie rozwijają się szybciej niż kraje bogate, generuje konwergencję σ , gdy zmniejsza się rozproszenie dochodu lub produkcji na jednego mieszkańca. Jednak ten proces może zostać zakłócony przez inne czynniki, które powodują wzrost dyspersji. Podstawą analizy zbieżności σ jest aparatura wskaźników statystycznych, ocena konwergencji β tworzona jest za pomocą urządzenia ekonometrycznego, które zawiera modele regresji wskaźników kosztów i tempa. Aparat statystyczny do analizy konwergencji σ pozwala na uzyskanie statystycznych oszacowań tego procesu, a instrument do analizy konwergencji β jest dynamiczny. Analiza wskaźników konwergencji σ i β -konwergencji pozwoli na wyciągnięcie wniosku, że rozkład regionów jest jednorodny na wszystkich wartościach wybranych wskaźników.

Do analizy bezwzględnej konwergencji β w regionach ukraińskich wykorzystujemy przyjętą w praktyce naukowej analizę korelacji między logarytmicznymi wartościami produktu regionalnego brutto na mieszkańca (GRP na osobę) bieżącego roku a logarytmicznym wzrostem GRP (jako stosunek GRP z roku bieżącego do poprzedniego pomnożony przez 100%).

Do analizy pobieramy statystyczne dane ilościowe dotyczące rozwoju regionalnego Państwowej Służby Statystyki Ukrainy. Najnowsze statystyki na oficjalnej stronie Państwowej statystyki Ukrainy od stycznia 2019 r. Dla regionów przedłożonych w latach 2005-2016.

Kiedy znajdziemy współczynniki korelacji osobno dla każdego roku, widzimy, że w rzeczywistości nie ma zbieżności między regionami Ukrainy. Dopiero w 2006 r. nastąpiła konwergencja, ale nie następuje dalej. Miasto Kijów wszystkie te lata ma znaczącą przewagę, ze względu na fakt, że kapitał jest w centrum działalności gospodarczej, jest najwyższa wydajność. Pozostałe regiony w badanym okresie mają znaczną lukę ze stolicą i innymi obszarami. Po badaniu wyniki kryzysu finansowego i gospodarczego w latach 2008-2009 są wyraźnie widoczne, w którym tempo wzrostu produktu krajowego brutto gwałtownie się pogorszyło i prawie odnowiło się w 2011 r. Jednak od 2013 r. Widać, że sytuacja uległa pogorszeniu i do tej pory nie można mówić o przywróceniu lub stabilizacji. Regiony Ukrainy są różne i nie są porównywane.

Rozbieżność terytorium Ukrainy zależy od kilku czynników, które obejmują klimatyczny, historyczny, demograficznej, gospodarczej, społecznej, infrastruktury i innych. Wszystkie razem tworzą specyficzne warunki życia i zarządzania w obszarach, które różnią się znacznie od regionu Ukrainy.

References

- Gurina, O. W. (2018). *Przesłanki i kierunki rozwoju modelu konwergencji regionalnego rozwoju. Zwiastun HNAU im. W.W. Dokuczajewa, Seria "Ekonomiczne nauki", 343-351.*
- Naumenko, Ž. G. (2013). *Konwergencja i dywergencja w regionalnej gospodarce. Ekonomiczne innowacje. Kijów: Instytut problemów rynku i badań gospodarczo-ekologicznych NAN Ukrainy, 255-261.*
- Prytuła, J. J. (2013). *Strukturalne reformy i regionalna konwergencja w Ukrainie. Regionalna gospodarka, 7-16.*
- Storonińska, I. Z. (2008). *Procesy konwergencji / dywergencji społeczno-ekonomicznego rozwoju regionów Ukrainy: podejścia do oceny. Regionalna gospodarka, № 2, 73-83.*

SIGNIFICANCE OF MATERNITY IN WOMEN OF DIFFERENT ETHNIC GROUPS

Kamolka Mukhtorova

MA, Moscow State University named after M. V. Lomonosov, Tashkent branch,
e-mail: kamolka@inbox.ru, Uzbekistan

Abstract. This article is focused on the research of maternity and its several aspects as maternity in an old age as well as in teen age. Psychological factors of future mothers are also considered in this work. Additionally, a comparative analysis between attitude to motherhood in different nations is provided here.

Keywords: motherhood, social women's role, influence, different ethnic groups, responsibility.

Currently, the study of motherhood is becoming more and more popular. The study of willingness to the motherhood is conducted in various aspects: from the side of sociological research on late maternity and mothering of minors (Леонтьев, 2001); in the study of the risk factors of the child's psychological pathology in connection with the social and mental abnormalities of mothers (Брутман, Северный, 1992) in the phylogenetic aspect (Филиппова, 1995). The significant personal characteristics of the future mother are explored, questionnaires are developed that reveal the relationship of parents to an unborn child, and factors affecting maternal behavior are being studied (Condon, 1993).

Maternity is one of the social women's roles, so even if the need to be a mother is rooted in female nature, social norms and values have a decisive influence on the manifestation of the maternal relationship (Кохнова, 2013). In this regard, it can be assumed that the characteristics of the ethnos also affect the attitude of girls to motherhood. As researchers, I am interested in this area in psychology. My work was aimed at studying the peculiarities of ideas about motherhood among women of different ethnic groups.

The study involved 66 girls of Uzbek and Russian nationality aged 18 to 25 years. The social status of respondents is students of higher educational institutions. Education: unfinished higher, higher. Marital status of respondents: the majority of respondents are unmarried girls and non-mothers.

The objectives of our study were to identify ideas about motherhood among women of the Uzbek and Russian ethnic groups and to conduct a comparative analysis of the ideas about motherhood among women of the Uzbek and Russian ethnic groups.

We suggested that there are features in the content of ideas about motherhood among women of different ethnic groups. Namely:

1. The role of "My future as a mother" will be assessed as positive compared to the role of "I myself" in two ethnic groups.
2. For the Uzbek ethnos, the role of "typical mother of Uzbek nationality" will be similar in results to the role of "my mother".

According to the results of the study, we can say that the general hypothesis about the existence of features in the ideas about motherhood in women of different ethnic groups has been partially confirmed. That is, each ethnic group showed both different and similar results.

Our hypothesis is that both ethnic groups will assess themselves in the future more positively than what they see themselves now, has also been confirmed. This suggests that in the future, representatives of these ethnic groups see themselves as the most caring, loving, and responsive mothers. But at the moment they value themselves opposite.

The assumption that Uzbeks will assess their mother in a similar way and the typical mother of Uzbek nationality has been partially confirmed. It is also worth noting that, according to Uzbeks, a typical mother of Uzbek nationality is more dependent than their mother. It should be noted that they consider themselves to be also an independent person and strive to become even more autonomous. A similar picture emerged with the results of a survey of representatives of Russian nationality.

We were particularly surprised by the data that Uzbeks rate the role of a "woman who does not want to have children" higher than the Russians for the same role. Indeed, in our culture it is considered that it is the Uzbek nation that pays great attention to the birth of a child. This phenomenon confirms that large festivities are organized at the birth of children, including all relatives on both sides (from the mother and from the father). It seems that almost every family has a small child, whose ringing laughter fills the entire house with joy. Many Uzbeks are of the opinion that "wealth begins with a child" (Uzbek proverb).

According to the results, it's very important for Russians to realize themselves as a mother. This confirms the fact that they pay great attention to the upbringing of children, treat their child and children in general with trepidation. It is worth noting that each of the ethnic groups in an identical way evaluates the roles of "I am in the future as a mother" and "my mother". This indicates a trusting relationship with the mother in each of the ethnic groups.

Separately, I would like to focus on the role of "a typical American mother." American culture is characterized as individualistic, as some authors emphasize the desire for personal success, well-being, and self-actualization.

Russians assign less positive qualities to this role than most other roles. But in the future, Russian girls value themselves as independent mothers as they are American women.

Similar results were obtained by the Uzbek women. Perhaps some of the attitudes and stereotypes that women in the USA are freedom-loving and autonomous create a kind of guideline along which to move.

According to the results, the most dependent turns out to be in the representation of both ethnic groups - "a typical mother of Uzbek nationality". These results suggest that the people of Uzbekistan have a certain idea of what a representative of a particular nationality should be. As in most countries of the East, it is accepted in Uzbekistan (in traditional families) that a woman is dependent before marriage from her family, and then from her husband.

References

Condon, J. (1993). *The Assessment of Antenatal Emotional Attachment: Development of the Questionnaire Instrument*. *Brit. J. Med. Psychol*, Vol. 66, No. 2.

Брутман, В. И., Северный, А. А. (1992). *Нежеланная беременность как фактор риска психической патологии будущего ребенка. Актуальные вопросы детской психоневрологии: Материалы республиканской конференции*. Томск.

Коннова, Е. Л. (2013). *Современные исследования в области психологии материнства*, Т. 2.

Леонтьев, А. Н. (2001). *Деятельность и сознание. Психология сознания*. Куликов, Л. В. (Ред.). СПб.: Питер.

Филиппова, Г. Е. (1995). *Образ мира и мотивационные основы материнства. Проблемы изучения и развития личности дошкольника*. Пермь.

THE VIEWS OF MOVIE GENRES IN ADOLESCENTS WITH CHARACTER ACCENTUATIONS

Asalya Sodikjonova

MA, Moscow State University named after M. V. Lomonosov, Tashkent branch,
e-mail: asalyas@mai.ru, Uzbekistan

Abstract. This article is about the problem of the possible influence of films on the formation and development of teenager's personality. It also considers what ideas about movie genres teenagers have in view of the expressiveness of their various character accentuations.

Keywords: adolescents, character accentuations, the views of movie genres.

Adolescence is an important stage of maturation, the intensive formation of attitudes, ideas, beliefs. During this period, physical, mental, moral, and social components begin to develop (Mukhyna, Khvostov, 2005).

The combination of pathological qualities of character in the period of puberty appears most clearly. With a certain accentuation, a teenager discovers it in all areas of his or her life activities: interacting with family, friends, at work, in entertainment, in school, in everyday routine and in emergency situations (Abramova, 2000).

During puberty, people are highly susceptible to information from the external environment, which affects their world view, attitudes, emotions, behavior, etc. Teenagers are perhaps the most active consumers of interactive products, and therefore most sensitive to similar environmental influences (Lychko, 2009). Since influence through the mass media is widespread today, the main part of such influential power for adolescents is likely to be movies.

In connection with the active development of the film industry and due to the fact that the information coming from film production can be a key component for personal development, there is a need to study what adolescents have views or ideas about movie genres taking into account their different accentuations of their characters.

Empirical data:

During the study, we surveyed 105 respondents, aged from 14 to 17 years.

During the study, 2 diagnostic tools were used:

1. Method of psychosemantic differential
2. A questionnaire survey using a modified K.A. Lichko's questionnaire for identifying teenager's type of character.

As a result of data processing, by using the method of semantic differential, 5 factors were identified that describe film genres: «Lightness, positive content», «Boringness-fascination», «Dynamism-passivity», «Negativeness», «Meaning-meaningfulness», «Realism».

Analysis of data on the genre "Drama"

Scales "Cycloid", ($\rho = 0.217$), ($p = 0.026$) "Liability", ($\rho = 0.204$), ($p = 0.037$), "Asthenoneuroticity", ($\rho = 0.236$), ($p = 0.016$), "Sensitivity", ($\rho = 0.373$), ($p = 0.000$), "Anxiety-pedantry", ($\rho = 0.210$), ($p = 0.031$) directly correlate with the factor "Boringness and Attractiveness". Based on this, we can assume that adolescents with the severity of the above accentuations drama seem to be more fascinating film genres. Perhaps the similarity in the ideas about drama in adolescents with their accentuations is related to their characterological features, such as the manifestation of deep feelings, emotional sensitivity, susceptibility, etc.

Analysis of data on the genre "Horror"

For this genre, they positively correlate with the factor "Negativeness" of the "Liability" scale, ($\rho = 0.237$), ($p = 0.015$), "Asthenoneuroticity", ($\rho = 0.237$), ($p = 0.15$), "Sensitivity", ($\rho = 0.262$), ($p = 0.007$), "Anxiety-pedantry", ($\rho = 0.237$), ($p = 0.15$), and "Instability", ($\rho = 0.232$), ($p = 0.17$). In other words, the higher the severity of these accentuations, the more negatively perceived horrors by adolescents. Perhaps a negative attitude to this genre is due to the fact that each of these accentuations is subject to emotional instability, and the viewing of this genre may affect their state, mood, and well-being.

Analysis of data on the genre "Adventure"

According to the obtained data, it was found that they positively correlate with the factor "Negativeness", such scales as "Asthenoneuroticity", ($\rho = 0.265$) ($p = 0.006$), "Sensitivity", ($\rho = 0.228$), ($p = 0.019$), "Anxiety-pedantry", ($\rho = 0.325$) ($p = 0.001$), "Excitability", ($\rho = 0.247$), ($p = 0.011$) and "Instability", ($\rho = 0.226$), ($p = 0.020$). That is, for these types of accentuations, the adventure genre is perceived as negatively colored. Apparently, these results were obtained in connection with such features of these types of accentuations, which are characterized by high emotionality and sensitivity, and these films often contain unexpected and stressful events that cause strong feelings in them. It was also noted that the connection of the "Demonstrative" scale has a direct connection with the factor "Ease, positive content", that is, for demonstrative teenagers, adventures are assessed as easy, relaxing, optimistic, etc. Adventures are a genre of cinema, in which the main focus is shifted from the rough violence to the sharpness of the characters, the ability to outwit, deceive the villain. The main characters of these paintings demonstrate incredible courage and physical abilities, overcoming all sorts of obstacles in their path. Most likely, for demonstrative teenagers, the actions that take place in adventures are close to them in relation to their life position.

Analysis of data on the genre "detective"

The factor "Negativeness" positively correlates with the Anxiety-pedantry scales", ($\rho = 0.192$), ($p = 0.050$) and "Instability", ($\rho = 0.226$), ($p = 0.020$). Perhaps this is due to the fact that for these adolescents, the essential main idea of the plot is revealed only by the end of the film, whereas nothing happens in the beginning and in the middle.

Analysis of data genre "Action"

Feedback with the factor “Ease, positivity of content” has such scales as “Lability”, ($\rho = -0,253$) ($p = 0,009$), “Sensitivity”, ($\rho = -0,280$), ($p = 0,004$) and “Introversion” ($\rho = -0,217$), ($p = 0,026$). Apparently, this is due to the fact that militants for labile, sensitive and introverted adolescents seem to be heavily overloaded with various events: gunfights, chases, fights, which contradicts their characterological features.

The results of this study may become an auxiliary tool for the initial diagnosis of characterological features, which, perhaps, can be considered an connection to a particular accentuation. In addition, it should be noted that they can help pre-narrow the search for possible causes of deviant behavior. Also, the results of the study maybe be valuable in counseling and psychotherapeutic work with adolescents with a certain type of accentuation, for understanding the possible impact of movies of a certain genre on the mental state of a teenager (both positive and negative).

References

- Abramova, Gh. S. (2000). Vozrastnaja psyhologhyja: ucheb.posobyje dlja vuzov. M.; Ekaterynburgh: Akademycheskij Proekt: Delovaja kn.*
- Leonghard, K. (1976). Akcentuyrovannyye lychnosty. Berlyn.*
- Lychko, A. E. (2009). Psyhopatyj u akcentuacyy kharaktera u podrostkov. Ghyppenrejter, Ju. B., Romanov, V. Ja. (Red.). Sankt-Peterburgh: Rechj.*
- Mukhyna, V. S., Khvostov, A. A. (Sost.). (2005). Vozrastnaja psyhologhyja. Detstvo, otrochestvo, junostj: Khrestomatyja dlja vuzov. M.: Akademyja.*

PROBLEMS OF REALIZATION OF HUMAN RIGHTS

Vladislav Kuleev

BA, Kryvyi Rih Economic Institute of Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman, e-mail: vladys.kuleev@gmail.com, Ukraine

Abstract. This article gives information about history of human rights, there realization in Ukraine; introduces the rule of law as the solution of rights violation.

Keywords: human rights, citizen, legal act, protection, rights violation, constitutional process in Ukraine, reforming Ukraine.

As known, in the basis of the state humanization, her fundamental characteristics, pawned on human and citizen rights, that are necessary.

Humans can not exist without there rights like a subject of a public relations, can not be socially and legally capable, can not realize their life program. Herewith, the state should provide support and protection besides the constitution and other legislative acts. Human rights- are the complex of natural, and immutable possibilities in civilized society. The right is the measure of the freedom for adjustment of all society members.

Conception of human rights is traced from antiquity and it interpreted that human rights descend from nature. Aristotle wrote about rights on property and participation in public affairs. But these conceptions had disadvantage- slavery was considered entirely natural. The medieval charter of freedoms, such as Magna Map did not determine the rights of any person, but were something like political or legal arrangements, that corresponded to the specific political situation.

In the XVIII century. there were two important revolutions - the American in 1776 and the French in 1789. The result of these revolutions was the adoption of the Declaration of Independence of the United States and the Declaration of Human Rights and Citizenship.

A legal act regulating relations in Ukraine is the Constitution of Ukraine. It protects the rights and freedoms of Ukrainian citizens. Here are some examples of articles that certify this:

Article 24. Citizens have equal constitutional rights and freedoms and are equal before the law. There can be no privileges or restrictions based on race, color, political, religious or other beliefs, sex, ethnic or social origin, property status, place of residence, language or other grounds.

Article 27. Everyone has the inalienable right to life. No one can be arbitrarily deprived of life. The duty of the state is to protect human life. Everyone has the right to protect his life and health, life and health of others from unlawful encroachments

Article 34. Everyone is guaranteed the right to freedom of thought and speech, to the free expression of his views and beliefs (Constitution of Ukraine, 1996).

Russian aggression has led to a violation of many human rights in the territory of hostilities. In particular: the right to life, to freedom and personal integrity, to freedom from torture, to freedom of movement.

Only, according to official figures, about 10 thousand people perished in the war on the Donbas, the lion's share of them is a peaceful civilian population. According to the UN, as of December 1, the number of civilian and military victims of the conflict, which began in April 2014, amounted to 9,758 people, while 22,779 were injured ('Radio Svoboda', 2019).

It is important to note that Russia, which occupied the Crimea, is responsible for all these violations, and it exercises general control over the Kremlin's "people's republics". But there is the longstanding problems of protecting human rights, for which only the Ukrainian authorities are responsible. Of particular note is the right to a fair trial, where the results expected by the community are still lacking, and changes in the judiciary have just begun. A major problem in Ukraine is the realization of a decent standard of living for the population. Against the backdrop of the socio-economic crisis and poverty of the population, many of the issues are caused by electronic declarations of deputies and counteracting the system in establishing an effective fight against corruption. Unfortunately, corruption in our country is a well-established system that operates in all the populations of the population. It is not even perceived sometimes, without proper attention, as a problem. In the middle class, this happens because of a poorly maintained standard of living, but this is not an excuse for one of the causes of a vicious system on the average level of society. For the higher class of the population, the reason is impunity.

The rule of law is a fundamental legal principle and legal doctrine that no person is above the law, that no one can be punished by state, except for violating the law and that no one can be convicted for a law violation in any other way than in the manner prescribed by law. The law of the city provides the opportunity for every person to fully realize their own rights and freedoms. Legal education of every citizen will help in solving the realization of human rights and freedoms. If a person knows his rights, he will be able to protect himself and others.

Everyone must be conscious in his actions for the successful formation of a civil society that respects the rights and freedoms of each of its members. Privatization of enterprises and institutions will lead to an increase in the quality of services provided by the population, through healthy competition. Another plus will be the reduction of tax payments by the population, which will increase the final income of each person.

References

- 'Radio Svoboda'. (2019). *Internet publication and radio station, which positions itself as a private non-profit information and news media; funded by the US Congress. [Electronic resource]. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/28168647.htm>.*
- Constitution of Ukraine. (1996). *Konstitucia Ukrainy, 28.06.1996. [Electronic resource]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254κ/96-єр>.*
- Petryshyn, O., Petryshyn, O. (2018). *Reforming Ukraine: Problems of Constitutional Regulation and Implementation of Human Rights Baltic. Journal of European Studies Tallinn University of Technology, Vol. 8, No. 1 (24). DOI: 10.1515/bjes-2018-0005.*

MEDICAL SCIENCES

LACCASE – PERSPECTIVE INSTRUMENT OF MONITORING OF TOXIC COMPOUNDS IN ENVIRONMENT

Roksolana Lupatsii

MA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Liliia Brylovska

MA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Khrystyna Huseiko

MA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Abstract. This work reports a significance of the usage of microbial laccase as perspective tool for detection and bioremediation of toxic compounds such as phenols. The usage of laccase as bioelement of amperometric biosensors is demonstrated. A role of different types of nanocarriers at the construction of laccase-based biosensors is described.

Keywords: monitoring of environment, biosensors, nanocarriers, laccase, phenols.

Техногенний тиск на навколишнє середовище відчутно впливає на рівень забруднення водних ресурсів. Зростає мікро- і макро-забруднення фенольними речовинами, що зумовлює необхідність створення технологічної платформи, яка би включала біосенсиори для моніторингу, а також біореактори – для біоремедіації цих шкідливих речовин. Через високу токсичність та зростаючу присутність у стічних водах фенолу та його похідних, міжнародні стандарти встановлюють суворі вимоги щодо допустимого вмісту цих сполук. Фенольні похідні потрапляють до природних водойм разом з промисловими стоками хімічного сектору, наприклад, нафтопереробних та деревообробних заводів, фармацевтичних та лакофарбових виробництв, текстильної та нафтохімічної промисловості, включаючи виробництво самого фенолу (Rodríguez-Delgado et al., 2015).

Особливо небезпечним є те, що фенольні похідні діють на живий організм, як ксенобіотики – хімічні речовини, які негативно впливають на фізіологічний стан і мають канцерогенні властивості навіть при дуже низьких концентраціях. З ксеноестрогенами людині доводиться контактувати постійно – це пластиковий посуд та пляшки, поліетиленові пакети та упаковки, пластмасові дитячі іграшки та засоби догляду за дітьми, синтетичні будівельні матеріали, пестициди, пальне, фарби, розчинники, засоби гігієни та догляду, засоби для прибирання, одяг, медичні системи та шприци, деякі лікарські препарати і навіть їжа. Наприклад, ксеноестроген бісфенолу А являє собою мономер, який використовується для виготовлення полікарбонатних пластиків і епоксидних смол, які є сировиною для виробництва пакувальних матеріалів для продуктів харчування і напоїв.

Оскільки, ксеноестрогени, класифіковані як канцерогени, токсичні для здоров'я сполуки, які викликають порушення ендокринної системи людини і тварин, розробка нових підходів до моніторингу та біоремедіації цих небезпечних речовин у ґрунтових водах та питній воді є актуальною проблемою для поліпшення якості життя людини. Ця робота представляє важливість використання мікробних лакказ, як перспективного інструменту для виявлення та біоремедіації токсичних сполук, таких як феноли.

Лакказа (КФ 1.10.3.2, пара-дифенол: кисень оксидоредуктаза, *p*-дифенол оксидоредуктаза) – це мідь вмісний фермент, що каталізує окислення великої кількості як фенольних так і нефенольних сполук, молекулярним киснем з подальшим його відновленням

безпосередньо до води, минаючи стадію утворення пероксиду водню. Цей фермент є типовим для представників грибів, що спричинюють гниль деревини, і бере участь у деградації лігніну на лігноцелюлозних субстратах деревини. Найпоширеніші джерела лаккази, а також комерційно доступні їх препарати отримано із: *Trametes versicolor*, *Aspergillus oryzae*, *Coriolus hirsutus*, *Cerrena unicolor*, *Pleurotus ostreatus*, *Rhus vernicifera*, (Rodríguez-Delgado et al., 2015).

Серед нових біоаналітичних систем останнім часом особливого розвитку набули дослідження в області біоелектронних систем аналізу, в яких аналітичний пристрій – біосенсор – є гібридом селективного біоелемента – генератора первинного метаболічного чи біохімічного сигналу та чутливого трансдуктора – фізичного чи фізико-хімічного перетворювача первинного відгуку в певний інструментальний сигнал.

Однією з найбільш важливих проблем існуючих біосенсорних технологій є формування біорозпізнаючої мембрани, яка містить іммобілізовані біоелементи, зокрема, ферменти. Описано велику кількість біосенсорів на основі лаккази з використанням різних методів іммобілізації фермента: адсорбція, захоплення в гелі або утримання мембранами, інкапсулювання, ковалентне зв'язування тощо. Методи іммобілізації біокомпонентів сенсорів впливають на їх операційні параметри. Для лакказних біосенсорів було продемонстровано, що іммобілізація ферменту має важливий вплив на чутливість біосенсора (Freire R.S. et al., 2001). Це було нещодавно підтверджено (Kavetskyu et al., 2017) за використання лаккази з *Trametes versicolor* та уреасильних полімерних матриць різної структури. Було продемонстровано, що змінюючи структурні характеристики полімерних матриць, можна суттєвим чином контролювати чутливість біосенсора (Kavetskyu et al., 2017).

В останні роки особливий інтерес викликає використання нанорозмірних матеріалів для розробки технологій одержання біонаноматеріалів із каталітичними властивостями. Це зумовлюється тим, що однією із основних особливостей нанорозмірних матеріалів є велика площа поверхні, здатність до адсорбції на різноманітних поверхнях і утворення поверхневих зв'язків із іншими адсорбуючими частинками та висока хімічна активність, що обумовлена їхньою підвищеною здатністю до іонного обміну. Це дає змогу створення біочастинок із подальшим їх використанням у конструюванні амперометричних біосенсорів з покращеними операційними характеристиками. В літературі описано використання, в якості іммобілізаційної матриці для лаккази, різних типів наноносіїв: вуглецевих наноматеріалів, наночастинок металів, оксидів металів, електропровідних полімерів та іонних рідин. Так, наприклад, при розробці біосенсорів для виявлення фенольних сполук підвищення чутливості сенсора підтверджено за використання вуглецевих нанотрубок (Guadarrama-Fernández, 2014). Вуглецеві нанотрубки володіють унікальними електричними та механічними властивостями. Велике значення також має їх біосумісність і здатність підвищувати ефективність перенесення електронів у біоселективному шарі біосенсора. Нещодавно описано чутливий і селективний біосенсор для аналізу катехолу, де як матрицю для іммобілізації лаккази, використано графен зв'язаний з полімерними целюлозними мікроволоконками (Palanisamy et al., 2017). Аналіз катехолу в зразках навколишнього середовища має велике значення, оскільки він класифікується як токсичний забруднювач через його повільне біологічне розкладання і високу токсичність для здоров'я людини та екосистеми.

Підсумовуючи варто відзначити, що біосенсори на основі лаккази представляють собою швидкий і надійний метод моніторингу великої кількості небезпечних для людини і тварин речовин і мають практичне використання у харчовій, фармацевтичній, медичній промисловості та для моніторингу стану довкілля.

Література

- Freire, R.S., Durán, N., Kubota, L.T. (2001). Effects of fungal laccase immobilization procedures for the development of a biosensor for phenol compounds. *Talanta*, 54(4), 681-686. DOI:10.1016/S0039-9140(01)00318-6
- Guadarrama-Fernández, L., Chanona-Pérez, J., Manzo-Robledo, A., Calderón-Domínguez, G., Martínez-Rivas, A., Ortiz-López, J., Vargas-García, J. R. (2014). Characterization of functionalized multiwalled carbon nanotubes for use in an enzymatic sensor. *Microsc Microanal*, 20, 1479-1485. DOI:10.1017/S143192761401304X
- Kavetskiy, T., Smutok, O., Gonchar, M., Demkiv, O., Klepach, H., Kukhazh, Y., Šauša, O., Petkova, T., Boev, V., Ilcheva, V., Petkov, P., Stepanov, A.L. (2017). Laccase-containing ureasil-polymer composite as the sensing layer of an amperometric biosensor. *J Appl Polym Sci*, 134, 45278(1-7). DOI:10.1002/app.45278
- Palanisamy, S., Ramaraj, S.K., Chen, S.M., Yang, T.C., Yi-Fan, P., Chen, T.W., Velusamy, V., Selvam, S. (2017). A novel laccase biosensor based on laccase immobilized graphene-cellulose microfiber composite modified screen-printed carbon electrode for sensitive determination of catechol. *Sci Rep*, 7, 41214:1-12. DOI:10.1038/srep41214
- Rodríguez-Delgado, M.M., Alemán-Nava, G.S., Rodríguez-Delgado, J.M., Dieck-Assad, G., Martínez-Chapa, S.O., Barceló, D., Parra, R. (2015). Laccase-based biosensors for detection of phenolic compounds. *TrAC Trends Anal Chem*, 74, 21-45. DOI:10.1016/j.trac.2015.05.008

ANALYSIS OF WELL WATERS QUALITY IN MOSTYSKA DISTRICT

Khrystyna Antoshko

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: antoshkokristina@gmail.com, Ukraine

Andrii Karaba

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Abstract. The problems of drinkable water-supply in Ukraine closely constrained with economic, with economic, ecological and water management problems. One of basic factors, that directly influence on the state of the population health there is quality of drinking-water, that it consumes. For the estimation of the quality of the well waters in some settlements of Mostyska district, the seasonal samples of well water were taken by the ecological potential For the estimation of the sanitary-hygenical state of water apply the row of indexes: the total microbial count and coli-index in Mostyska, Malniv, Gusiakiv, Pidhat, Volytsia, Nagirne, and Krukenychi. The research results of ecological state the well water of Mostyska district according to the nitrogen compounds (nitrates, nitrites and ammonium).

In addition, only well water from the villages Nagirne and Pidhat meets the sanitary and bacteriological indicators for the quality of drinking water in autumn 2018.

Keywords: quality of drinking water, well water, sanitary-hygenical state, nitrates, nitrites and ammonium.

Разом зі швидким розвитком енергетики, транспорту, сільського господарства та промисловості, на сьогодні, виникли труднощі із якістю питної води, які пов'язані із її нераціональним використанням та забрудненням. Через забруднення екосистеми під загрозу потрапляє зміна стану криничних вод. Вода низької якості негативно впливає на стан здоров'я населення: спричинює різні кишкові інфекції, вірусного гепатиту А, дизентерії, призводить до погіршення функцій нервової та кісткової системи. На сьогодні у понад 60 %

криниць в громадського користування вода не відповідає санітарним нормам за бактеріологічними показниками (Гойванович та ін., 2016-2017). На сьогодні, в Україні відсутній комплексний моніторинг якості джерел водопостачання.

Метою даної роботи є аналіз санітарно-гігієнічних та екологічних показників криничних вод деяких населених пунктів Мостиського району.

Для оцінки санітарно-гігієнічних та екологічних показників якості криничних вод деяких населених пунктів Мостиського району було відібрано осінні (вересень, листопад) проби криничних вод 7 сіл та міст даної території. Зразки води відбирали в м. Мостиська, с. Малнів, с. Гусаків, с. Підгать, с. Волиця, с. Нагірне та с. Крукеничі. Усі досліджувані криниці мають облицювання з бетонних кілець, а глибина до водного дзеркала коливається від 5 до 15 м. Дослідження загального мікробного числа (ЗМЧ) і колі-індексу проводились згідно загально прийнятих бактеріологічних методик (вимог ДСП, ГОСТ).

Було проведено спектрофотометричне визначення деяких екологічних показників: вміст нітратів, нітритів, амонію (Бриндзя, 2011).

Зразки криничних вод проаналізувано за двома санітарно-гігієнічними показниками, що регулюють якість питної води: ЗМЧ і колі-індекс. Чисельність мікроорганізмів у воді залежить від вмісту органічних речовин, швидкості течії води, температури навколишнього середовища, пори року, розташування і забрудненості водойми. Аналізуючи зразки криничних вод с. Малнів, можна побачити, що в листопаді ЗМЧ зменшується на декілька КУО, але незважаючи на це вони значно перевищують норму. Подібна динаміка санітарно-гігієнічних показників якості криничних вод характерна й для с. Крукеничі.

Зразки криничних вод в м. Мостиська характеризуються підвищеним рівнем колі-індексу в 1,5 раза у вересні, але в листопаді показник не перевищував встановлену норму. Ймовірно, це пов'язане із тим, що у вересні падали сильні дощі, в листопаді відбулося значне зниження температури. ЗМЧ знаходиться в межах норми.

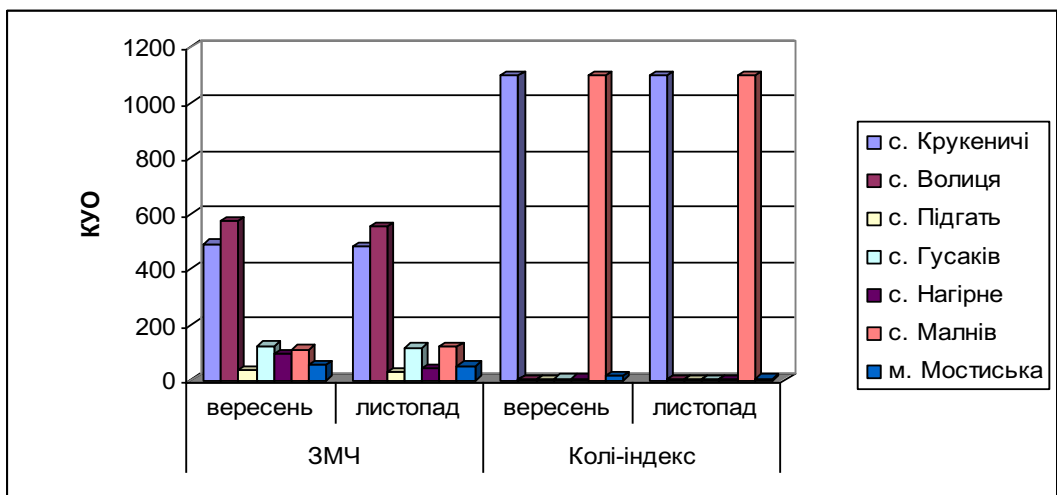

Рис. 1. Динаміка санітарно-гігієнічних показників якості криничних вод Мостиського району

Аналізуючи результати досліджень криничних вод с. Підгать та с. Нагірне, було встановлено, що показники ЗМЧ і колі-індексу знаходяться в межах норми. Ці села розташовані недалеко від м. Мостиська, на певній відстані від траси. Усі криниці мають

глибину 10-15 м. Також через Мостиська протікає р. Вишня, яка характеризується хорошим екологічним станом.

Село Волиця характеризується високим ЗМЧ, яке перевищує норму у 5 разів. Кількість кишкової в межах норми. Неповдалік від селища містяться сміттєзвалище, тому із стічними водами в криницю потрапляють синтетичні мийні засоби, сечовина, багато завислих речовин, все це негативно впливає на якість води.

Порівнюючи показники вересня та листопада, бачимо, що вони зменшилися із зниженням температури, але все рівно вони перевищують норму. Глибина криниць в селі незначна, тому разом із стічними водами потрапляють різні речовини, що забруднюють воду.

Вміст нітратів, нітритів, амонію є важливими показниками хімічного складу води, які використовуються при проведенні екологічної оцінки та нормуванні якості природних вод (Бриндзя, 2011). Уміст іонів NO_2^- у питній воді досліджуваної території коливався в межах 0,001 – 0,0017 мг/дм^3 й середньорічні показники не перевищували ГДК (3,3 мг/дм^3).

Уміст іонів NO_3^- у питній воді досліджуваної території коливався в межах 15,5 – 59,7 мг/дм^3 й перевищував ГДК (45 мг/дм^3) в селах Нагірне, Волиця і м. Мостиська. Перевищення ГДК скоріш за все зумовлено неправильним розміщенням криниць й поверхневих стоків, тобто забрудненням поверхневих вод.

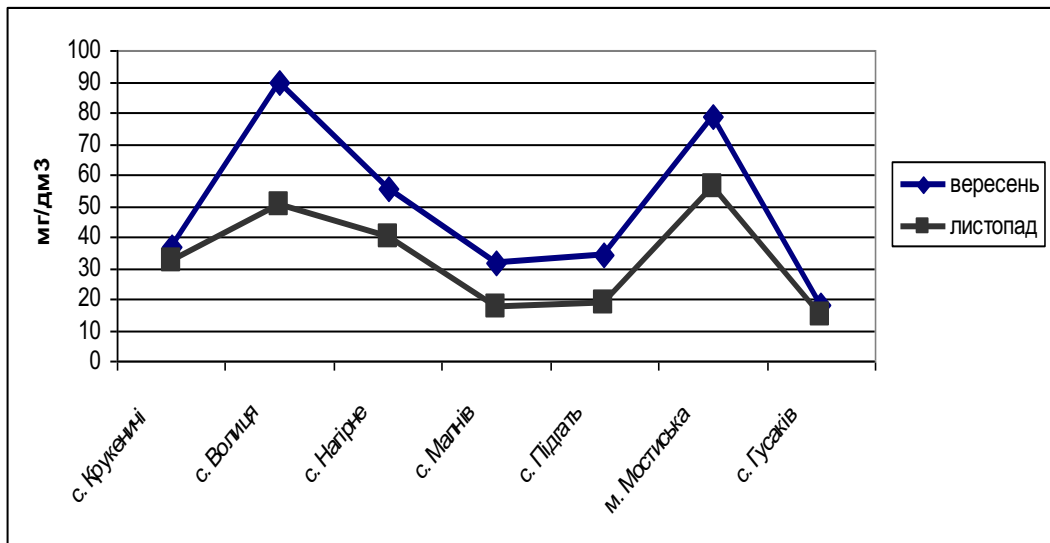

Рис. 2. Вміст нітратів у досліджуваних водах

Концентрація іонів амонію у воді досліджуваних територій коливалася в межах 1,6 – 7,9 мг/л й середні значення перевищували ГДК (2,6 мг/л) у населених пунктах м. Мостиська, с. Малнів, с. Гусаків, с. Підгать, с. Волиця та с. Крукеничі. Це пояснюється специфікою території, де розміщується криниці, на яких розташована велика кількість присадибних ділянок, вигрібних ям, які тривалий час експлуатуються, утриманням худоби і накопиченням гною та побутових органічних відходів, м. Мостиська і с. Волиця мають значне антропогенне навантаження.

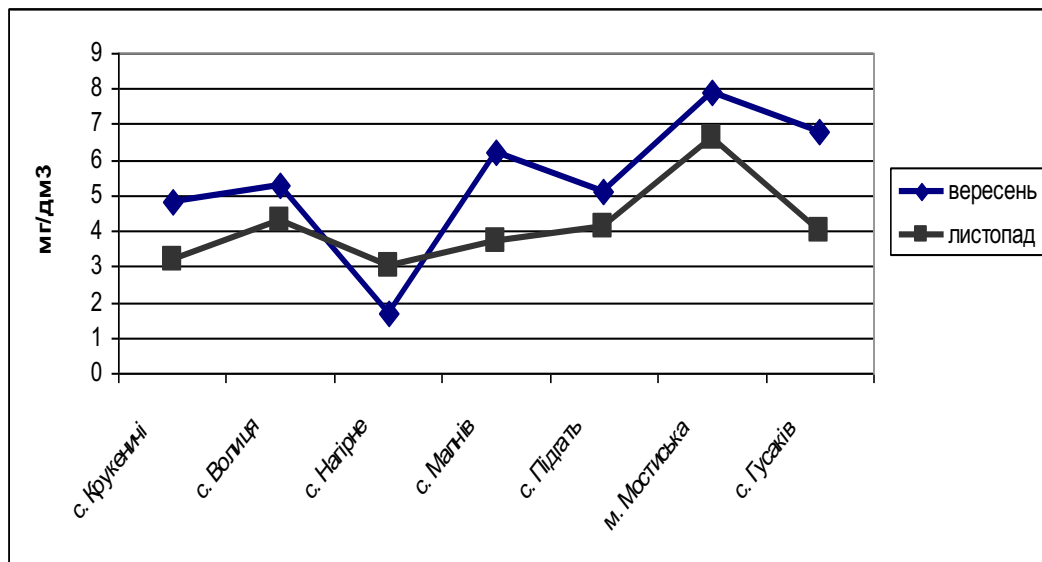

Рис. 3. Вміст амонію у досліджуваних водах

Навіть за умови невисокої токсичності забруднюючих речовин, які не викликають гострого отруєння, тривале споживання води, що містить такі сполуки, спричинює хронічну інтоксикацію і, як наслідок, розвиток патологічних змін в організмі людини (Дудник та ін., 2011).

Результати досліджень свідчать, що переважна більшість досліджуваних вод Мостиського району не відповідає санітарно-гігієнічним показникам якості питної води. ЗМЧ досліджуваних вод у перевищує показник норми у 4-7 разів. Виняток становить с. Нагірне та с. Підгать, тут показники в межах норми. Глибина криниць в селах незначна, тому разом із стічними водами потрапляють різні речовини, що забруднюють воду.

Література

Hoivanovych, N. K., Antonyak, H. L., Pavlyshak, Y. Y. (2017). Quality analysis of water supply sources by hygienic indices using an example of the specialized regions in the Lviv region. *Acta Carpathica*, 28, 55-61.

Бриндзя, І. В. (2011). Оцінка якості поверхневих вод Прикарпаття за її фізико-хімічними показниками. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету: зб. наук. праць, Сер.: Біологія, № 2 (47)*, 7-11.

Гойванович, Н. К., Монастирська, С.С., Антоняк, Г. Л. (2016). Оцінка якості криничних вод деяких населених пунктів Долинського району за вмістом сполук азоту. *Науковий вісник Львівського лісотехнічного університету*, Вип. 26.7, 202-207.

Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», 2010, ДСанПіН 2.2.4-400-10, Київ.

Дудник, С.В., Глебова, Ю.А. (2011). Моніторинг екологічної ситуації на водних об'єктах. *Вісн. Дніпропетр. держ. аграр. ун-ту, № 2*, 141-144.

MORPHOMETRIC FEATURES OF PLANTS IN THE CONDITIONS OF THE URBAN ECOSYSTEM STARYY SAMBIR

Vasylyna Bila

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: vasylynabila@gmail.com, Ukraine

Sofia Hunkevych

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Abstract. The article presents the results of morphometric studies for the plant indicators (*Tilia cordata*, *Acer platanoides*, *Populus alba* under the conditions of the urban ecosystem of the city Staryy Sambir). The total effect of anthropogenic factors of any intensity causes the expressed morphological effect in tree plants, which allows determining the level of anthropogenic stress on plants. It was found that in all indicator plants have an increase in the area of leaf blades. The maximum deviations of this indicator were noted for the Lystopadova and Drohobycka Streets. In the specified areas, the significant changes may be caused by a holistic influence of the man-caused factor that is especially distinct in the Lostopadavaya street due to the transport pollution. Anthropogenic factors cause necrosis on tree plant leaves. The most typical necroses are between leaf veins for white poplar, pointy for small-leaved linden, and spotted for Norway maple.

Keywords: urban ecosystem, *Tilia cordata*, *Acer platanoides*, *Populus alba*, morphometric indices, necrosis

Антропогенний тиск проявляється ступенем прямого або опосередкованого впливу людини на стан компонентів природи, що призводять до зменшення тривалості життя, біорізноманіття та змін у функціонуванні усього рослинного світу і, як наслідок, погіршення здоров'я населення та економічних показників функціонування господарства певної місцевості (Стойко та ін., 2012).

Сумарна дія антропогенних факторів будь-якої інтенсивності викликає у деревних рослин виражений морфологічний ефект. Це дозволяє визначити рівень антропогенного навантаження на рослини. Фіксація і оцінка морфологічних змін дають достовірну картину умов місця зростання рослин і відображають стан міського середовища. До основних змін належать площа листової поверхні та рівень некротичних уражень листків (Головинская, 2000).

Методи дослідження. Дослідження проводились в межах урбоєкосистеми міста Старий Самбір. Для зручності проведення роботи та підвищення її об'єктивності, досліджувана територія, була структурована на окремі території: парк Відкриті серця, вул. Лева Галицького, вул. Лесі Українки, вул. Листопадова, вул. Дрогобицька у межах яких було виділено місця, де зростали 3 однакові види деревних рослин. Парк слугував фоновою ділянкою.

Для дослідження реакції деревних рослин на стресові фактори середовища існування було використано комплекс біоморфометричних методів (Гетко, 2001). Визначення площі листової пластинки проводили за ваговим методом з модифікацією Л. В. Дорогань із установленням перевідного коефіцієнта. Класифікацію виявлених уражень листка проводили з використанням схеми, запропонованої Р. Шубертом.

На основі аналізу літературних джерел (Лакин, 1998), ми обрали такі рослини: липа серцелиста (*Tilia cordata*), клен гостролистий (*Acer platanoides*), тополя біла (*Populus alba*).

Результати досліджень та їх обговорення. Отриманні результати, які наведені у таблиці 1, свідчать про зміну розмірів листових пластинок досліджуваних рослин в умовах несприятливого впливу міської місцевості на природне середовище.

Таблиця 1

Площа листових пластинок деревних рослин в різних районах м. Старий Самбір

№ з/п	Район дослідження	Вид дерева	Площа листка, см ²
1	Парк Відкритті серця	<i>Липа серцелиста</i>	45,7±6,3
		<i>Тополя біла</i>	48,7±9,3
		<i>Клен гостролистий</i>	73,6±7,1
2	Вулиця Лева Галицького	<i>Липа серцелиста</i>	44,7±8,1
		<i>Тополя біла</i>	45,2±14,7
		<i>Клен гостролистий</i>	66,9±9,1
3	Вулиця Лесі Українки	<i>Липа серцелиста</i>	57,8±15,6
		<i>Тополя біла</i>	60,8±3,1
		<i>Клен гостролистий</i>	66,2±5,1
4	Вулиця Листопадова	<i>Липа серцелиста</i>	31,7±4,8
		<i>Тополя біла</i>	63,9±11,1
		<i>Клен гостролистий</i>	68,5±6,1
5	Вулиця Дрогобицька	<i>Липа серцелиста</i>	92,3±12,9
		<i>Тополя біла</i>	28±4,5
		<i>Клен гостролистий</i>	135,4±34,6

У рослин міста Ст. Самбір виявлено певні відмінності досліджуваних параметрів відносно фонових значень, а також між досліджуваними морфометричними показниками рослин, які зростають у різних районів даної урбоєкосистеми в залежності від особливостей їх фізико-географічного розташування та віддаленості від забруднювачів довкілля.

У досліджених видів деревних рослин спостерігається збільшення площі листових пластинок (таблиця 1). Максимальні відхилення зазначеного показника відмічені для вулиці Листопадової та Дрогобицької. Значні відхилення даного показника у зазначених районах міста Ст. Самбір можуть бути спричиненні цілісним впливом техногенного фактору, що особливо виражений у районі вулиці Листопадової внаслідок транспортного забруднення довкілля.

Збільшення розмірів асиміляційних органів деревних рослин і, відповідно, збільшення їх фітомаси, в умовах техногенного забруднення довкілля може бути наслідком збільшення фотосинтетичної продуктивності. Такий ефект може розглядатися як адаптаційна реакція, спрямована на збільшення інтенсивності газообміну в умовах забруднення довкілля (Приседський та ін., 2017).

Наслідки впливу забруднюючих речовин проявляються на рослинах у вигляді певних пошкоджень. Зовнішні ознаки пошкодження дерев мають різний характер від зміни забарвлення, некрозів асиміляційних органів до передчасного листопаду, недорозвинення пагонів, повної загибелі рослин. Зокрема, спостерігається деформація листя, утворення виростів на листовій пластинці (Кучерявий, 2002).

Отже, виходячи з одержаних даних з таблиці 2, якісні прояви некротичних та дехромаційних уражень листових пластинок мають специфічний характер для кожного виду дерев. Найбільш характерними типами некротичних уражень для тополі білої є міжжилкові, липи серцелистої – точкові, клена гостролистого – плямисті.

У досліджених видів таких деревних рослин як: липа, клен та тополя спостерігається збільшення площі листових пластинок. Максимальні відхилення зазначеного показника відмічені для вул. Листопадової та Дрогобицької. Значні відхилення даного показника у зазначених районах міста Ст. Самбір можуть бути спричиненні цілісним впливом

техногенного фактору, що особливо виражений у районі вулиці Листопадовій внаслідок транспортного забруднення довкілля.

Таблиця 2

Форми некротичних уражень листових пластинок досліджуваних рослин районів м. Старий Самбір

Досліджуваний р-н	Вид дерева	Тип ушкодження листової пластинки					
		Точковий	Плямистий	Міжжилковий	Крайовий	Верхівковий	Тип «риб'ячого скелету»
Парк Відкритті серця	Липа серцелиста	+	-	-	-	-	-
	Тополя біла	-	-	+	-	-	-
	Клен гостролистий	+	+	-	-	-	-
Вул. Лева Галицького	Липа серцелиста	+	-	+	-	-	-
	Тополя біла	-	-	-	-	-	-
	Клен гостролистий	-	-	-	+	-	-
Вул. Лесі Українки	Липа серцелиста	+	-	-	-	-	-
	Тополя біла	+	-	+	-	-	-
	Клен гостролистий	-	+	-	+	-	-
Вул. Листопадова	Липа серцелиста	+	-	-	-	-	+
	Тополя біла	+	-	-	-	-	-
	Клен гостролистий	+	+	-	-	-	-
Вул. Дрогобицька	Липа серцелиста	+	-	+	-	-	-
	Тополя біла	+	-	-	-	+	-
	Клен гостролистий	-	+	-	+	-	-

Антропогенні чинники спричиняють появу некрозів на листках деревних рослин. Найбільш характерними типами некротичних уражень для тополі білої є міжжилкові, липи серцелистої – точкові, клена гостролистого – плямисті.

Література

- Гетко, Н. В. (2001). *Рослини в техногенному середовищі: Структура та функція асиміляційного апарату*. Мінськ: Наука і техніка.
- Головинская, Г. Я. (2000). *Особенности экологии липы мелколистной примагистральных зон городской среды*. Воронеж: Воронежская государственная лесотехническая академия.
- Кучерявий, В. П. (2002). *Урбоэкология*. Львів: Світ.
- Лакин, Ф. Ф. (1990). *Биометрия: учебное пособие для биологических специальностей вузов*. М.: Высшая школа.
- Приседський, Ю. Г., Лихолат, Ю. В. (2017). *Адаптація рослин до антропогенних чинників*. ДонНУ ім. В. Стуса. Вінниця: ТОВ «Ніланд-ЛТД».
- Стойко, С. М., Койнова, І. Б. (2012). *Сучасні види антропогенного впливу на життєве середовище*. Український географічний журнал, № 1, 50 – 56.

BIOECOLOGICAL PRINCIPLES FOR THE CREATION OF RESISTANT GREEN SPACES IN THE CONDITIONS OF DROGOBYCH CITY

Liliia Bakh

MA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Anastasiia Kotubei

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Abstract. Selection of woody and shrub species depending on the climatic conditions and specific locality is important issues for the effective park construction. Particular attention should be paid to the existing experience in the creation of parks and green zones, features of trophotops, intensity of recreational and technogenic loading. The created parks must be stable, attractive in different seasons, resistant to diseases and pests. The study of bioecological features of native plants and introduced species can help to solve these issues.

Keywords: trees, shrubs, bioecological features, stability, introduced species, recreational load.

Створення стійких деревних насаджень рослин, можливе лише за правильного підбору асортименту рослин, їх раціонального розміщення з врахуванням біоекологічних особливостей та дотриманням умов вирощування та експлуатації (Вергунов, 1991). Видовий склад рослин, що придатні для експлуатації в складних умовах населених пунктів чи промислових центрів визначають експериментальним шляхом, враховуючи досвід попередніх поколінь та в залежності від факторів конкретного середовища (рекреаційне навантаження, загазованість повітря, засоленість ґрунтів). Критерієм оцінки можуть слугувати здатність рослин до регенерації, добра енергія росту, морфологічні ознаки, такі як забарвлення та густина листя чи хвої, форми галуження, габітус крон загалом (Кучерявий, 2005).

В умовах інтродукції, ряд видів, попадаючи в позаареальні умови часто-густо проявляють ряд ознак, що не властиві в умовах їх природного зростання. Інтродуценти здатні проявляти як високі показники росту так і кардинально прогилежні. Тому використання інтродукованої флори потребує професійного та виваженого підходу, що базується на детальному вивчення їх біоекологічних особливостей та створення оптимальних умов в позаареальних умовах (Данилишин, 1999).

В умовах міста Дрогобича більшість зелених насаджень створені як міські парки та сквери. Основними екологічними факторами, що визначають ріст та розвиток даних насаджень є трофність ґрунтів, умови зволоження, температурний режим, рекреаційне навантаження, стан повітря. Тому вивчення особливостей деревних порід по відношенню до цих факторів є вирішальними для їх успішного зростання та виконання поставлених на них функцій.

Ґрунт - найважливіший екологічний фактор, що визначає можливість існування деревних насаджень. Дуже важко відокремити вплив ґрунту на рослини від впливу клімату, бо вони тісно поєднані між собою. Від ґрунту залежить швидкість росту деревних рослин у насадженні, властивості стовбурної деревини, стійкість насаджень до дії вітру, естетичні якості тощо. Рослини у свою чергу, впливають на ґрунт, зайнятий ними. Причому цей вплив спрямовується так, що з часом ґрунт стає за своїми властивостями кращим для самих насаджень. Тому взаємовплив деревних насаджень і ґрунту потрібно розглядати як складний процес, який при відсутності катастрофічних явищ або непродуманих дій людини дозволяє підтримувати родючість ґрунтів на високому рівні протягом сотень років (Северин, 1975).

Залежно від екологічних умов місцезростання і потреби в елементах живлення розрізняють рослини мегатрофні, мезотрофні та оліготрофні. Мегатрофні або еутрофні

рослини – це рослини, дуже вимогливі до поживних речовин, потребують найбагатших умов місцезростання (клен гостролистий, клен явір, граб, бук, ялиця, осокір, клен польовий, бархат амурський, верба біла та ламка, ільм, ясен, горіх волосський).

Мезотрофні рослини – середньовимогливі до поживних речовин, ростуть на відносно багатих за родючістю ґрунтах (береза пухнаста, осика, сосна Веймутова, модрина сибірська, горобина, берега, верба козяча, дуб північний, дуб скельний, дуб звичайний, вільха чорна, каштан їстівний).

Оліготрофні рослини – маловимогливі до поживних речовин, можуть зростати навіть на дуже бідних ґрунтах. Такі рослини поширені на болотах, в сухих соснових лісах, на деградованих землях (ялівець, сосна гірська та звичайна, береза повисла, акація біла, сосна чорна).

За зволоженням розрізняють також екологічні групи рослин, що займають дуже сухі, сухі, свіжі, вологі, сирі та мокрі умови. Відповідно до цього розрізняють рослини ультраксерофіти, ксерофіти, ксеромезофіти, мезофіти, мезогірофіти, гірофіти (Свириденко та ін., 2005).

При створенні паркових насаджень, а особливо за участю інтродуцентів, слід особливо увагу звертати на відношення порід до трофності ґрунту та ступеня його вологості, за умови, що ми хочемо, щоб створені насадження виконували свої функції ефективно та тривалий час. Практика свідчить, що при доборі деревних порід для паркового будівництва, потрібно також використовувати шкалу відношення дерев до окремих елементів, кислотності та засоленості ґрунту (Verburg, 2010).

Щодо відношення дерев до загазованості міського середовища, то І.С.Мелехов вважає, що шкідливі домішки в атмосферному повітрі можуть закривати продири на листі чи хвої, проникати через них у рослину (Мелехов, 1980). Ним встановлені п'ять класів за газостійкістю: до 1-го класу відносять породи найбільш, а до 5-го - найменш газостійкі. В умовах міста Дрогобича найдоцільніше використовувати рослини, що належать до 1-4 того класів газостійкості, а саме ільм, дуб північний, спірея, лох вузьколистий, дуб звичайний, акація жовта, бузок, самшит, ясен звичайний, клени: татарський, та гостролистий, горобина, черемха, акація біла, модрина, яловець козацький та звичайний, туя, тис, ялина колоча, дугласія, сосна веймутова, кримська.

Вивчення відношення деревних порід до різного роду хвороб та пошкоджень, викликаних біотичними та абіотичними чинниками, є важливою передумовою використання їх в садово-парковому господарстві. Паралельно з дослідженнями фенотипу існуючих паркових насаджень міста Дрогобича, наші дослідження включали їх рекогносцирувальні обстеження на наявність хвороб та шкідників, з чого вважаємо за недоцільне використання таких порід в озелененні міста як ялина звичайна, береза повисла, яблуня, груша, верба біла, тополя чорна, клен ясенелистий, сосна звичайна. Дана робота виконана на кафедрі екології та географії під керівництвом доцента Скробача Т.Б.

Підсумовуючи вищенаведену інформацію можна відзначити, що для правильного підбору деревних порід для паркового будівництва слід враховувати ряд особливостей, а саме: здатність рослин рости на відповідних ґрунтах та за відповідних гідрологічних умов; здатність переносити низькі температури; здатність переносити умови міста та рекреаційне навантаження; здатність до конкуренції; стійкість до хвороб, шкідників, здатність витримувати обрізки, довговічність та естетична привабливість. Саме ці критерії є вирішальними при підборі асортименту аборигенних порід та інтродуцентів для створення зелених насаджень.

Література

- Verburg, P., van Berkel, D., van Doorn, A., van Eupen, M. and van den Heiligenberg, H. (2010). *Trajectories of land use change in Europe: a model-based exploration of rural futures. Landsc. Ecol.*, № 27 (2), 217-232.
- Вергунов, А.П., Денисов, М. Г., Ожегов, С. С. (1991). *Ландшафтное проектирование. Москва: Высшая школа.*
- Данилишин, Б. М. (Ред.). *та ін. (1999). Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. Київ: РВПС України.*
- Кучерявий, В. П. (2005). *Озеленення населених місць. Львів: Світ.*
- Мелехов, И. С. (1980). *Лесоведение. Москва: Лесн.пром-сть.*
- Рубцов, Л. И. (1977). *Деревья и кустарники в ландшафтной архитектуре. Киев: Наукова думка.*
- Свириденко, В. С., Бабіч, О. Г., Киричок, Л. С. (2005). *Лісівництво. Підручник. Київ: Арістей.*
- Северин, С. И. (1975). *Комплексное озеленение и благоустройство городов. Київ: Будівельник.*

THE INFLUENCE OF BIOLOGICAL PREPARATIONS ON THE MORPHOLOGICAL INDICES AND CROP CAPACITY OF THE PURPLE CONEFLOWER (*ECHINACEA PURPUREA*) IN THE CONDITIONS OF THE PRECARPATHIAN REGION OF UKRAINE

Liliia Havran

MA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: gavran24@ukr.net, Ukraine

Anastasiia Matsiurak

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: natahoyvan@gmail.com, Ukraine

Abstract. The investigation of growth biostimulants have being carried out in 2018 in the crops of medicinal plants in the conditions of the Precarpathian region of Ukraine. It is established, that growth biostimulants Humisol, Dobryn Stymul-S and Vympel influenced on the morphological indices and crop capacity of the investigated plants. These highest indices were established in the variants with double applying biostimulants Vympel and Dobryn Stymul-S (the first time – while sprinkling the plants in the phase of shoots and the second time – while sprinkling the plants during the vegetation).

Keywords: biostimulants of plant growth, medicinal plants, morphological indices, crop capacity, soil and climatic conditions.

В останні роки в Україні наполегливо ведеться пошук природних лікарських засобів для лікування і профілактики різних захворювань у людей, особливу увагу приділяють лікарським рослинам як джерелу біологічно активних речовин. Для забезпечення постійності хімічного складу та відтворюваності якісних показників лікарської сировини все більше видів лікарських рослин в Україні вирощується в культурі. Складність культивування лікарських видів у світі в цілому, і зокрема в Україні, пов'язана з їх особливими вимогами до умов вирощування (Алексеев, 2010; Бурик, 1998; Ільїна, 2007). Широке застосування фітопрепаратів зумовлює вивчення агробіологічних особливостей культивування лікарських рослин, зокрема, ехінацеї пурпурової.

Важливим резервом підвищення врожайності лікарських рослин та покращення якості рослинної фармацевтичної сировини є використання біологічних препаратів (стимуляторів росту рослин). Вони все більше стають невід'ємними елементами технології вирощування

різних культур. Біологічні препарати впливають на систему гормональної регуляції, яка визначає характер таких найважливіших фізіологічних процесів як ріст, утворення нових органів, перехід рослин до цвітіння, стану спокою або вихід з нього (Волошина, 2007; Дудка, 2014).

Матеріали, умови та методика проведення досліджень

Дослідження проводились у польовій сівозміні навчально-дослідній ділянці Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка протягом 2018 року. Метеорологічні умови 2018 року відрізнялися від середніх багаторічних, особливо під час вегетації рослин. Прохолодна та суха погода в квітні-травні місяці впливала на ріст і розвиток рослин ехінацеї пурпурової та формування врожаю. Температурний режим серпня був досить сприятливий для цвітіння ехінацеї пурпурової.

Програмою наших досліджень передбачалось вивчити вплив біостимуляторів росту (Гумісол, Добрин-Стимул-S та Вимпел) на ріст і розвиток рослин, морфологічні показники та врожайність ехінацеї пурпурової.

Повторність досліду трьохразова. Облікова площа ділянки – 10 м².

Дослідження виконувались у відповідності до методики проведення польових дослідів по вивченню основних прийомів вирощування сільськогосподарських культур (Доспехов, 1985).

Таблиця 1

№ з/п	Варіанти досліду	Обприскування рослин у фазі сходів, на 1 га	Обприскування рослин під час вегетації, через 14 днів після сходів, на 1 га
1	Контроль - (без внесення біостимуляторів)	-	-
2	Гумісол	10 л	-
3	Гумісол	-	10 л
4	Гумісол	10 л	10 л
5	Добрин-Стимул-S	5 л	-
6	Добрин-Стимул-S	-	5 л
7	Добрин-Стимул-S	5 л	5 л
8	Вимпел	300 г	-
9	Вимпел	-	300 г
10	Вимпел	300 г	300 г

Особливості вирощування лікарських рослин на дослідній ділянці

Ехінацею пурпурову розміщували після ярої пшениці. Після збору попередника проводили лущення стерні на глибину 8-12 см дисковими знаряддями.

Оранку проводили в першій декаді жовтня на глибину 20-22 см. Весною проводили вирівнювання ґрунту, передпосівну культивуацію (на глибину 6-8 см) і передпосівне коткування ґрунту перед посівом лікарських рослин.

Сівбу проводили в другій декаді квітня. Насіння висівали ручною сівалкою з дисковим сошником овочевої сівалки типу СО – 4,2. Сіяли лікарські рослини рядковим способом з міжряддям 60 см, глибина загортання насіння – 1-2 см, норма висіву насіння ехінацеї пурпурової становила (5 кг/га).

Догляд за посівами лікарських рослин полягав у розпушенні міжрядь і знищенні бур'янів. За період вегетації ми проводили три міжрядні обробітки і прополку рослин. Біостимулятори росту рослин вносили згідно схеми дослідів.

Результати дослідження та їх обговорення

Як показали наші дослідження, проведені в 2018 році, що біостимулятори росту рослин мали певний вплив на морфологічні показники рослин *Echinacea purpurea*.

Найкращі умови для росту і розвитку рослин *E. purpurea* протягом вегетації склалися у варіанті із застосуванням стимулятора росту рослин Вимпела при обприскуванні рослин в два строки (перший раз – при обприскуванні рослин у фазі сходів 300 г/га і другий раз – при обприскуванні рослин під час вегетації 300 г/га). У даному варіанті середня висота рослини становила 29,4 см. Найменші лінійні розміри мали рослини на контрольному варіанті, висота рослини на даному варіанті становила 19,8 см.

Що стосується середньої кількості листків на рослині, то ці показники були найвищими при застосуванні стимулятора росту рослин Добрин-Стимула-S і Вимпела в два строки (перший раз – при обприскуванні рослин у фазі сходів і другий раз – при обприскуванні рослин під час вегетації). Найбільша кількість листків 15,4 шт. була встановлена у варіанті із застосуванням стимулятора росту рослин Вимпела при обприскуванні рослин в два строки (перший раз – при обприскуванні рослин у фазі сходів 300 г/га і другий раз – при обприскуванні рослин під час вегетації 300 г/га).

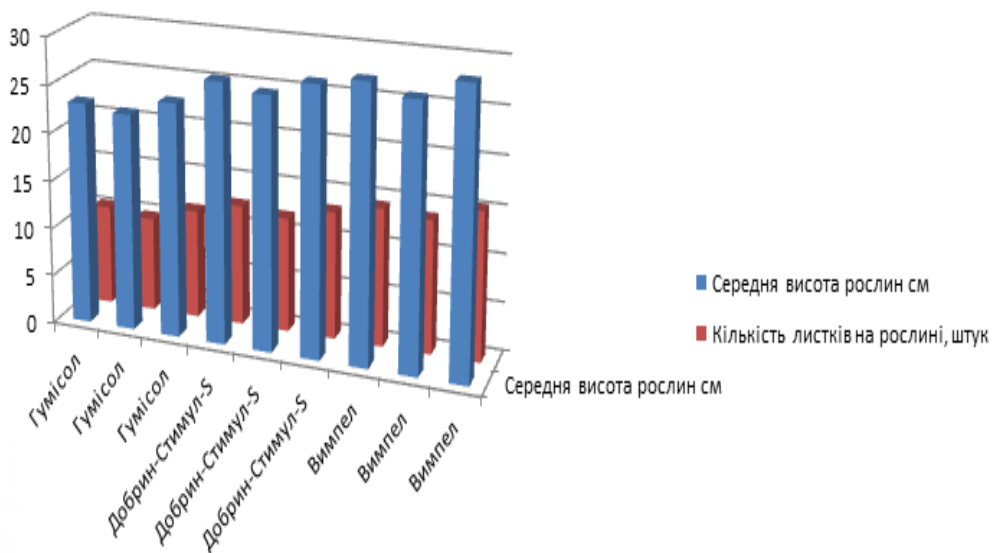

Рис. 1. Вплив біологічних препаратів на морфологічні показники *Echinacea purpurea*

Біостимулятори росту мали істотний вплив не лише на морфологічні показники рослин, а також на врожайність (рис. 2).

Найвищою врожайністю сухої сировини (трави) *E. purpurea* була встановлена на варіанті із внесенням біостимулятора росту рослин Вимпела при обприскуванні рослин в два строки (перший раз – при обприскуванні рослин у фазі сходів 300 г/га і другий раз – при обприскуванні рослин під час вегетації 300 г/га), що становила 28,3 ц/га або була більшою ніж на контрольному варіанті (без внесення біостимуляторів росту рослин) на 9,1 ц/га. Врожайність на інших варіантах, де вносили біостимулятори росту рослин Добрин-Стимула-S і Гумісолу, була значно нижчою, ніж на варіанті із внесенням Вимпела. Найнижча врожайність сухої сировини (трави) *E. purpurea* була встановлена на контрольному варіанті і становила 19,2 ц/га.

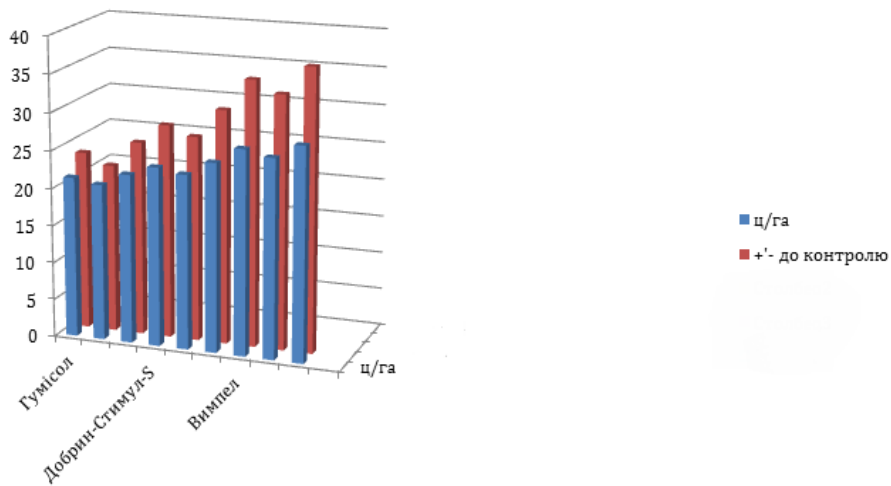

Рис. 2. Вплив біологічних препаратів на врожайність *Echinacea purpurea*

Висновки

1. Ґрунтово-кліматичні умови зони Передкарпаття України є сприятливими для культивування лікарських рослин *E. purpurea*.
2. Біостимулятори росту рослин Гумісол, Добрин Стимул-S та Вимпел мали певний вплив на ріст і розвиток досліджуваних рослин та тривалість їх вегетаційного періоду.
3. Біостимулятори росту рослин Гумісол, Добрин Стимул-S та Вимпел вплинули на морфологічні показники та врожайність досліджуваних рослин. Найвищі ці показники були встановлені у варіантах за дворазового внесення біостимуляторів Вимпелу та Добрин Стимул-S.

Література

- Алексєєв, І., Діброва, А. (2010). *Велика енциклопедія народної медицини*. Донецьк: Глорія Трейд.
- Болтаревиц, З. І. (1994). *Українська народна медицина*. Київ: Абрис.
- Бурик, Д.О. (1998). Лікувальні властивості ехінацеї. *Провізор*, № 3, 45.
- Волошина, Н. М. (2007). Ефективність біопрепаратів нового покоління для захисту польових культур. *Сучасні інтенсивні технології в рослинництві в умовах Північного степу України: матеріали конференції, м. Кіровоград*, 23–26.
- Гиндич, О.В. (1998). Досвід інтродукції ехінацеї пурпурової. *Полтава*, 10-11.
- Дербаль, Ю. М. (2001). Вирощування ехінацеї пурпурової в Україні. *Вісн. аграрн. науки*, №2, 79-80.
- Доспєхов, Б. А. (1985). *Методика полевого опыта*. Москва: Агропромиздат.
- Дудка, В.В. (2014). *Применение регуляторов роста и «стимуляторов»*. *Агроном*, № 3, 58-63.
- Ільїна, С. І. (2007). *Енциклопедія народної медицини*. Київ: Медицина.

ESTIMATION OF PHYTOTOXICITY FOR WELL WATER OF SOME SETTLEMENTS OF LVIV REGION

Sofia Hali

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: halijsofija@i.ua, Ukraine

Oksana Yusypovych

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Abstract. Rural population of Ukraine mainly consume water from wells and individual wells, which (in the vast majority) are in unsatisfactory technical and sanitary condition. To assess the phytotoxicity of the well waters in some settlements of Lviv region, samples were taken in the autumn of 2018 (September, November): Mostyska, Malniv, Gusakiv, Pidgat, Volytsia, Nagirne and Krukenychi and their biotesting were conducted. The research results indicate that, the well waters during September 2018 have a low level of toxicity in the settlements Nagirne and Pidgat. In the village Krukenychi and Gusakiv, the recorded toxicity was above the average, and in Mostyskaya, Volytsia and Malniv, a high level of toxicity in the investigated period was detected. Indicators of phytotoxicity in water samples in November are somewhat lower, which may be due to the influence of temperatures on the solubility of various toxic substances and weather conditions, since all unnecessary substances are washed away by the rains and remain in surface waters.

Keywords: quality of drinking water, biotesting, phytotoxicity, Mostysky district.

Сільське населення України в основному споживає воду з криниць та індивідуальних свердловин, які (у переважній більшості) знаходяться в незадовільному технічному й санітарному стані (Бриндзя, 2011; Гойванович та ін., 2018). Оцінка якості природних вод методами біотестування щороку набуває все більшої актуальності, оскільки стрімко зростає кількість небезпечних забруднюючих речовин антропогенного походження (Мелехова та ін., 2007). Багато ксенобіотиків, що містяться у воді навіть у малих концентраціях, здатні накопичуватися у живих організмах і викликати патологічні зміни в наслідок тривалого впливу. Методи біотестування дозволяють об'єктивно і комплексно оцінювати вплив речовин на організм і його життєві процеси (Осика та ін., 2001; Петросян та ін., 2002).

Метою роботи є оцінка якості криничних вод деяких населених пунктів Львівщини (на прикладі Мостиського району) за показниками їх фітотоксичності.

Матеріал й методи дослідження. Для оцінки фітотоксичності криничних вод досліджуваного району було відібрано 2 проби води у осінній період (вересень, листопад) 2018 р. із 7 сіл та міст даної території. Зразки води відбирали в м. Мостиська, с. Малнів, с. Гусаків, с. Підгать, с. Волиця, с. Нагірне та с. Крукеничі Мостиського району. Біотестування проводили за методикою А.Горової (Руденко С. С. та ін., 2003). Як тест-культури використовували корінці цибулі звичайної (*Allium cepa*). Показником токсичності виступає пригнічення росту коренів *Allium cepa* L., оскільки встановлено, що ріст корінців пригнічується при більш низьких концентраціях токсиканту, ніж проростання рослин (Ольхович та ін., 2005).

Таблиця 1

Рівні фітотоксичності вод

Рівні пригнічення ростових процесів (фітотоксичний ефект), %	Рівень токсичності
0–20	Відсутність або слабкий рівень токсичності
20,1–40	Середній рівень
40,1–60	Вище середнього рівня
60,1–80	Високий рівень
80,1–100	Максимальний рівень

Результати досліджень та їх обговорення. На основі ростових показників Цибулі звичайної було встановлено рівень фітотоксичності питної води вибраних сіл в межах Мостиського району (табл. 2.). За контроль взяли дистильовану воду. Допустима норма токсичності питної води становить не 50 % (Мелехова, 2007).

Таблиця 2

Вплив якості питної води на ростові показники корінців *Allium cepa*

Проба	Вересень 2018		Листопад 2018	
	4-та доба (мм), $M \pm m$	Рівень токсичності, %	4-та доба (мм), $M \pm m$	Рівень токсичності, %
Контроль	18,09±2,79	-	9,99±2,22	-
с. Крукеничі	8,88±4,26	50,9	6,26±2,53	37,3
с. Волиця	6,45±2,33	64,3	7,06±3,05	29,0
м. Мостиська	6,29±1,58	65,2	3,82±0,71	61,7
с. Гусаків	7,45±1,15	58,8	8,24±3,47	17,5
с. Нагірне	15,15±5,73	16,2	7,39±2,13	26,0
с. Підгать	13,0±4,29	17,08	7,26±2,05	27,0
с. Малнів	6,09±1,55	66,3	8,21±1,96	17,8

Результати досліджень свідчать, що у населених пунктах Нагірне та Підгать криничні води впродовж вересня 2018 р. мають слабкий рівень токсичності. У с. Крукеничі та с. Гусаків зафіксована токсичність вище середнього показника, а в м. Мостиська, с. Волиця та с. Малнів встановлений високий рівень токсичності у досліджуваній період. Згідно з вимогами до якості питних вод за токсичністю, криничні води сіл Крукеничі, Гусаків, Волиця, Малнів і міста Мостиська перевищують ГДК і не можуть бути рекомендовані до вживання (рис. 1). Найвищий рівень фітотоксичності зафіксовано на 4 добу спостережень у м. Мостиська, с. Волиця та с. Малнів.

Висока токсичність зафіксована в м. Мостиська, тобто ця вода є непридатною для пиття. Слабка токсичність води спостерігається в с. Гусаків та с. Малнів та середня токсичність у с. Крукеничі, с. Волиця, с. Нагірне та с. Підгать. Це може бути пов'язано з погодними умовами. У літній період випала велика кількість опадів, і разом із дощами в поверхневі води потрапляли всі змиви із ґрунту, доріг, тощо.

У таблиці 3 можна побачити відносно невисоку різницю у ростових показниках цибулі на досліджуваних зразках криничних води порівняно з контролем, про що і свідчать середні показники токсичності взятих проб води. У результаті проведеного дослідження, встановлено, що показники токсичності значно нижчі порівняно з вереснем 2018 р. (рис. 1).

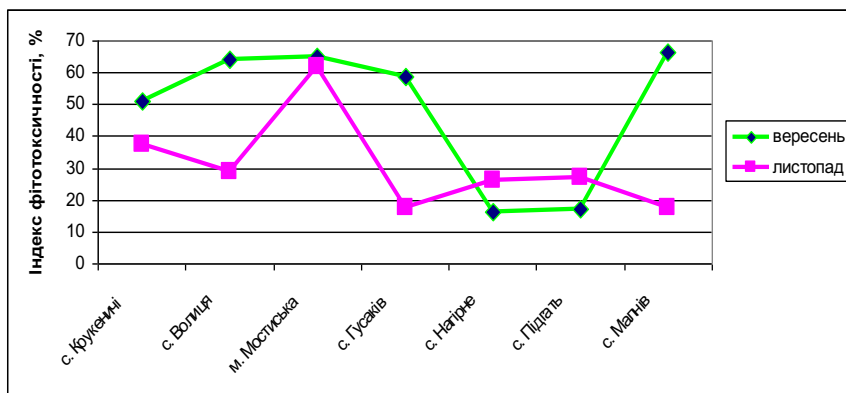

Рис. 1. Динаміка індексу фітотоксичності у досліджуваних водах

В цілому, впродовж періоду досліджень (вересень-листопад 2018 року), тільки зразки криничних вод з міста Мостиська перевищують допустимий рівень токсичності для питних вод.

Висновки. Для оцінки фітотоксичності криничних вод досліджуваного району було відібрано проби в м. Мостиська, с. Малнів, с. Гусаків, с. Підгать, с. Волиця, с. Нагірне та с. Крукевичі Мостиського району. Встановлено, що токсичність води у вересні 2018 року мала високі показники, які перевищують гранично допустимі норми. Показники фітотоксичності у пробах води у листопаді є дещо нижчими, що може бути пов'язано із впливом температур на розчинність різних токсичних речовин та погодними умовами, оскільки із дощами змиваються всі непотрібні речовини і залишаються в поверхневих водах.

Література

- Бриндзя, І. В. (2011). Оцінка якості поверхневих вод Прикарпаття за її фізико-хімічними показниками. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету: зб. наук. праць, сер.: Біологія, № 2 (47), 7-11.*
- Гойванович, Н. К., Антоняк, Г. Л., Косак, Г. М. (2018). Моніторинг показників якості криничних вод Стрийського району. *Наукові доповіді НУБіП України, №5 (75), 12.* [Електронний ресурс] Режим доступу <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Dopovidi/issue/view/450>.
- Кучеренко, Т. В., Головатюк, Є. О. (2008). Використання біотесту *Allium sera* L. (цибуля звичайна) для оцінювання антропогенного забруднення навколишнього середовища. *Агроекологічний журнал, №4, 79-83.*
- Мелехова, О. П., Егорова, Е. И., Евстеева, Т. И. и др. (2007). *Биологический контроль окружающей среды: биоиндикация и биотестирование.* Москва: Академия.
- Ольхович, О. П., Мусієнко, М. М. (2005). *Фітоіндикація та фітомоніторинг.* Київ: Фітосоціоцентр.
- Осика, В. Ф., Кравченко, М. С. (2001). *Якість вимірювань складу та властивостей об'єктів довкілля та джерел їх забруднення: монографія.* Київ: Наука.
- Петросян, А. Г., Дятлов, С. Є., Тарасенко, А. О., Дятлова, О. С. (2002). Біотестування як метод експрес-оцінки токсичності ґрунтів. *Вісн. ОНУ, №7(1), 139-145.*
- Руденко, С. С., Костишин, С. С., Морозова, Т. В. (2003). *Загальна екологія: практичний курс.* Навчальний посібник. Чернівці: Рута.

STUDYING BIOLOGICAL DIVERSITY OF THYME SPECIES (THYMUS) IN THE DROHOBYCH DISTRICT

Viktoriia Lesiv

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: biochem.ddpu@gmail.com, Ukraine

Liudmyla Yurchak

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Abstract. The research studies the species diversity of *Thymus* plants in lowlands, foothills and mountainous areas of the Drohobych district. The results demonstrate that the most widely spread species in the vicinity of villages Pidbuzh and Luzhok Dolishnyi are *Thymus vulgaris* L. and *Thymus serpyllum* L.

Thyme population in the vicinity of Dovhe-Hirske village consists of separate locus of *Thymus vulgaris* L. and *Thymus serpyllum* L. In addition, *Thymus marschallianus* Willd was occasionally observed.

It has been found that examined species from different locations are in optimal cenotic conditions. Distribution of *Thymus* species within studied territory of Drohobych district defines their uneven growth depending on ecological conditions and antropogenic factor.

Keywords: medicinal plants, *Thymus* L., biocenosis, plant population, species diversity, antropogenic factor.

Проблема виснажливого використання і охорони ресурсів дикорослих лікарських рослин набула особливої актуальності в Україні з середини минулого століття. В Україні є значні природні ресурси цінних видів рослин, у тому числі й лікарських. Однак, ресурсний потенціал деяких видів обмежений (Мінарченко та ін., 2000). Тривале безконтрольне використання лікарських рослин, інтенсифікація господарювання, недбале використання, вирубування лісових фітоценозів, призвело до скорочення ареалу більшості цінних видів, зменшення їхнього кількісного складу (Завірюха, 2000).

Актуальними залишаються питання з вивчення видової різноманітності лікарських рослин, зокрема роду Чебрець (*Thymus* L.).

Чебрець – цінна лікарська, пряно-ароматична ефіроолійна рослина. (Солодовніченко, 2015). Сировину чебрецю включено до всіх фармакопей Європи, які рекомендують застосовувати цю рослину в лікарських препаратах і бальзамах. Щорічна потреба національної фарміндустрії в сировині чебрецю становить понад 200 т, але заготовляють близько 10 т (Начичко, 2015). З цієї метою проводять моніторинг видів роду *Thymus* L в різних регіонах країни.

Метою нашого дослідження було дослідити видову різноманітність рослин роду Чебрець на території Дрогобищини.

Під час польових досліджень (червень-серпень 2018 рр.) були відібрані три пробні моніторингові площі, які представляють лучні біоценози околиць трьох населених пунктів низинного, передгірського та гірського регіонів в межах Дрогобицького району по 1 га: ділянка №1 – околиці села Лужок Долішній – низинний регіон, ділянка №2 – околиці с.м.т. Підбужа – передгірський регіон, ділянка №3 – околиці села Довге-Гірське – гірський регіон.

Моніторингові площі закладали з урахуванням різного ступеня антропогенного навантаження на фітоценози (рекреацію, косовицю, гідромеліорацію, рубки, пожежі, розорювання, надмірний збір, заліснення, насадження) та за умови його відсутності.

Ідентифікацію виду рослин здійснювали за допомогою визначників (Прокусіна, 1989).

Територія Дрогобицького району належить до Дрогобицької передгірної скульптурної височини. Займає межиріччя Дністра і Стрия. Більшість висот досягає у середньому 300–400 м. Дрогобицьку височину розчленовують широкі долини Бистриці Підбузької, Тисмениці, Колодниць-Нежухівки і численні потоки басейнів цих рік. У зоні розвитку м'яких соленосних відкладів виявляється залежність ерозійного розчленування від літології (ділянка долини р. Колодниць) (Геренчук, 1982). У рельєфі Дрогобицької височини спостерігається сполучення широких заболочених долин, глибоковрізаних потоків з увалисто-хвилястими межиріччями.

Досліджені нами групи особин чебрецю з різних місцезнаходжень перебували в оптимальних ценотичних умовах.

В околицях с.м.т. Підбуж найпоширенішим сировинно-цінним видом є чебрець звичайний (*Thymus vulgaris* L.). Популяція чебрецю звичайного в околицях с.м.т. Підбуж, складається з багатьох невеликих окремих локусів. Популяції *Thymus vulgaris* L. виявлені в рослинних угрупованнях формацій *Cariceta colchica*, *Poeta angustifoliae*, *Agrostideta tenuis*, які поширені на мезотрофних, близьких до нейтральних, піщаних ґрунтах.

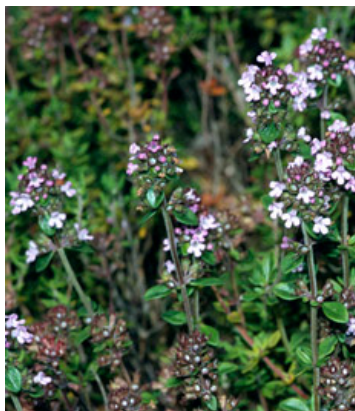
На масивах досліджуваної території спостерігалась фрагментація особин чебрецю повзучого (*Thymus serpyllum* L.). Так, на окремих ділянках зі зрідженим трав'яним покривом проективне покриття (*Thymus serpyllum* L.) становило до 10%, тоді як на ділянках зі щільним трав'яним покривом *Thymus serpyllum* L. траплявся поодиноким.

Популяція видів чебрецю в околицях села Лужок Долішній складається з окремих точкових локусів. На цій досліджуваній території нами виявлено чебрець звичайний (*Thymus vulgaris* L.) та чебрець повзучий (*Thymus serpyllum* L.). *Thymus vulgaris* L зростав нерівномірно, утворюючи невеликі за площею агрегації з проективним покриттям до 20%. На відміну від чебрецю звичайного (*Thymus vulgaris* L.) чебрець повзучий (*Thymus serpyllum* L.) не утворює щільних агрегацій, а виступає в ролі інгредієнта різнотравно-злакових угруповань.

Популяція чебрецю в околицях села Довге-Гірське складалась з окремих локусів чебрецю звичайного (*Thymus vulgaris* L.) та чебрецю повзучого (*Thymus serpyllum* L.). Поодиноким траплявся чебрець Маршалла (*Thymus marschallianus* Willd.) Чебрець звичайний зростав більш-менш рівномірно, зрідка утворюючи невеликі за площею агрегації з проективним покриттям до 30%. На підвищених місцях досліджуваної території зростав чебрець повзучий (*Thymus serpyllum* L.), який формував щільні куртини з проективним покриттям до 10%.

Thymus serpyllum L.

Thymus vulgaris L.

Thymus marschallianus Willd.

Чебрець Маршалла (*Thymus marschallianus* Willd.) на досліджуваній території показав себе як мезофіт і є більш вибагливий до мінерального складу та зволоження ґрунту, ніж

чебрець повзучий (*Thymus serpyllum* L.). *Thymus marschallianus* надає перевагу дерновим і дерново-підзолистим слабо суглинковим ґрунтам, багатим на вапнякові домішки.

Антропогенне навантаження в околицях села Довге Гірське на час досліджень не виявлено. Популяції чебрецю в околицях села Довге Гірське знаходиться в задовільному стані.

Розподіл представників роду Чебрець в межах досліджуваних територій Дрогобицького району характеризує їх нерівномірне зростання за різних екологічних умов та антропогенного навантаження.

Література

Геренчук, К. І. (1982). *Природа Львівської області. Вища школа.*

Гродзінський, А. М. (1990). *Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник. К.: Голов. ред. УРЕ.*

Завіруха, Б. В., Мінарченко, В. М. (2000). *Наукові основи ресурсознавства лікарських рослин. Український ботанічний журнал, 3, 243–249.*

Зузук, Б. М., Зузук, Л. Б. (2009). *Ресурсознавство лікарських рослин. Вінниця: Нова книга.*

Мінарченко, В. М. (2000). *Ресурси лікарських рослин в Україні. Український ботанічний журнал, 2 (57), 21–25.*

Начичко, В. О. (2015). *Рід Thymus (Lamiaceae) у флорі Заходу України: автореф. дис. канд. біол. наук. Київ.*

Прокусіна, Ю. Н. (1987). *Определитель высших растений Украины. Киев, Наук. думка.*

Солодовніченко, Н. М. (2010). *Чебрець. Фармацевтична енциклопедія. Київ: Моріон.*

Чикаленко, Т. С. (1993). *Атлас ареалів і ресурсів лікарських рослин України. К.: Здоров'я.*

INNOVATIONS IN MEDICAL SERVICE

Maryna Kosianchuk

BA, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
e-mail: marinakosjanchuk@ukr.net, Ukraine

Abstract. The article focuses on innovations in medical service as the most important and useful innovation of modern society. The author emphasizes the importance of this sphere of activity and gives examples of progressive innovations.

Keywords: innovation, telehealth, fast healthcare interoperability resources, augmented reality, artificial intelligence, hospital, medications, technology, medicare, treatment.

As the world is developing, the life expectancy is changing. On average, every person visits hospital in every 17 years. According to the Journal of the American Medical Association, nearly 100,000 people die annually in hospitals due to medical negligence. Among them, 80,000 die from hospital-acquired infections. This topic is extremely relevant, because our life often depends on the quality of health care.

There are many forces driving the need for innovation. There are looming shortages of key providers. Costs are too high and rising. These factors, plus additional socioeconomic forces, mandate a focus on innovation. There is a real need for innovation in health care delivery, as well as in medicine, to address related challenges of access, quality, and affordability through new and creative approaches.

1). Telehealth. The telehealth market is booming. Consumers are leading increasingly busy lifestyles, with up to 60% favouring digitally-led services. Providing clinical care at a distance, increasing accessibility and eradicating potential delays has given patients greater control, boosting

patient satisfaction and overall engagement. Such is its exponential growth, The Centers for Medicare and Medicaid Services in the US has recently released its proposed Physician Fee Schedule and Qualified Payment Programme updates for 2019, where telehealth services has been heavily featured, in order to deliver 'different access points' for patients.

2). Fast Healthcare Interoperability Resources. It has become increasingly difficult to safely and efficiently share patient data between healthcare providers. FHIR (Fast Healthcare Interoperability Resources), a new tool developed according to Health Level Seven (HL7) standards, will act as an interpreter between two healthcare systems or offices. The first release will focus on clinical data, like images and medications, while the second will focus on administrative data, like billing and demographics.

3). 3-D visualization and augmented reality for surgery. Surgeons rely on microscope oculars or other camera systems to operate. However, they typically depend on their own eyes and interpretations to execute the most precise tasks — with their heads down, peripheral vision limited, and back and neck muscles strained. This past year, two of the most intricate surgical fields, neurosurgery and retinal microsurgery, began experimenting with technology that keeps surgeons' heads up while immersing them in a high-resolution, 3-D visual representation of their subject.

4). Ketamine for treatment-resistant depression. With nearly 43,000 suicides a year, the need for effective treatment looms large. In 2013, ketamine, a drug commonly used for anesthesia. Studies indicated that 70 percent of patients with treatment-resistant depression saw an improvement in symptoms within 24 hours of receiving ketamine.

5). Artificial intelligence. Artificial intelligence (AI) applications, such as predictive analytics for patient monitoring has provided significant financial savings. Applications that target hospitals and medical institutions include patient monitoring and transcribing notes for electronic health records (EHRs). The European Union is set to invest \$24bn into artificial intelligence (AI) by 2020 in a bid to catch up with Asia and the US, who have invested heavily in AI and cloud services. This year, Google revealed its plans to harness AI and machine learning across a multitude of consumer technologies, particularly in healthcare. "If AI can shape healthcare, it has to work through the regulations of healthcare. In fact, I see that as one of the biggest areas where the benefits will play out for the next 10-20 years," Google CEO Sundar Pichai has previously stated.

6). Genomics. Consumers get more involved in the management of their health, consumer genetics and research companies have grown in popularity and scale. People want to further understand their genetic makeup, leading personal genomics and biotech company 23andMe to become one of the largest consumer-based organisations worldwide. Interestingly, this year, the company has entered a four-year collaboration with GSK to develop new treatments, but using human genetics as the basis for discovery. Not only looking to develop treatments by analysing human genetics, pharmaceutical companies are looking to even remove hereditary genes which pass diseases down generations. In 2017, human embryos were successfully 'edited' through gene editing tool, CRISPR (Clustered, Regularly Interspaced, Short Palindromic Repeats), eradicating hypertrophic cardiomyopathy within 42 embryos.

Innovative technologies in Ukraine. According to the most of scientific experts innovative activities in Ukraine are considered as critical and non-complying with modern level of innovative processes in industrially advanced countries and with needs of innovative development. Ukraine belongs to the group of countries with very low rate of highly technological products in export (5%) while the average world's rate is 21% (Philippines — 65%, Ireland — 41%, USA — 32%, Russia — 13%). Unfortunately, in our country there are no high-quality medical technologies that could help patients. Compared with other countries, we have a very low level of health care, which is the reason for a low life expectancy.

There is a real need for innovation in health care delivery, as well as in medicine. Health is the most important thing in our life. We do not need to keep silent about it. There are a lot of medical

innovations abroad. It's important to study this question and do all the best in order to improve even cardinally change difficult situation in Ukraine.

References

- Dzau, V. J., Yoediono, Z., Ellaiissi, W. F., Cho, A. H. (2013). *Fostering innovation in medicine and health care: what must academic health centers do? Academic medicine: journal of the Association of American Medical Colleges*, Vol. 88 (10), 1424-9. DOI: 10.1097/ACM.0b013e3182a32fc2.
- Healthcare in Ukraine*. (2019). [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.europecities.com/destinations/ukraine/health/>.
- Importance of Quality in Health Care Sector*. (2016). [Electronic resource]. Retrieved from <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/09720634156255275>.
- The ReferralMD Annual Healthcare Technology Report of 2016*. (2016). Referralmd. [Electronic resource]. Retrieved from <https://getreferralmd.com/2016/01/healthcare-technology-2016/>.
- Top 10 Medical Innovations*. (2016). Primary Care. [Electronic resource]. Retrieved from <https://consultqd.clevelandclinic.org/top-10-medical-innovations-2017-revealed/>.

RESEARCH OF ANTIOXIDANT PROPERTIES OF MINERAL TREATMENT WATER “NAFTUSIA” OF SKHIDNYTSKYI DEPOSIT

Yuliia Pron

MA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: yuliya0504445@gmail.com, Ukraine

Tetiana Taiuzhyn

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: tti99@ukr.net, Ukraine

Marian Melnychenko

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: marianmelnychenko1998@gmail.com, Ukraine

Mariia Zakharchych

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: zaharchych1999@gmail.com, Ukraine

Abstract. It is determined via potentiometry method the antioxidant (restorative) ability of the mineral water “Naftusia” sources No. 10, 25 and 26 of the resort Skhidnytsia. It is investigated that redox potentials in relation to the chlorine silver electrode of water sources No 25 and 26, which are unloadable by self-extracting, have negative values. For a source number 10 oxidation-reduction potential is positive, which is explained by the system of water supply to the pump room. It has been established, that the water of all the investigated sources has positive values of restorative ability. It is shown, that the highest antioxidant properties detects mineral water of the source No.26, whose regenerative capacity is $347 \pm 6,3$ mV.

Keywords: water “Naftusia”, Skhidnytsia resort, potentiometry, antioxidant properties.

Вступ

За різноманітністю і запасами мінеральних вод (МВ) Україна посідає одне з перших місць у світі. Лише в Карпатському регіоні України розвідано понад 800 джерел і свердловин МВ, з них 285 знаходяться на території Трускавецького та Східницького родовищ.

Східниця – досить молодий бальнеологічний курорт, розташований у Львівській області недалеко від Трускавця. За гірські краєвиди, хвойні ліси, кришталеве повітря, м'який клімат та цілющі води Східницю називають «українською Швейцарією».

Світову славу унікальний бальнеологічний курорт Східниця здобув завдяки запасам мінеральних ліку-вальних вод типу "Нафтуся". Нафтуся» - це гідрогенкарбонатна, кальцієво-магнієва вода, слабкої мінералізації із біологічно активними речовинами органічного походження. Води східницької "Нафтусі" застосовуються при різних захворюваннях нирок, шлунково-кишкового тракту, хронічному гепатиті, холециститі, жовчно-кам'яних хворобах, порушеннях обміну речовин, реабілітації постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС.

Оскільки води типу «Нафтуся» формуються в анаеробних умовах, то при виході на поверхню їх окисно-відновний потенціал (ОВП) має від'ємні значення. Враховуючи, що ОВП внутрішнього середовища організму в нормі завжди менший за нуль, «води з від'ємним редокс-потенціалом можна розглядати як потенційні антиоксиданти, здатні нормалізувати баланс окисно-відновної системи регуляції організму людини на клітинному рівні» (Гончарук, 2010).

Матеріали та методика дослідження

Об'єктами дослідження були зразки води східницьких джерел №№: 10, 25 і 26.

Для визначення антиоксидантних властивостей води було використано метод В.І. Прилуцького, який ґрунтується на обчисленні зміни ОВП в неактивованих неорганічних розчинах і складних біохімічних середовищах (Прилуцький, 1997). За цим методом для кожного зразка води розраховували мінімальне теоретично очікуване значення ОВП за формулою:

$$\text{ОВП}_{(\text{мін})} = 660 - 60 \text{ рН} \quad (1)$$

– де $\text{ОВП}_{(\text{мін})}$ – мінімальне теоретично очікуване значення ОВП у зразку води при даному рН;

– рН – активна кислотність досліджуваної води.

Отримане значення $\text{ОВП}_{(\text{мін})}$ порівнювали із виміряним фактичним значенням ОВП води. Зміщення ОВП в сторону відновлювальних значень (ВЗ) визначали за формулою (2):

$$\text{ВЗ} = \text{ОВП}_{(\text{мін})} - \text{ОВП}_{(\text{факт})} \quad (2)$$

– де ВЗ – зміщення ОВП в сторону відновлюваних значень;

– $\text{ОВП}_{(\text{факт})}$ – фактично виміряний ОВП зразка води.

Негативна величина зсуву ОВП свідчить про відсутність в досліджуваній воді антиоксидантних (відновлювальних) властивостей.

Визначення рН дослідних проб води здійснювали потенціометрично на рН-метрї марки рН-301 з використанням скляного електроду в якості вимірювального не пізніше як через 2 год після відбору.

ОВП вимірювали на цьому ж приладі. Як індикаторний використовували платиновий електрод марки ЕПЛ-02, а як електрод порівняння – хлорсрібний електрод марки ЭВЛ-1М3.1, заповнений розчином калій хлориду з концентрацією 3 моль/дм³. Перехід від виміряних значень ОВП до дійсних проводили за калібрувальною залежністю на основі табличних величин ОВП платинового електроду відносно хлорсрібного електроду в розчинах ZoBell і Light. Так, потенціал платинового електроду відносно хлорсрібного електроду при 20 °С у розчині ZoBell становить +228,5 мВ (Nordstrom D. K., 1977), а у розчині Light становить +462,4 мВ (Light, 1972). Калібрування проводили перед кожною серією вимірювань.

Статистичну обробку здійснювали, використовуючи статистику малих вибірок, з довірчою ймовірністю 95% при кількості вимірювань $n=3$, для яких критерій Ст'юдента становить 4,30.

Результати дослідження та їх обговорення

Результати вимірювання рН, ОВП та визначення антиоксидантної (відновлюючої) здатності зразків води досліджуваних джерел курорту Східниця через 2 години після їх відбору представлені у таблиці 1. За даними попередніх дослідників, ОВП відібраної води у щільно закритих, заповнених доверху ємкостях за такий проміжок часу практично не змінюється (Дацько, 2011).

Як видно з отриманих нами даних (див. табл. 1) редокс-потенціали МВ джерел №№ 25 і 26, які розвантажуються самовиливом, мають від'ємні значення. Для джерела № 10 ОВП додатній, що можна пояснити системою подачі води у б'ювет, яка передбачає контакт води з киснем повітря.

Таблиця 1

Відновлююча здатність води східницьких джерел

№ дж.	ОВП _{в.} , мВ	ОВП _{факт.} , мВ	рН _{в.}	рН _{факт.}	ОВП _{мін.} , мВ	ВЗ
26	-116±1,0	-127± 1,0	7,11±0,02	7,34±0,02	220±2,9	347±6,3
25	-72±3,0	-83± 3,0	7,33±0,03	7,55±0,03	207±3,4	290±5,2
10	13±0,1	2± 0,1	6,79±0,08	7,02±0,08	239±4,7	237±4,9
Водопр.вода	309±5	298± 5	7,24±0,06	7,48±0,06	211±5,5	-86±4,0

**Розбіжність не перевищувала стандартного відхилення, рекомендованого нормативними документами*

Для порівняння у таблиці 1 наведені значення ОВП водопровідної води, що становить 298±5 мВ.

Згідно рекомендацій ВООЗ, ОВП питтєвої води не повинен перевищувати 60 мВ, натомість у сучасних умовах цей показник, як правило, знаходиться у межах від 100 до 400 мВ. У той же час ОВП внутрішнього середовища організму людини у нормі становить від -100 до -200 мВ (потенціали вказані відносно хлорсрібного електроду) (Гончарук, 2010). Отже, доцільно з точки зору здоров'я людини вживати воду з від'ємним значенням ОВП.

Як бачимо, усі зразки досліджуваної МВ «Нафтуся» характеризуються позитивною величиною зсуву ОВП, що свідчить про наявність антиоксидантних (відновлювальних) властивостей. Встановлено тісну позитивну кореляцію між значеннями ОВП та ВЗ. Найбільші антиоксидантні властивості притаманні водам джерела № 26, а найменші – джерела № 10. Водопровідна вода антиоксидантними властивостями не володіє (ВЗ має від'ємне значення).

Висновки

Отже, мінеральна лікувальна вода «Нафтуся» джерел №№ 10, 25 та 26 курорту Східниця виявляє антиоксидантні властивості. Від'ємні значення ОВП можна розглядати як один із факторів лікувальної дії, які має вода Східницького родовища.

Література

- Light, T. S. (1972). *Standard Solution for Redox Potential Measurements. Analytical chemistry*, 44 (6), 1038 – 1039.
- Nordstrom, D. K. (1977). *Thermochemical redox equilibria of ZoBell's solution. Geochimica et Cosmochimica Acta*, 41, 183–184.
- Гончарук, В. В. и др. (2010). *Использование окислительно-восстановительного потенциала в процессах водоподготовки. Химия и технология воды*, 32 (1), 3–19.

Дацько, О. Р., Бубняк, А. Б., Полюжин, І. П. (2011). Окисно-відновний потенціал мінеральних вод Трускавецького та Східницького родовищ. *Медицина гідрологія та реабілітація*, 9 (4), 72–79.

Прилуцкий, В. И. (1997). Окислительно-восстановительный потенциал для характеристики противоокислительной активности различных напитков и витаминных компонентов. *Электрохим. активация в медицине, сел. хозяйстве, пром-сти: I Междунар. симпозиум. М., 120 с.*

STUDY OF ANTIOXIDANT ACTIVITY FOR *CAPSELLA BURSA-PASTORIS (L.) MEDIK*

Iryna Trembach

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: biochem.ddpu@gmail.com, Ukraine

Neonila Mykytyn

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: biodpu@ukr.net, Ukraine

Abstract. The search for unconventional sources of biologically valuable components, promising for the creation of new functional foods, is very important. The results of the study for the antioxidant activity of *Capsella bursa-pastoris (L.) Medik*: superoxide dismutase and catalase activity, the content of chlorophylls a and b, carotenoids, and vitamin C are given in the article. High activity of superoxide dismutase and catalase was determined due to the presence of vitamins and nutrients in the plant amines. The content of vitamin C in the studied samples of plants varies within 1.82-4.44 µg / l, carotene - 1.36-3.96 mg / l, chlorophyll A - 3.38-6.22 mg / l, chlorophyll B - 4.68-8.48 mg / l. The content of vitamin C and photosynthetic pigments may vary, depending on the location of Shepherd's purse and the stage of their vegetation.

Keywords: *Capsella bursa-pastoris (L.) Medik*, antioxidant system, antioxidants, antioxidant enzymes, vitamin C, pigments

В останнє десятиріччя підвищується інтерес до визначення антиоксидантної активності рослинної сировини, біологічно активних речовин, харчових продуктів та напоїв. За рахунок шкідливої дії вільних радикалів відбувається пошкодження клітинних структур, що призводить до патологічних змін, онкологічних захворювань, а також передчасному старінню (Кордюм та ін., 2005).

Актуальним є пошук нетрадиційних джерел біологічно цінних компонентів, перспективних для створення нових функціональних харчових продуктів. Особливу увагу приділяють вмісту у сировині антиоксидантів, що здатні попереджувати вільнорадикальне окислення біологічних структур організму, уповільнюючи процеси старіння та розвитку патологічних змін (Kulisw and oth., 2006). Антиоксидантними властивостями в організмі рослин володіють токофероли, каротиноїди, аскорбінова кислота, коензим Q, тіолові сполуки, деякі амінокислоти, білкові комплекси, вітамін К та інші.

Мета роботи: вивчення антиоксидантної системи захисту грициків звичайних (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.) в умовах Дрогобицького району.

Методи дослідження

Дослідження проводили зі зразками грициків звичайних відібраними влітку 2018 року на території Дрогобицького району.

У гомогенатах рослин спектрофотометрично визначали супероксиддисмутазу, каталазу активності, вміст хлорофілів а і b, каротиноїдів, вітаміну С (Шупранова та ін., 2011). Повторність досліду для кожної рослини 5-разова.

Результати досліджень та їх обговорення

Процес адаптації рослин до стресових умов під час їх росту розвитку ґрунтується на активній участі компонентів ферментативних систем захисту клітин, до яких належать антиоксидантні ферменти супероксиддисмутаза і каталаза, що відіграють важливу роль у захисних реакціях рослин (Абдулін та ін., 2001).

У досліджуваних зразках рослин встановлена висока активність супероксиддисмутази (рис. 1).

Супероксиддисмутазна активність в траві грициків звичайних коливається в межах 407,88 – 436,7 ум.од. Це зумовлено, очевидно, що наявністю у рослині вітамінів і біогенних амінів.

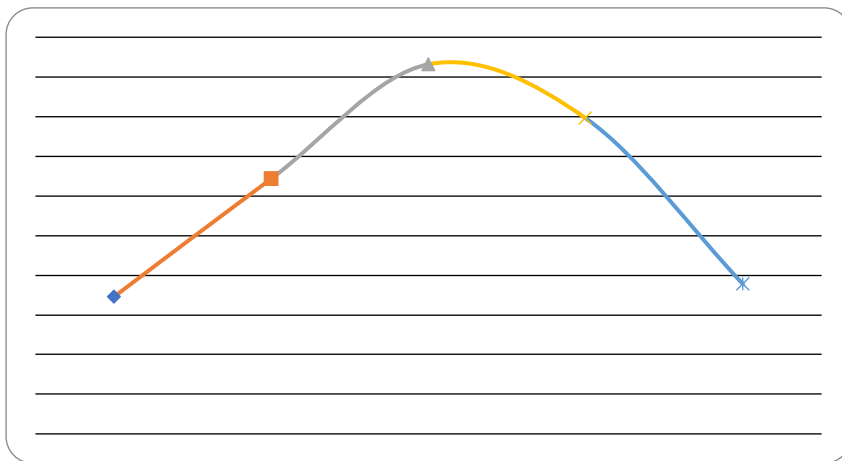

Рис. 1. Активність СОД у рослинній сировині грициків звичайних

СОД забезпечує первинну лінію захисту рослинного організму, зупиняючи окиснення клітинних макромолекул ще на стадії ініціювання (Костюк В. А., 2004). У підтриманні нормального рівня H_2O_2 у клітині першочергову роль має синергіст СОД – каталаза. Оксидоредуктазний комплекс розглядають як індикатор стресового стану рослини (Данилова, 2003).

У досліджуваних зразках рослин встановлена активність каталази (рис. 2). Каталазна активність в траві грициків звичайних коливається в межах 6,18 – 7,32 ум.од. З точки зору біохімічного складу, рослина містить значний відсоток аскорбінової кислоти, філохінонів (вітамін К1), каротиноїдів (тетратерпеноїди), алкалоїдів, кумаринів, флавоноїдів (глікозиди кверцетину, лютеоліну, діосметину), які посилюють антиоксидантні властивості рослин.

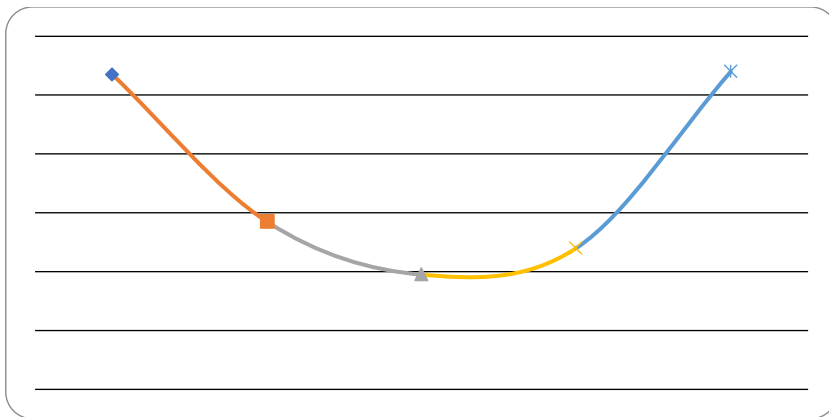

Рис. 2. Активність каталази у рослинній сировині грициків звичайних

Найкращими джерелами антиоксидантів є рослини (в тому числі й лікарські), які містять їх у вигляді комплексів споріднених сполук. До складу таких комплексів входять фенольні сполуки (флавоноїди, флавоноли, катехіни тощо), вітаміни (С, Е), каротини, мінеральні речовини (Данилова, 2003).

Трава грициків звичайних є депо важливих біологічно активних речовин, до їх числа належить й аскорбінова кислота, яка є показником спрямованості окисно-відновних процесів та володіє антиоксидантною активністю, визначаючи, стійкість рослин.

У досліджуваних зразках рослин встановлена концентрація вітаміну С (рис. 3).

Результати досліджень свідчать, що вміст вітаміну С у траві грициків звичайних коливається в межах 1,82-4,44 мкг/л. Очевидно, його вміст залежить від етапу вегетації рослин, який залежить від умов місцезростань рослини.

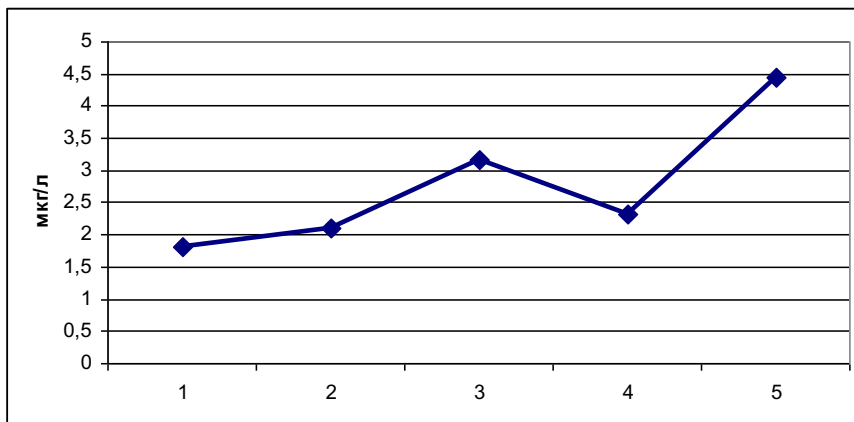

Рис. 3. Вміст аскорбінової кислоти у досліджуваних зразках

Визначення пігментів хлорофілів та каротиноїдів має досить важливе значення для аналізу взаємодії рослин з умовами середовища та дослідження адаптації їх до різних чинників (Бубис та ін., 2014). Пігментний склад фотосинтетичного апарату формується залежно від генотипу, екологічних умов і стадії розвитку рослини.

У результаті дослідження встановлено, що вміст каротиноїдів у траві грициків звичайних коливається в межах 1,36-3,96 мг/л, хлорофілу а – 3,38-6,22 мг/л, хлорофілу b – 4,68-8,48 мг/л. Вміст фотосинтетичних пігментів може змінюватися в залежності від місцезростань грициків звичайних.

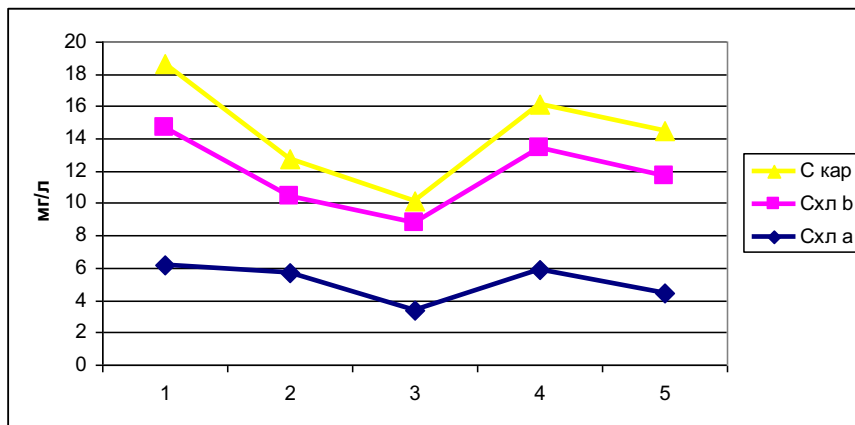

Рис. 4. Вміст фотосинтетичних пігментів у грициках звичайних

Каротиноїди в організмі перетворюються на вітамін А (ретинол), який забезпечує захист сульфгідрильних груп та перетворення їх у дисульфідні. Крім того, цей вітамін нормалізує структурно-функціональні властивості біомембран.

Висновки. У досліджуваних зразках рослин грициків звичайних встановлена висока активність супероксиддисмутази і каталази, що зумовлено наявністю у рослині вітамінів і біогенних амінів. З точки зору біохімічного складу, рослина містить значний відсоток аскорбінової кислоти, філохінонів (вітамін К1), каротиноїдів (тетратерпеноїди), алкалоїдів, кумаринів, флавоноїдів (глікозиди кверцетину, лютеоліну, діосметину), які посилюють антиоксидантні властивості рослин. Встановлено, що вміст вітаміну С у досліджуваних зразках рослин коливається в межах 1,82-4,44 мкг/л, каротину – 1,36-3,96 мг/л, хлорофілу а – 3,38-6,22 мг/л, хлорофілу b – 4,68-8,48 мг/л. Вміст вітаміну С і фотосинтетичних пігментів може змінюватися в залежності від місцезростань грициків звичайних і етапу їх вегетації.

Література

- Абдулін, І. Ф., Турова, Є. М., Будніков, Г. К. (2001). Органічні антиоксиданти як об'єкти аналізу. Заводська лабораторія. Діагностика матеріалів, Т.167. № 6, 3-13.
- Бубис, О., Антоняк, Г. Вплив кадмію, плумбуму і хрому (VI) на активність ензимів антиоксидантної системи в клітинах ряски (*Emna minor* L.). Вісник Львівського університету: Серія біологічна, Вип. 65, 161–169.
- Данилова, Л. А. (2003). Природні антиоксиданти. Харчова та переробна промисловість, № 3, 18-19.
- Кордюм, Е. Л., Сытник, К. М., Бараненко, В. В., Балявская, Н. А., Климчук, Д. А., Недуха Е. М. (2005). Клеточные механизмы адаптации растений к неблагоприятным воздействиям экологических факторов в естественных условиях. Киев: Наук. думка.
- Костюк, В.А., Потапович, А. И. (2004). Биорадикалы и биоантиоксиданты. Мн.: БГУ.
- Шупранова, Л. В., Більчук, В. С., Богуславська, Л. В. та ін. (2011). Сучасні методи біохімічного аналізу рослин. Д.: Вид-во ДНУ.
- Kulisw, T., Dragovw-Uzelac, V., Milos, M. (2006). Antioxidant activity of aqueous tea infusions prepared from *Oregano*, *Thyme* and *Wild Thyme*. *Food Technol. Biotechnol.*, V. 44, №4, 485-492.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE CONTENT OF SCHOOL GEOGRAPHY

Oksana Tupyshak

MA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Anastasiia Lutsiv

BA, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
e-mail: bioddpu@ukr.net, Ukraine

Abstract. This article considers the place and importance of sustainable development problems in the context of the school geographical education in Ukraine from the point of view of the new State Standard for basic and complete secondary education. An attempt to analyze the ways of realization of the new educational geographical program's provisions concerning questions on the state of nature components and natural systems, influence of human activities on the environment, formation of a new lifestyle according to the requirements of sustainable society's development model.

Keywords: sustainable development, geographical education, State standards of basic and complete secondary education, educational program.

Світовою тенденцією останнього десятиліття є переорієнтація всіх сфер освіти на цілі сталого розвитку, які знаходять своє втілення у заходах, проведених під егідою ЮНЕСКО. Так, у 2014 році було прийнято Глобальну програму дій для сталого розвитку (до якої приєдналася й Україна), котра передбачає інтеграцію його принципів у навчальні програми та освіту в цілому. Зокрема, у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.) вказано вимогу до загальноосвітньої підготовки учнів із географії «оцінювати значення сталого розвитку для людства».

Будь-яка проблема сьогодення, що торкається усіх без винятку життєвих інтересів людини пов'язана з екологічним станом довкілля. Глобальна екологічна криза набула системного характеру. Різке зростання екологічних проблем нині властиве для більшості країн світу. Його спричинили рівень науково-технічного прогресу та стрімке збільшення населення на земній кулі, особливо у другій половині ХХ ст. (Стратегія ЄЕК ООН, 2001). У контексті сказаного принципове і фундаментальне значення мала Конференція ООН з питань навколишнього середовища і розвитку, яка відбулася 1992 р. в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія). Саме на ній було einstайно проголошено, що основою розв'язання гострих соціально-економічних і ресурсо-екологічних проблем є перехід до моделі сталого розвитку (Програма дій, 2000).

Сталий розвиток – загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі (Стратегія сталого розвитку України).

Для забезпечення сталого розвитку – чи не найважливішого завдання, що будь-коли стояло перед людством, – особливі надії покладаються на освіту. За рішенням Ради ЮНЕСКО з 1 січня 2005 року оголошено проведення Десятиріччя освіти для стійкого розвитку. У березні 2005 року Україна стала однією з 55-ти країн, які підписали документ ООН «Стратегія освіти для стійкого розвитку» (Пустовіт, 2008).

Згідно з вимогами нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти одним із завдань освітньої галузі «Природознавство», до якої входить і географія, є формування ціннісних орієнтацій на збереження природи, гармонійну взаємодію людини і природи, а також ідей сталого розвитку (Державний стандарт, 2011). Реалізація зазначеного завдання розкривається в усіх змістовних лініях географічної шкільної освіти.

Так, формування знань розпочинається вже в курсі «Загальна географія» (6 клас) під

час вивчення географічних оболонок. Так, вивчаючи тему «Літосфера», учні дають оцінку значення рельєфу в житті та господарській діяльності людини, впливу людини на рельєф та формулюють власне судження про необхідність охорони форм рельєфу.

По завершенні вивчення теми «Атмосфера» школярі мають змогу оцінити значення чистого повітря на здоров'я людини, наслідки впливу господарської діяльності людини на атмосферу і клімат Землі.

Вивчаючи тему «Гідросфера», учні дізнаються про роль води для здоров'я і життєдіяльності людини, вплив людини на різні частини гідросфери. Серед цінних практичних навичок користування водою у побуті є економія води та її очищення. А також вивчення тем «Біосфера та ґрунти» і «Природні комплекси» формує розуміння значення ґрунтів, рослинності і тваринного світу для життя людини, вплив людини на природні комплекси. Закінчується вивчення курсу «Загальна географія» темою «Вплив людини на природу». Її зміст дозволяє сформуванню розуміння необхідності здійснення практичних заходів щодо усунення негативних наслідків господарської діяльності у своєму населеному пункті, культуру поводження з побутовими відходами у родині (Совгіра, 1999).

Курс «Географія материків і океанів» розкриває проблематику сталого розвитку в територіальному аспекті. Вивчення окремих материків і океанів супроводжується оцінкою наслідків втручання людини у природні їх комплекси. Закінчується вивчення курсу темою «Екологічні проблеми материків і океанів», у якій розглядається необхідність міжнародного співробітництва у вирішенні проблем взаємодії природи і суспільства.

Особливе місце у вивченні проблем сталого розвитку займає курс «Географія України», оскільки перед нашою державою стоять такі важливі задачі, як перехід на раціональну структуру виробництва, подолання бідності й підвищення рівня життя людей, задоволення потреб людей у продовольстві, охороні здоров'я, безпеці життя (Пустовіт, 2008).

Найбільш повно розкривається зміст сталого розвитку в курсі «Суспільної географії світу». При вивченні теми «Природа і людина в сучасному світі» учні визначають проблеми використання природних ресурсів. У темі «Населення світу» розглядаються соціальні проблеми сталого розвитку, як зростання кількості населення планети, міграційні процеси, соціальний статус жінок, репродуктивне здоров'я населення (Топчієв, 2004).

У темі «Глобальні проблеми людства» зазначити реалізацію Кіотського протоколу щодо скорочення викидів парникових газів, необхідність зупинити подальше зменшення площі лісів (Шматко, 2003).

Отже, провідною світоглядною ідеєю XXI століття в галузі географічної освіти стає розроблена під егідою ООН Концепція сталого розвитку суспільства. Вона визнана однією із національних стратегій нашої держави. На відміну від попередніх ідей, де відповідальність за стан довкілля покладалась насамперед на уряди держав, сталий розвиток передбачає участь усіх громадян у збереженні навколишнього середовища. Зміст шкільної географії має стати засобом підготовки особистості до життя, до поведінки в навколишньому середовищі, в суспільстві, а навчальний процес необхідно будувати так, щоб знання стали фундаментом практичної діяльності.

Література

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 23 листопада 2011 р. № 1392. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://old.mon.gov.ua/ua/often-requested/statestandards/>

Освіта для сталого розвитку. Національна доповідь за 2012 рік. [Електронний ресурс] Режим доступу http://dea.gov.ua/chapter/osvita_dlya_stalogo_rozvitku_nacionalna_dopovid4_skoro_cheno

Пометун, О. І. (Ред.). (2015). Підготовка вчителів до викладання питань сталого розвитку.

- Навчально-методичні матеріали для викладачів вищих педагогічних навчальних закладів та системи післядипломної педагогічної освіти. Київ: Педагогічна думка.*
- Програма дій «Порядок денний на XXI століття». (2000). Самміт «Планета Земля» -1992. Київ: Інтелфера.*
- Пустовіт, Н. А. (2008). Формування екологічної компетентності школярів. Київ: Педагогічна думка.*
- Совгіра, С. В. (1999). Підготовка майбутнього вчителя до екологічного виховання старшокласників (на краєзнавчому матеріалі) : автореф. дис... канд. пед. наук. Київ.*
- Стратегія ЄЕК ООН з освіти в інтересах збалансованого розвитку. (2001). Бібліотека Всеукраїнської екологічної ліги. Київ: Аспект-Поліграф, №3.*
- Стратегія сталого розвитку України. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://who-is-who.com.ua/bookmarket/ust/6/61.html>.*
- Топчієв, О.Г. (2004). Концепція сталого розвитку і географічна наука. Географія, № 23, 2–4.*
- Шматько, О.Є. (2003). Концепція сталого розвитку у викладанні географії в школі. Географія, № 1, 6–7.*

TYPES AND PSYCHOLOGICAL CAUSES OF SUICIDE AMONG TEENAGERS

Sabina Muminova

MA, Moscow State University named after M. V. Lomonosov, Tashkent branch,
e-mail: fatillaevas@gmail.com, Uzbekistan

Abstract. Every year, many young people around the world come to the decision to commit suicide. This is a very difficult choice, on the way to which a person has to go through a lot of mental torment. And yet, what makes people choose not to live? What makes people to think about suicide? Why do many suicidal acts occur during adolescence? How to recognize and most importantly to help a person get out of the pit of devastation, pushing to death? To these and other questions, we tried to find answers in the process of writing the article.

Keywords: suicide, adolescence, bullying, mobbing, suicide types.

The problem of suicide is one of the most acute problems in most countries of the world. The peak of suicidal activity is observed in age between 15 and 34 years, as the fact it begins from teenage period. At this age young people are very vulnerable, because their body is in process of physiological restructuring, what affects the psychological well-being of the child. The child becomes a teenager, and values, views and priorities change. Now the most important thing is to establish and maintain social connections with others.

As we are talking about suicide, it is necessary to differentiate the types of suicides:

Commitment of suicide due to mental illness

People suffering from a mental disorder sometimes commit an act of suicide because of their illness, that is, suicide to some extent occurs unconsciously. An example would be schizophrenic patients. Also to this group of suicides can be attributed to people who have alcohol or drug addiction.

People, who suffer from mental illness sometimes commit suicide because of their illness, suicide occurs unconsciously to some extent. An example we can give is schizophrenic patients and people, who have have an alcohol or drug addiction.

Slow suicide

In this case, we're talking about people who play "games with death". These are people who take dangerous pills, realizing that the dosage can be fatal. They want to feel euphoria, but they clearly understand that it can be fatal.

In this group, people fear of life, that is, they consciously do things that can lead to death. They do not want to die as such, they avoid life. This group of people also includes people who get drunk and drive drunk, and this is also suicide, a person understands very well that this action can kill him, but in an effort to escape from life, he makes it. And here it is worth mentioning that this person is also threatening other people around him.

3. Demonstrative suicide

This type of suicide arises against the background of a demonstrative personality accentuation, which determines human behavior. Such a person is trying in every way to attract the attention of others.

Demonstrative people tend to pretend, so they try to stand up in the eyes of others, always crave attention, tend to be visible and hear praise.

And the act of suicide is another way to attract attention. Death is not the purpose, it is a manipulation, a way of controlling others and influencing them.

And there are some cases when a person wanted to "scare", and accidentally by mistake slipped on the roof or stumbled on a chair, already wearing a loop. The desire to attract attention often ends with death.

4. Factor of heredity

The fact of genetic susceptibility has not been proven, but there are many cases when several members in one family can commit an act of suicide. From psychological point of view, this type of behavior can become to some extent a model, a standard. And accordingly, in the event when a child faces challenges, he will consider suicide as a solution of the problem. Suicide becomes acceptable, normal behavior.

5. Actual suicide

This is a form of suicide, when a person makes a choice in favor of this step, and consciously performs certain actions.

What makes young people make such a choice?

In this case, first reason is psychological violence in the form of mobbing, bullying.

Children can be very cruel, they can call out, constantly mock, spread information that is inappropriate to reality, boycott and mock in every possible way. And because of this psychological pressure, suicide can be committed in adolescence.

In contrast, we can say that in this case, emotional atmosphere in family can be not so good for children's mental well-being. And now we are talking not about financial difficulties, but inattention to the child. When parents are constantly busy, they, in pursuit of money and success, forget about their child, considering that the main thing is to create a good, luxurious, comfortable life. And because of their employment, they lose communication with their child, they no longer feel his needs, problems, or help him.

Of course, in adolescence, children tend to pay much attention to trivial details, exaggerate and now imagine a situation that one of the parents did not communicate with the child, did not pay enough attention to him, and conclusions such as "I am bad," "I am worthless," "nobody loves me," "nobody needs me." And since "nobody needs me, then what is the meaning of my life, why should I live, if I die, it will be easier and better for everyone".

Those who commit suicide usually talk about it. It is a fact that they all understand that such thoughts are unhealthy. Suicides are about sensing mental pain and want to inform about this other people, call them for help.

When committing suicide, a person really wants to get rid of inner mental pain, he is looking for a way out, and sees him only in death.

For a person, no matter how old he is, it is very important to realize and understand that he is accepted, and first of all, supporting should be from the people close to him. Since close relationships are extremely emotional, respectively, conflicts that may arise will be affective. But at the same time, it is impossible to single out the monofactor, if once the parents scolded the child, or

did not pay enough attention, then he immediately decides to die. This is not about the situation, it is about the relationship as a whole, which is built for a long time. It is very important to feel your child, so that the threshold of sensitivity towards members of your family is quite low.

References

- Berman, A. L., Jobes, D. A., & Silverman, M. M. (2006). Adolescent Suicide: Assessment and Intervention. Washington, DC: American Psychological Association. DOI: 10.1177/13591045070120041205.*
- Goldston, D. B. (2003). Measuring suicidal behavior and risk in children and adolescents. Washington, DC : American Psychological Association.*

**CONGRESS PROCEEDINGS
(STUDENT SECTION)
VOLUME 2**

ISBN 978-83-7542-141-6

© Copyright by "Educator" Publishing House of Polonia University

Czestochowa 2019

"Educator" Publishing House of Polonia University
Pulaskiego Street 4/6 42-200 Czestochowa
tel: +48 34 368 42 15, fax +48 34 324 96 62
e-mail: wydawnictwo@ap.edu.pl